

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1871.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 516

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΝ Η ΤΗΣ ΔΕΡΡΙΟΝΟΥ ΕΠΙΓΡΑΦΗ.

Εἰ καὶ δις μέχρι τοῦδε ἡ προκειμένη ἐπιγραφή, πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κουμανοῦδου ἐκδοθεῖσα, ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν* (ἀρ. 536. Σεπτ. 4. 1864), ἀρτίως δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Παππαδοπούλου ἐν τῇ *Πανδώρα* (ἀρ. 489, Ἀύγ. 15. 1870), οὐχ ἦν τὸν ὅμως τὸ μὲν εἰς τὴν ἐν πολλοῖς διαφωνίαν καὶ διάφορον ἐρμηνείαν τῶν ἐκδοτῶν ἀποβλέπων, τὸ δὲ ὅσον οἶόν τε πιστότατον καὶ ἀκριβέστατον ἔχων ἀπόγραφον αὐτῆς, διὰ φωτογραφίας εἰλημμένον, σκόπιμον ὑπολαμβάνω νὰ ὑποβάλω καὶ εἰς τρίτην βάσανον, προτάσσω μὲν ἐν συντόμῳ ὅσα τὴν ἀνακάλυψιν καὶ σωτηρίαν αὐτῆς ἀφορῶσιν, ἐπιτάσσω δὲ καὶ τινα κριτικὰ τῶν διαφόρων γραφῶν, ἐρμηνευτικὰ τε καὶ γεωγραφικὰ πρὸς πλείονα διασαφῆσιν αὐτῆς.

Ἐπανειλημμένως περιελθὼν πρὸ τινῶν ἐτῶν τὴν Παλαγονικὴν καὶ Παιονικὴν πεδιάδα τοῦ Ἐριγῶνος ποταμοῦ πρὸς ζήτησιν καὶ εὑρεσιν ἀρχαίων προγοικῶν μνημείων, πολλὴν μὲν, ὡς εἰκός, ἐκ πρώτης

ὄψεως ἡσθάνομην χαρὰν εὐρίσκων τοιαῦτα ἐν τοῖς χριστιανικοῖς ναοῖς πάντων σχεδὸν τῶν χωρίων διατηρούμενα, ἐν οἷς οἱ νέοι κάτοικοι ἐκ τῶν ἀρχικῶν θέσεων ἀρχαίων παρακειμένων πόλεων συλλέξαντες, μετὰ πολλῆς διαφυλάττουσιν εὐλαβείας, ὑποδεικνύοντες καὶ τὰ μέρη, ἐξ ὧν ποτε μετήνεγκον αὐτὰ, πλείων ὅμως κατελάμβανέ με λύπη, ὅτε μετὰ μικρὰν ἔρευναν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐβεβαιούμην ὅτι πάντα σχεδὸν ἦσαν ἔργα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν αἱ πλείους τῶν πόλεων κατεστράφησαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων ¹⁾.

Ἐν τούτοις δις ἐπισκεφθεὶς καὶ τὸ μικρὸν χωρίον, ἐν ᾧ, ἕνεκα τῆς μικρότητος στερούμενῳ ἐκκλησίᾳ, κεκρυμμένη ὑπῆρχεν ἐν τινὶ οἰκίᾳ ἡ τὴν ἐπιγραφὴν περιέχουσα πλάξ, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω αὐτήν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ κτιζομένου ναοῦ ἐν τῇ βορρειανατολικῇ ἄκρᾳ τῆς πόλεως Βιτωλίων, πέριξ τῆς ὁποίας πολλὰ ὑπάρχουσι χωρία εἰς μικρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν κείμενα καὶ ἐκκλησιῶν στερούμενα, οἱ κάτοικοι τούτων καὶ τῶν πορρωτέρω ὑπὸ θρησκευτικῆς ἐμποροῦμενοι εὐλαβείας, προθύμως συνεισέφερον πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ λίθους, κεράμους, ξύλα καὶ παντὸς εἶδους ὕλικόν, ὅτε παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἡμέραν τινὰ ἀναγγελθέντος μοι ὅτι καὶ πλάξ τις

¹⁾ Στραβ. 7, 326, καὶ 327. «Πρότερον μὲν καὶ πόλεις ἦσαν ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις.»

μετ' ἐπιγραφῆς ἐκομίσθη, πάραυτα ἔσπευσα νὰ ἴδω αὐτήν, καὶ τοῦτο ποιήσας, προεῖδον ὅτι ἐμελλεν ὑπὸ τῆς ἀμαθείας ἢ νὰ θραυσθῆ ἢ νὰ ἐντοιχισθῆ ἢ καὶ νὰ ὑπεξαίρεθῆ ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν, πρὸς σωτηρίαν τῆς ὁποίας παρεκάλεσα τὸν τότε Ἀρχιερέα κ. Βενέδικτον νὰ μετακομισθῆ εἰς τὴν μητρόπολιν, ὑπερ εὐτυχῶς ἔνευ τινὸς ἀναβολῆς αὐθημερὸν καὶ ἐγένετο, καὶ οὕτω περισωθείσα σώα τε καὶ ἀβλαβῆς, διατηρεῖται καὶ νῦν ἔτι ἐν τῷ κήρῳ τῆς μητροπόλεως μετ' ἄλλων πολλῶν μνημείων, ἢ συλλογῆ τῶν ὁποίων ὀφείλεται τῷ πρὸς τὰ ἀρχαία σεβασμῷ τοῦ προμνησθέντος ἀρχιερέως, τῷ διαδόχῳ τοῦ ὁποίου ἀπόκειται ἡ ἐπαύξησις αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπει ἡ προκειμένη κατὰ τὴν σπουδαιότητα τοῦ περιεχομένου· διότι αἱ πλείους τῶν λοιπῶν ἐπιτύμβιοι εἰσιν.

Ἐν ταύτῃ τοίνυν τῇ ἀσφαλεῖ θέσει κατ' ἐπανάληψιν πιστῶς ἀντιγράψας αὐτήν, ἐφύλασσον σὺν ἄλλαις πολλαῖς ἵνα ἐν καιρῷ καὶ τόπῳ εὐθέτῳ δημοσιεύσω. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τότε ἑλληνικὸς πρόξενος ἐν Βιτωλίοις κ. Γ. Βαλλιάνος, νῦν βουλευτὴς Θήρας, ζήλω ὀρμώμενος ἀρχαιολογικῶς, ἔσπευδε πρὸς δημοσίευσιν αὐτῆς, ἀνταποκρινόμενος τῇ φιλοτιμίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ ἐπιμόνῳ ὑπέικων αἰτήσει, ἔδωκα ἀντίγραφον αὐτῆς, ἐξ

οὗ, ἢ ἄλλου ἰδίου ἀντιγράφου, προσεσχεθέντος τῷ κ. Κουμανούδῃ, ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν*, ὅπερ ὁμοῦς ἀρτίως ἔγνω ἐκ τῆς παρὰ τοῦ Γ. Παππαδοπούλου γενομένης δευτέρας ἐκδόσεως ἐπὶ τῇ βᾶσει ἄλλου ἀντιγράφου, πεμψθέντος ἐκ Μακεδονίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεροι ἐκ διαφόρων ἀντιγράφων ἐξέδωκαν αὐτὴν μικροῖς μόνον γράμμασι, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τινα καὶ ἐν τῇ γραφῇ καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ διαφοροῦσιν, ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνω νὰ δημοσιεύσω καὶ τρίτον ἐν κεφαλαίοις καὶ πρωτοτύποις καὶ ἐν μικροῖς ἐκ πιστοτέρου, ὡς προεῖρηται, καὶ ἀκριβεστεροῦ ἀντιγράφου, ἵνα οὕτως εὐχερέστερον δυνηθῆ καὶ πᾶς ἄλλος φιλόμαχος ἀναγνώστης νὰ κρίνῃ καὶ περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ κειμένου καὶ περὶ τῆς γενομένης ἐρμηνείας μερῶν τινῶν αὐτῆς, καὶ ἐντεῦθεν τὸ ἐνδόσιμον λαμβάνων νὰ ἐπιφέρῃ τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν τῶν μὴ τυχόν καλῶς ἐχόντων. Διότι οὕτω καὶ μόνον νομίζω ὅτι ἔσται δυνατόν τὰ μὲν ἑλληνικὰ νὰ συμπληρωθῶσι, τὰ δὲ ἡμαρτημένα νὰ διορθωθῶσιν, ἐξ ὧν πάντως προκύπτει σημαντικὴ τις ὠφέλειξ τῇ ἱστορίᾳ καὶ γεωγραφίᾳ τῆς χώρας, περὶ ἧς ὁ λόγος γίνεται.

Παρὰ Φιλίππου τοῦ Ποσιδίππου Ὀρέστου τοῦ Ὀρέστου Πράνθου τοῦ Δικ(ι)νου, τῶν ἀποκληρωθέντων προέδρων δόγμ(α)τος ἀναγραφῆ τῇ ἰά τοῦ Δαισίου μηνὸς τοῦ γμο ἔτους τῶν περὶ Βάρολρον Φιλίππου ἐν Δεῦρ(ι)σῶν πολιταρχῶν συναγαγόντων τὸ βουλευτήριον. κ(αι) Φίλωνος τοῦ Κόνωνος ποιησαμένου λόγους περ(ι) Μ. Οὐεττίου Φίλωνος τοῦ θεῖου κ(αι) προσανγείλαντος ὅτι κ(αι) πρῶ(η)ν τὴν ἑαυτοῦ πατρ(ι)δα ἐτείμησε μεγάλως κ(αι) τελευτῶν οὐδὲ τῆς κατὰ τὴν βουλὴν τε(ι)μῆς ἡμέλησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτῇ κατὰ διαθήκην Δ': ΑΦ: ἐφ' ᾧ ἐκ τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἐξ' αὐτῶν γεινομένων τόκων ἡμέραν ἄγουσα Οὐεττίου Βωλανοῦ ἐορτάσιμον εὐωχῆται τῇ πρὸ δεκατεσσάρων καλανδῶν Νοεμβρίων ἔδοξεν τῇ βουλῇ τὴν τοῦ ἀνδρὸς σεμνότητα κ(αι) βούλησιν ἀποδέξασθαι ἐπὶ τε ταῖς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν διαθήκην γεγραμμέναις αἰρέσεσιν τὸ τάργυριον λαβεῖν καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἀγειν τὴν τοῦ Οὐεττίου Βωλανοῦ ἐορτάσιμον ἐκ τῶν τόκων ἡμέραν καὶ μήτε τοῦ προγεγραμμένου κεφαλαίου ἀπαναλίσκειν τι εἰς ἑτέραν χρεῖαν μήτε τοῦ κατ' ἐνιαυτὸν γεινομένου τόκου, ἀλλ' ὡς ὁ δοῦς Φίλων ἠθέλησεν τὸ τάργυριον ἠριθμησάτο καὶ παρέλαβεν ὁ ἐπιμελητῆς τῶν τῆς Βουλῆς δηναρίων Λούκιος Λουκρήτιος Πούδης.

ΠΑΡΑΦΙΛΙΠΠΟΥΤΟΥΠΟΣΙΔΙΠΠΟΥΟΡΕΣΤΟΥ
 ΤΟΥΟΡΕΣΤΟΥΤΡΑΜΘΘΤΟΥΑΙΚΝΟΥΙΩΝΑΠΟΚΛΗ
 ΡΩΘΕΝΤΩΝΠΡΟΕΔΡΩΝΔΟΓΜΤΟΣΑΝΤΡΑΦΗΘΙΑ
 ΤΟΥΔΑΙΣΙΟΥΜΗΝΟΣΤΟΥΓΜΟΕΤΟΥΣΤΩΝ
 5 ΠΕΡΙΒΑΡΟΛΡΟΝΦΙΛΙΠΠΟΥΕΝΔΕΥΡΡΙΟΠΠΟΛΙ
 ΤΑΡΧΩΝΣΥΝΑΓΑΓΟΝΤΩΝΤΟΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ
 ΚΦΙΔΩΝΟΣΤΟΥΚΟΝΩΝΟΣΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΥΛΟ
 ΓΟΥΣΠΕΡΜΟΥΕΤΤΙΟΥΦΙΔΩΝΟΣΤΟΥΘΕΙΟΥ
 ΚΠΡΟΣΑΝΓΕΙΛΑΝΤΟΣΟΤΙΚΤΡΩΦΗΕΑΥΤΟΥΠΑ
 10 ΦΔΑΕΤΕΙΜΗΣΕΜΕΓΑΛΩΣΚ.ΤΕΛΕΥΤΩΝΟΥΔΕΤΗΣ
 ΚΑΤΑΤΗΝΒΟΥΛΗΝΤΕΜΗΣΗΜΕΛΗΣΕΜΑΛΛΑΦΗΝ
 ΑΥΤΗΚΑΤΑΔΙΑΘΗΚΗΝΔ'.ΑΦ.ΕΦΩΕΚΤΩΝΚΑΤΕ
 ΝΙΑΥΤΩΝΕΞΑΥΤΩΝΓΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΤΟΚΩΝ
 ΗΜΕΡΑΝΔΟΥΣΔΟΥΕΤΤΙΟΥΒΩΛΑΝΟΤΕΟΡΤΑ
 15 ΣΙΜΟΝΕΙΩΧΗΤΑΙΤΗΠΡΟΔΕΚΑΤΕΣΣΑΡΩΝ
 ΚΑΛΑΝΔΩΝΟΕΜΒΡΙΩΝΕΔΟΞΕΝΤΗΒΟΥΛΗ
 ΤΗΝΤΟΥΑΝΔΡΟΣΕΜΝΟΤΗΤΑΚΒΟΥΛΗΣΙΝ
 ΑΠΟΔΕΞΑΣΘΑΙΕΠΙΤΕΤΑΙΣΥΠ'ΑΥΤΟΥΚΑΤΑ
 ΤΗΜΔΙΑΘΗΚΗΝΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΙΣΑΙΡΕΣΕΣΙΝ
 20 ΤΟΤΑΡΓΥΡΙΟΝΛΑΒΕΙΝΚΑΙΚΑΤΕΝΙΑΥΤΟΝΑΓΕΙΝ
 ΤΗΝΤΟΥΕΤΤΙΟΥΒΩΛΑΝΟΥΕΟΡΤΑΣΙΜΟΝΕΚ
 ΤΩΝΤΟΚΩΝΗΜΕΡΑΝΚΑΙΜΗΤΕΤΟΥΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕ
 ΝΟΥΚΕΦΑΛΑΙΟΥΠΑΝΑΛΙΣΚΕΙΝΤΙΕΙΣΕΤΕΡΑΝ
 ΧΡΕΙΑΝΜΗΤΕΤΟΥΚΑΤΕΝΙΑΥΤΟΝΟΜΕΝΟΥΤΟ
 25 ΚΟΥΑΛΛΩΣΟΔΟΥΣΦΙΔΩΝΗΘΕΛΗΣΕΝΤΟΤΑΡ
 ΓΥΡΙΟΝΗΡΙΘΜΗΣΑΤΟΚΑΙΠΑΡΕΛΑΒΕΝΟΕΠΙΜΕΛΗ
 ΤΗΣΤΩΝΤΗΣΒΟΥΛΗΣΔΗΝΑΡΙΩΝΛΟΥΚΙΟΣ
 ΛΟΥΚΡΗΤΙΟΣΠΟΥΔΗΣ.

ΚΡΙΤΙΚΑ.

Στιχ. 2. Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ δυσκολίας παρέσχε τοῖς ἐκδόταις ἡ τῆς β' λέξεως γραφή, συγκειμένης κατὰ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον ἐκ τῶν ἀκολουθῶν γραμμάτων ΤΡΑΜΘΘ (ὄρα ταῦτα ἐν β' στίχῳ) καὶ ἀναγνωσθείσης ὑπὸ μὲν τοῦ κ. Κουμανούδου ΓΡΑΜΘου, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Παππαδοπούλου Πραμόνου. Ἐμοὶ δὲ οὐδετέρα τῶν γραφῶν τούτων φαίνεται ὀρθὴ καὶ ἀληθῆς. Διότι ὁ μὲν πρῶτος τὰ δύο πρῶτα γράμματα τῆς λέξεως ἠνωμένα ὄντα ΓΡ ἐχώρισε, καὶ τὸ αὐτῶν, ἔχον τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐπέκτασιν τῆς ὀριζοντίου ἐξέλαβεν ὡς Γ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Π, συνήθως τοιαύτην ἔχοντος ἐπέκτασιν καὶ οὐχὶ τοῦ Γ, ὡς πρόδηλον γίνεται ἐκ τῆς προτελευταίας λέξεως τοῦ γ' στίχου F¹). Δεύτερον δὲ τὸ δ' γράμμα Μ καθ' ὃ εἶχεν ἀντίγραφον ἀνέγνω Μ κοιννόν, ἐν ᾧ τὸ τοῦ πρωτοτύπου Μ, διαφέρειν τοῦ κοινοῦ, πρέπει νὰ ἀναγνωσθῆ κατ' ἐμὲ Ν κατὰ πλεονασμὸν τῆς δ' καθέτου γραμμῆς, ὡς γίνεται ὄρθον ἐκ τοῦ γ' ἀπαραλλάκτου γράματος τοῦ ἰθ' στίχου ΤΗΜ, ἔνθα οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ Ν κεῖται τὸ τοιοῦτόσχημον σπάνιον γράμμα, καὶ ἐκ τοῦ τελευταίου γράμματος Μ τῆς προτελευταίας λέξεως ΗΜΕΛΗΣΕΜ, ἔνθα ἀναμφισβητήτως τὸ τελευταῖον γράμμα Μ κεῖται ἀντὶ τοῦ Ν²). Τρίτον δὲ τὸ ε' γράμμα τῆς αὐτῆς λέξεως Θ³) ὅπερ ἀνέγνω καθαρὸν Ο, εἶναι ἀναμφισβήτητον Θ καὶ οὐχὶ Ο καὶ μετὰ τοῦτο ἔπεται ἡ συνεπτυγμένη δίφθογγος Β⁴) ἥτις σπανίως ἀπαντᾷ⁵) καὶ τὴν ὁποίαν ὀρθῶς ἀνέγνω. Καὶ οὕτω ἀντὶ τῆς ἀγνώστου λέξεως ΓΡΑΜΘου ἔχομεν τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ πρωτοτύπου ἐξαγομένην ΠΡΑΜΘΟΥ ἥτοι Πράνθου ἐπίσης ἀγνωστον. Ἄν δ' αὕτη ἑλληνικῆς φαίνεται καὶ συμπλη-

ρώσεως ἢ τροποποιήσεως τινος χρῆζει, τοῦτο ἀποκείται ἄλλοις ἐμπειροτέροις μου περὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος εἴτε κατὰ τὸ ἀντίγραφόν του, εἴτε πρὸς ἀπαρτισμὸν γνωστῆς λέξεως τὸ δ' γράμμα τῆς λέξεως ὡσαύτως μ' ἐκλαβὼν, ἀφείλε μὲν τὸ Θ προσέθηκε δ' αὐτῷ μόνον ν καὶ οὕτως ἀπῆρτισε τὴν λέξιν Πραμόνου, συνήθως ἀπαντῶσαν, ἀντὶ τῆς Πράνθου σπανίας.

Οὐχ ἤττονα δὲ μεταβολὴν ἔπαθε καὶ ἡ ἐπομένη γ' λέξις τοῦ αὐτοῦ στίχου, τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Κ. Κουμανούδης, συνενώσας τὸ ἄρθρον μετὰ τοῦ ὀνόματος, ἀνέγνω ΙΟΥΑΙΑΝΟΥ, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ΔΙΚΙΝΟΥ προσθεῖς Ι μεταξὺ τοῦ Κ καὶ Ν, ἐν ᾧ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον ἔχε ΤΟΥΑΙΚΝΟΥ, ἔνθα παρενήθηκα μετὰξὺ τοῦ Κ καὶ Ν ἐν Ι ὑποθέτων ὅτι ὑπάρχει συγκατῆ αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς λέξεσι τῆς ἐπιγραφῆς παρατηροῦνται τοιαῦτα συγκατῆ, περὶ ὧν κατωτέρω. Καὶ τῆς τελευταίας δὲ λέξεως ὁ μὲν κ. Κουμανούδης, ὀρθῶς ποῶν παρέλαβε τὰς τρεῖς συλλαβὰς ἀποκλῆ ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος μόνον τὰς δύο ἀπο καὶ τὴν γ' κλη μετέθεσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπομένου στίχου.

Στιχ. 3. Ἐν τούτῳ παρατηρητέα πρῶτον μὲν ὁ συνδυασμὸς τοῦ ΝΤ, ΠΡ καὶ ΓΡ, εἴτα ἡ συγκατῆ τοῦ α ἐν τῇ β' συλλαβῇ τῆς λέξεως ΔΟΓΜΤΟΣ καὶ ἐν τῇ γ' συλλαβῇ τῆς λέξεως ΑΝΓΡΑΦΗ εἴτα δὲ ὅτι αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις ΤΗ ΤΑ ὑπὸ μὲν τοῦ κ. Κουμανούδου ἀνεγνώσθησαν ἀντὶ μιᾶς ΤΗ, καθ' ἣν ἀγνωτος μένει ἡ ἡμέρα τοῦ ἀμέσως ἀναφερομένου Δαισίου μηνός, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ἀνέγνω ΤΗ Π ἥτοι τῇ β', ἐν ᾧ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον ἔχει τὴν μνησθεῖσαν γραφὴν ΤΗ ΤΑ καθ' ἣν ἀνέγνω τῇ ἰά τοῦ ἐπιφερομένου μηνός. ὅπερ καὶ ὀρθότερον φαίνεται μοι⁶), καίπερ τοῦ Ι ἔχοντος μικρὰν ὀριζόντιον ἐπὶ τῆς καθέτου.

Στιχ. 4. Ἐνταῦθα ὁ μὲν κ. Κουμανούδης οὐκ ὀρθῶς ἀναγνοῦς ΕΝΕΣ τὸν ἀριθμὸν τῆς χρονολογίας ΓΜΣ, ἐσφαλμένως συνεπλήρωσε διὰ τοῦ τῶτος⁷) τὴν λέξιν, ἥτις οὐδὲν ὀρισμένον σημαίνει ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ἀποφυγὼν τὴν ἀπάτην ταύτην ὀρισμένως ἔγραψε ΓΜΣ.

Στιχ. 5. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ στίχῳ ἡ β' λέξις, ἥτις κατὰ τὸ ἀντίγραφόν μου σύγκειται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν γραμμάτων ΒΑΡΟΑΡΟΝ, ὑπὸ μὲν τοῦ κ.

¹) J. Franz Element. Epigraph. Graec. p. 328. «Unicuique mensi praestit prytanis; sic enim siglum TP intelligendum esse arbitramur.» καὶ σελ. 263. 370.
²) Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ Μ καὶ Ν ὄρα τὸν αὐτὸν ἐν σελ. 244—46.
³) Περιέργως εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ Θ διὰ καμπύλης ἐν μέσῳ ἀντὶ ὀριζοντίου καὶ σχεδὸν μοναδικῶς φαίνεται μοι· διότι τὰ συνήθη σχήματα τοῦ γράμματος τούτου οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσι. Ταῦτα δ' εἰσι τὰ ἑξῆς: ΘΘΘΘΘΘΘΘΘΘ. Franz p. 244. Οἴκωθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῶν διαφόρων σχημάτων, ἅπερ ἐν χρῆσει ἦσαν κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν.
⁴) Franz αὐτόθι σελ. 246. «Diphthongus OY per compendium scripta θ (Ross. Inscr. inaed. t. n. 16) unde forma θθ in titulis inde a Septemi Severi et Caracalla temporibus hinc inde comparat C. I. n. 1320. 1333. 1337. 2154. Nec remotiorem ei antiquitatem nummi adsignant. Eckhel D. N. Cl. IV. p. 233. Cf. Ossann. Syll. p. 576.» Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξελέγχεται ἔσφαλμένον ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἀνηκούσης εἰς τὴν α μ. Χ. αἰῶνα, ἐν ᾧ ὁ μὲν Σεβῆρος, ὡς γνωστὸν, ἤρξεν ἀπὸ τοῦ 193—211, ὁ δὲ Καρκαλλάς ἀπὸ τοῦ 211—217.

⁵) Ὁ αὐτὸς ἐν σελ. 264 καὶ 350.
⁶) Κουμανοῦδ. ἐν τῇ ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν (ἀριθ. 536) λέγει· «Ἐν τῷ δ' στίχῳ ἀνεπληρώσαμεν τὰ τῶτος ἄν καὶ τὸ ἐν κεφαλαίοις γράμμασιν ἀντίγραφον δὲν ἔχει ἐκεῖ οὐδεμίαν κενότητα χώρου. Φαίνεται ὅτι κατ' ἀποκοπὴν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ παλαίου χαρακτοῦ ἡ λέξις, ὡς καὶ πῖντε ἄλλαι.» Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ μου καθαρῶς διακρίνονται τὰ τρία γράμματα ΓΜΣ, τὰ ὁποῖα προφανῶς δηλοῦσι τὸ ἔτος, πᾶσα ἄλλη ἀναπλήρωσις ἢ τροποποιήσις ὅπως περιττὴ φαίνεται μοι.

Κουμανούδου ανεγνώσθη Βάριδρον, ὃ δὲ κ. Παππαδόπουλος ἀποτροπιαζόμενος φαίνεται τὸ κακόηχον καὶ βραβερικὸν τοῦτο ὄνομα μετέβαλεν εἰς τὸ προσφιλέ, τοῖς πᾶσιν ὄνομα ΔΔΕΞΑΝΔΡΟΝ, ὅπερ ἀντιβαίνει εἰς τὴν γραφὴν τοῦ ἀντιγράφου μου.

Στιχ. 7. Τοῦτου τοῦ στίχου ἡ ἀ λέξις ἔχουσα ἔν μόνον γράμμα Κ, ὀρθῶς συνεπλήρωθη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐκδοτῶν Κ(ΑΙ), ὅπως καὶ ἐν τοῖς στίχοις θ' ἰ καὶ ιζ', ἐν οἷς ἀντὶ τοῦ ΚΑΙ συνδέσμου ἀπλῶς Κ μόνον ἔχει τὸ πρωτότυπον. Ταῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἀ συλλαβῇ τῆς β' λέξεως τοῦ ἡ στίχου, ἔνθα συγκόπτεται τὸ φωνῆεν τῆς προθέσεως ΠΕΡ(Ι).

Στιχ. 9. Ἐν τούτῳ τὴν προτελευταίαν λέξιν ὃ μὲν κ. Κουμανούδης συμπληρώσας ἔγραψε Πρὸτ(ερον) ὃ δὲ κ. Παππαδόπουλος ἀνέγνω πρόην, προσθεὶς τὸ η, ὅπερ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἔχοντι τὴν λέξιν συνηνωμένην μετὰ τοῦ ἐπομένου ἄρθρου τὴν ΠΡΩΗΝ δὲν ὑπάρχει.

Στιχ. 10. Καὶ ἐνταῦθα τῆς μὲν ἀ λέξεως συγκόπτεται τὸ Ι καὶ συνεννοῦται τὸ Τ καὶ Ρ οὕτω ΤΡΑΑ ὅπερ οὐδέτερος τῶν ἐκδοτῶν παρετήρησεν. Τὴν δὲ β' λέξιν ὃ μὲν κ. Κουμανούδης ἔγραψε κοινῶς διὰ τοῦ Ι ἐτίμησε, ὃ δὲ κ. Παππαδόπουλος συμφώνως τῷ ἀντιγράφῳ μου ἐτίμησε καθὼς καὶ τὴν γ' λέξιν τοῦ ἐπομένου ἰά στίχου τιμῆς, ἔνθα τὸ ἀντιγράφον μου ἔχει καὶ συγκοπὴν τοῦ Ι, ἔνωσιν τοῦ Τ μετὰ τοῦ προηγουμένου Ν καὶ τοῦ Μ μετὰ τοῦ Η ΤΕΜΗΣ Καὶ τὴν τελευταίαν λέξιν ὃ μὲν πρῶτος ὀρθῶς ἀνέγνω «ἀφῆκεν», ὃ δὲ δεύτερος αὐτογνωμόνως ἀναπληρώσας ἔγραψεν ἀφίησιν. Προσέτι δὲ παρατηρητέον ἐν τῇ λέξει ΗΜΕΛΗΣΕΜ τὸ τελευταῖον γράμμα, ὅπερ ἀναμφιβόλως ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ Ν κεῖται ὡς ἀνωτέρω εἶπον.

Στιχ. 12. Τὸν ἀριθμὸν τῶν δηναρίων ὃ μὲν κ. Κουμανούδης ἡμιτελῶς ἔγραψε Φ, ὃ δὲ κ. Παππαδόπουλος πλήρη ΑΦ¹⁾.

Στιχ. 14. Ἐν ἀρχῇ τοῦτου ὃ μὲν κ. Κουμανούδης προέταξε τὸ θηλ. ἄρθρον τὴν, ὅπερ λείπει ἐν τῷ ἀντιγράφῳ μου, ὡς ὀρθῶς ἀνέγνω ὃ κ. Παππαδόπουλος ἀνευ αὐτοῦ θεί εἰς τὴν ἐπομένην λέξιν ἡμέραν καὶ οὐχὶ τὴν ἡμέραν.

Στιχ. 23. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ στίχῳ τὴν β' λέξιν ὃ μὲν κ. Κουμανούδης συνεπλήρωσεν ἀναγνοῦς ΔΑΠΑΝ(Α)ΙΣΚΕΙΝ²⁾ ἀντὶ τῆς ἐν τῷ πρωτοτύπῳ φερομένης ΑΠΑΝΑΔΙΣΚΕΙΝ, ἣν ἔγραψε καὶ ὃ κ. Παππαδόπουλος.

¹⁾ Τοῦτο τετραχῶς δύναται νὰ γραφῆ ΑΦ, ΑΦ ΧΑΦ καὶ ΧΑΦ σημαίνον τὸν ἀριθμὸν 1500. Ὁρα Franz Element. Epigraph. p. 331—332.

²⁾ «Ἐν τῷ κγ' στίχῳ περιέκλεισε ἐν παρενθέσει ἐν Α, ὅπερ εἶχε τὸ ὑπ' ὄψιν μου ἀντιγράφον, νομίσας αὐτὸ περιττόν, ὥστε νὰ ἔχωμεν ῥῆμα διαπανίσκαιν κατ' ἀναλογίαν ἄλλων τοιοῦτων, πρῶτον φορὰν ἐμφανιζόμενον.» Κουμανούδ. ἐν ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν (ἀριθ. 536.)

Στιχ. 28. Καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ ἡμιστίχῳ ὃ μὲν κ. Κουμανούδης ἀνέγνω τὴν τελευταίαν λέξιν Προῦδης, ὃ δὲ κ. Παππαδόπουλος Πούδης ὡς ἔχει τὸ ἀντιγράφον μου, ἐν ᾧ τὸ ρ δὲν ὑπάρχει.

Ἐκτὸς δὲ τούτων τῶν διαφορῶν τοῦ κειμένου παρατηρῶ πρῶτον μὲν ὅτι ὀρθότερα φαίνεται μοι ἡ ἐν τῷ γ' στίχῳ γραφὴ τῆς λέξεως «ἀναγραφή» κατὰ δοτικὴν πτῶσιν «ἀναγραφῆ» ἀντὶ τῆς ὀνομαστικῆς. Ἡ δὲ παραμέλησις τῆς προσγραφῆς τοῦ Ι ἤρξατο κατὰ τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων¹⁾ καὶ κατὰ τὴν ἐπιθεωρασίαν τῶν νεωτέρων²⁾ ἀπὸ τοῦ ἀ π. Χ. αἰῶνος, ἀν καὶ εὐρίσκονται παραδείγματα καὶ μεταγενεστέρως ἐποχῆς φέροντα τὸ Ι προσγεγραμμένον³⁾. Δεύτερον δὲ ὅτι ἡ ἐν τῷ θ' στίχῳ β' λέξις ΠΡΟΣΑΝΓΕΙΑΑΝΤΟΣ φυλάττουσα τὸ ν πρὸ τοῦ γ ἄτρεπτον ἀρχαιοτέρως ἐποχῆς γραφὴν ἔχει⁴⁾. Τρίτον δὲ ὅτι ἡ ἐκτὸς τῆς ἐν τῷ Κ(ΑΙ) συνδέσμου γενομένης συγκοπῆς τῆς διφθόγγου αι, ὑπάρχει συγκοπὴ καὶ τοῦ Ι ἐν τῇ προμνησθείσῃ λέξει ΠΑΤΡΑΑ καὶ τοῦ α ἐν τῇ λέξει ΔΟΓΜΤΟΣ, ἔνθα οὐδεμία κενότης χώρου ὑπάρχει ἵνα ὑπεννοηθῇ τὸ ι καὶ α. Τέταρτον δὲ ὅτι αἱ ἐν τῷ ι καὶ ια στίχῳ λέξεις ΕΤΕΜΗΣΕ καὶ ΤΕΜΗΣ γράφονται διὰ τῆς διφθόγγου ει καὶ τοῦ φωνῆεντος ε ἀντὶ τοῦ Ι ἐτίμησε καὶ τιμῆς, ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ιγ' στίχῳ ΓΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ἀντὶ γινομένων, ὅπως φέρεται ἐν τῇ τοῦ κδ' στίχου λέξει □ΝΟΜΕΝΟΥ, ἐν ᾗ μοναδικὸν φαίνεται μοι καὶ τὸ πρῶτον γράμμα □ ἀντὶ τοῦ συνήθους ΓΙ⁵⁾.

Κατὰ ταῦτα τοῖνον τὸ ἐμὸν ἀντιγράφον διαφέρει τῶν τοῦ Κουμανούδου καὶ Παππαδοπούλου κατὰ τὰς ἀκολουθοῦσας γραφάς:

¹⁾ Στραβ. 14, 648. «Πολλοὶ γὰρ χωρὶς τοῦ Ι γράφουσι τὰς δοτικὰς, καὶ ἐκβάλλουσι δὲ τὸ ἔθος φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον.» Ὡς οὕτως καὶ παρὰ Ῥωμαίους senatu ἀντὶ senatui. Quintillian. 1, 7. Gell. IV, 16.

²⁾ Franz, Elem. epigraph. p. 233. «Postremo Iota, quod primo fere ante Christum saeculo omitti captum, quo propinquiores tituli sunt extremæ reipublic. Romanæ, eo frequentius omittitur.»

³⁾ Ὁ αὐτὸς ἐν σελ. 304. N. 146, ἔχει ΜΕΔΟΥΣΗΙ μετὰ προσγεγραμμένου Ι ἐν ἐπιγραφῇ μεταγενεστέρως ἐποχῆς, ἣν αὐτὸς ὀρίζει. «Itaque titulus in a. p. Chr. 243 incidit.»

⁴⁾ Ὁ αὐτὸς ἐν σελ. 232. «In orthographia memorabilis est... Deinde I longam crebrius diphtongo EI scribitur, in titulis certe non atticis (nam de Atticis hujus ætatis non licet judicare), n. 94. Καλλινεϊκού, ὕμειν, τιμῆς, πολείτης. Denique mutatio litteræ N ante Γ Κ Χ Π Φ haud raro negligitur, ut ἀγγελίας, ἐπηνυγίη, ἐνκυκλίου, τυγχάνει... ex ætate Pompeii et Antonii triumviri» ἐν ᾧ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ μεταγενεστέρως εἶναι κατὰ μίαν ἑκατονταετηρίδα καὶ πλέον.

⁵⁾ Τὸ γράμμα τοῦτο □ ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ Γ μετὰ τοῦ Ι κειμένου, ἐμφαλμῶς φαίνεται μοι ὅτι ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου τῆς ἐπιγραφῆς· διότι οὐδαμῶς ἠδυνήθη νὰ εἴρω ἀντὶ τοῦ Γ, ἀλλὰ πολλαχῶς ἀντὶ τοῦ Ο, τοῦ ὁποίου διάφοροι σχηματισμοὶ ἀπαυτῶσιν εἰ ἐξῆς ○○◇□. Ὁρα Franz p. 244.

Κουμανούδου	Παππαδοπούλου	Ἐμὸν ἀντιγράφον
Στιχ. 2 ΓΡΑΜΟΥ	ΓΡΑΜΟΝΟΥ	ΓΡΑΜΟΣ
• • ΙΟΥΑΙΑΝΟΥ	ΤΟΥΑΙΚΙΝΟΥ	ΤΟΥΑΙΚΝΟΥ
• 3 ΑΝΑΓΡΑΦΗ	ΑΝΑΓΡΑΦΗ	ΑΝ ΑΦΗ
• • ΔΟΓΜΑΤΟΣ	ΔΟΓΜΑΤΟΣ	ΔΟΓΜΤΟΣ
• • ΤΗ:	ΤΗ: Π	ΤΗ ΙΑ
• 4 ΕΝΕΣΤΩΤΟΣ	ΓΜΕ	ΓΜΕ
• 5 ΒΑΡΙΑΡΟΝ	ΔΔΕΞΑΝΔΡΟΝ	ΒΑΡΟΔΡΟΝ
• 9 ΠΡΟΣΑΝΓΕΙΑΑΝΤΟΣ	ΠΡΟΣΑΓΓΕΙΑΑΝΤΟΣ	ΤΡΟΣΑΝΓΕΙΑΑΝΤΟΣ
• • ΠΡΟΤΕΡΟΝ	ΠΡΩΗΝ	ΤΡΩΗΝ
9-10 ΠΑΤΡΙΑΑ	ΠΑΤΡΙΑΑ	ΠΑΤΡΑΑ
• • ΕΤΕΙΜΗΣΕ	ΕΤΕΙΜΗΣΕ	ΕΤΕΙΜΗΣΕ
• 11 ΤΙΜΗΣ	ΤΕΙΜΗΣ	ΤΕΜΗΣ
• • ΗΜΕΛΗΣΕΝ	ΗΜΕΛΗΣΕΝ	ΗΜΕΛΗΣΕΜ
• • ΑΦΗΚΕΝ	ΑΦΗΣΙΝ	ΑΦΗΝ
• 12 Φ	ΑΦ	:ΑΦ:
• 14 ΤΗΝΗΜΕΡΑΝ	ΗΜΕΡΑΝ	ΗΜΕΡΑΝ
• 19 ΤΗΝ	ΤΗΝ	ΤΗΜ
• 23 ΔΑΠΑΝ(Α)ΙΣΚΕΙΝ	ΑΠΑΝΑΔΙΣΚΕΙΝ	ΑΠΑΝΑΔΙΣΚΕΙΝ
• 24 ΓΙΝΟΜΕΝΟΥ	ΓΙΝΟΜΕΝΟΥ	ΠΝΟΜΕΝΟΥ
• 28 ΠΡΟΓΑΗΣ	ΠΟΓΑΗΣ	ΠοΓΑΗΣ.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ.

Γνωστῆς οὐσης τοῖς ἀρχαιολογοῦσι τῆς ἐννοίας τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς, περίληψις αὐτῆς παρατίθεται ἐνταῦθα χάριν τῶν μὴ τοιοῦτων φιλομούσων καὶ ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν γνῶσιν παντός, ὅτι ἀφορᾷ ἐν οἴκοις τόπον.

Ἄνθρωπος Μακεδῶν κάτοικος τῆς Δερρίοπου (ἀρχικῶς μὲν Παιονικῆς, εἶτα δὲ Πελαγονικῆς) Φίλων καλούμενος πολλά τε ἄλλα κατὰ τὴν πατρίδα κατὰ τὸν βίον ἐπραξε καὶ ἀπονήσκειν διὰ διαθήκης ἀφῆκε τῇ Βουλῇ κεφάλαιον δηναρίων 2500, ἵνα ἐκ τῶν τόκων τελεθῆται ἑορτὴ κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς Βουλῆς πρὸς τιμὴν καὶ ἀνάμνησιν αὐτοῦ. Τοῦτου δὲ γενομένου καὶ τῶν Πολιταρχῶν τῆς Δερρίοπου συγκαλεσάντων τὸ βουλευτήριον, ἕτερος Φίλων υἱὸς τοῦ Κόνωνος καὶ ἀνεψιὸς τοῦ ἀποθανόντος Φίλωνος προὔτεινε τῇ Βουλῇ ὅπως ἀποδεχθῆ τὸ δῶρημα καὶ κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ θεοῦ τελεθῆ ἐνιαυσίως τὴν ἑορτὴν. Ἡ δὲ Βουλὴ ἀσμένως παραδεχθεῖσα τὴν γενομένην πρότασιν καὶ ἀποφασίσασα νὰ τελεθῆ τὴν ἐνιαυσίαν ἑορτὴν κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ δωρητοῦ τῇ 18 Ὀκτωβρίου, ἔλαθε τὸ ἀργύριον καὶ παρέδωκεν αὐτὸ τῷ ἐπιμελητῇ τῶν δηναρίων Λουκίῳ Λουκρητίῳ Πούδῃ. Ἄν δὲ ὁ Φίλων ἐγένετο Ῥωμαῖος πολίτης, ὡς διατείνεται ὃ κ. Κουμανούδης καὶ ὑποστηρίζει ὃ κ. Παππαδόπουλος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ῥωμαίου Οὐστῆριου Βαλανοῦ, τοῦ ὁποίου φέρει τὸ ὄνομα, τοῦτο οὔτε νὰ βεβαιώσω, οὔτε νὰ ἀρνηθῶ δύναμαι, καθ' ὅσον ῥητῶς τοιοῦτόν τι δὲν λέγεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ. Περὶ τὸν δὲ φαίνεται μοι πρῶτον ὅτι ἡ τῆς ἀποκληρώσεως τῶν πρεσβέρων χρονολογία Μακεδονικὴ εἶναι, ἡ δὲ τῆς τελετῆς τῆς ἑορτῆς Ῥωμαϊκὴ. Διότι

ἡ μὲν πρώτη ἐγένετο τῇ ια' τοῦ Μακεδονικοῦ μηνὸς Δαισιῦ, ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν Ἰούνιον, ἡ δὲ δεύτερα ὠρίσθη νὰ τελεθῆται τῇ πρὸ δεκατεσσάρων Καλανδῶν Νοεμβρίων, ἧτοι τῇ 19 Ὀκτωβρίου. Δεύτερον δὲ ὅτι, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι παραδείγματα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, καθ' ἃ προτάσσονται οἱ μεγαλείτεροι καὶ ἐπιτάσσονται οἱ μικρότεροι ἀριθμοὶ¹⁾, ἐνταῦθα συμβαίνει τάνάπαλιν, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἐπιγραφαῖς, ἔνθα ὑπερβαίνεται κλίσις πρὸς ἀπομίμησιν ἀρχαιοτέρως ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐπεκράτει τὸ ἔθος τῆς ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ γραφῆς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων²⁾. Ταύτης δὲ τῆς γραφῆς ἀντιστρόφως γίνεται ἡ τοῦ ἀριθμοῦ ΑΦ κατὰ τὸ σύνθημα, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι παραδείγματα, καθ' ἃ προτάσσεται ὁ μικρότερος καὶ ἐπιτάσσεται ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς³⁾.

Ἐκτὸς δὲ τούτου δυσκολίαν παρέχει καὶ ὁ ἀκριβὴς ὀρισμὸς τῆς βάσεως τῆς χρονολογίας, ἐφ' ἣς στηρίζεται ὁ μνημονεύμενος ἀριθμὸς ΓΜΕ=213· ὃ κ. Παππαδόπουλος ἀδιστακτικῶς μὲν πιστεύει, ἀνευ ὅμως ἀποδείξεώς τινος, ὅτι βάσις τῆς ἡμετέρας χρονολογίας ὑπόκειται τὸ ἔτος 148 π. Χ. ὅτε ἐπὶ Ἀνδρίσκου, τοῦ καὶ Ψευδοφιλίππου ἐπικληθέντος καὶ ὡς υἱοῦ τοῦ Περσέως κηρυχθέντος, ἡ Μακεδονία ἀποστᾶσα καὶ μετὰ πολλῶν κόπων καταβληθεῖσα ὑπὸ Μετέλλου ἐκκηρύχθη Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν ὑπολογισμὸν ἀντιστοιχεῖ ἡ χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς τὸ 95 ἔτος μ. Χ. ἐπὶ τοῦ προτελευταίου ἔτους τοῦ αὐτοκράτορος Δομετιανοῦ. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὴ καὶ ἀληθὴς διὰ δύο λόγους τοὺς ἐξῆς: Πρῶτον μὲν διότι ἡ Ῥωμαῖοι πολλὰς ὑποστάνας θυσίας πρὸς καταστολὴν τῆς ἀποστασίας τοῦ Ἀνδρίσκου, δυσκόλως ἤθελον ἐπιτρέψει τοῖς Μακεδόσι νὰ ἔχωσιν ὡς βάσιν τῆς χρονολογίας ἐν δημοσίῳις μάλιστα μνημείοις ἀποτρόπαιον αὐτοῖς γεγονός· δεύτερον δὲ, ὅπερ καὶ κυριώτατον, διότι, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας συντόμως ἐρευνήσας πάσας τὰς ὑπὸ Βοικηίου ἐκδοθείσας Μακεδονικὰς ἐπιγραφάς, οὐδὲν ἄλλο παράδειγμα εὑρον, βάσιν ἔχον τὴν ἀπὸ Ἀνδρίσκου χρονολογίαν ἀλλὰ τῶν μὲν πλείστων ἐπιγραφῶν ἡ χρονολογία ἀναφέρεται εἰς τὴν

¹⁾ Franz, p. 280, στιχ. 24. «ΓΑΒ, καὶ στιχ. 26 ΓΑ, καὶ 25 ΣΑ. Titulus a. p. Chr. 118, IX. Kal. Nov. Cheronem scriptus est. καὶ ἐν σελ. 276. Ὀλυμπιάδι σιζ.»

²⁾ Ἡρόδοτ. 7, 184. «Τῶν μὲν... ἐουσίων ἐπτά καὶ διηκοσίων χιλίων.» Franz p. 350. «Constat numeros interdum a dextera ad sinistram scribi... Itaque cum denario vulgo ita componantur numeri, ut minorem major antecederet: IA (11), IB (12),... non inusitate altera ratio est, qua minor numerus praemittitur, ut: AI (11). BI (12). Similiter numeros majores compositos praebent tituli Thraciae, ut C. I. 1970. ΕΠΡ (a. 186), n. 1971 Γ9Ρ (a. 196), n. 1965. ΖC (a. 207).» A. Boeckh corp. Graecar. Inscript. n. 1970—71.

³⁾ Ὁρα τὴν προηγουμένην σημείωσιν.

ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Μακεδονία ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ καταστάσα συννηώθημετὰ τῆς Θετταλίας καὶ Ἰλλυρίας κατὰ τὸ 146—45 π. Χ. ¹⁾, τινῶν δὲ ἀνάγεται εἰς αὐτοκράτορας, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἐγένοντο αἱ ἐπιγραφαὶ ²⁾. Ἦστε κατὰ ταῦτα ὁ ἀριθμὸς τῆς χρονολογίας ΓΜΞ=243 ἀντιστοιχεῖ οὐχὶ πρὸς τὸ 95, ἀλλὰ πρὸς τὸ 97 ἔτος μ. Χ. ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Νερούα.

Μετὰ δὲ τὰς παρατηρήσεις ταύτας περὶ τῆς ὑποθέσεως καὶ τῆς χρονολογίας τῆς ἐπιγραφῆς χρῆσιμον νομίζω νὰ ἐπισυνάψω λέξεις τινὰς καὶ περὶ τοῦ δωρηθέντος κεφαλαίου, ὅπερ τὴν οὐσίαν τοῦ γενομένου δόγματος ἀποτελεῖ. Ἀλλὰ τοῦτε ὁ μὲν κ. Κουμανούδης κατὰ τὸ ὑπ' ὄψιν ἀντίγραφον ὑπέλαθεν ὅτι εἶναι Φ=500 δηνάρια, ποσὸν μικρὸν καὶ ἀσήμαντον. Ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ΑΦ=1500, ὅπερ ὀρθότερον καὶ πειστικώτερον φαίνεται μοι ὅτι εἶναι κατὰ τὸ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀντίγραφον. Ἄν δὲ θελήσῃ τις νὰ ἐξηγήσῃ τί ἐστὶ δηνάριον καὶ ὅποια ἡ ἀνάλογος αὐτοῦ ἀξία πρὸς τὰ ἡμέτερα νομίσματα, εὐκόλως δύναται νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὴν σημασίαν τοῦ δωρηθέντος καὶ τὴν ποσότητα τὴν ἐκ τῶν ἐνιαυσίων τόκων αὐτοῦ προκύπτουσαν πρὸς εὐωχίαν τῆς Βουλῆς.

Τὸ δηνάριον εἶδος Ῥωμαϊκοῦ νομίσματος ὃν κατὰ μὲν τὴν ἐτυμολογίαν τῶν ἀρχαίων ³⁾ ἐσήμαινε τὸ παρέχον τὴν τῶν δεινῶν ἄρσιν, κατὰ δὲ τοὺς ἀκριβεῖς τῶν νεωτέρων ⁴⁾ ὑπολογισμοὺς εἶχεν ἀξίαν μιᾶς ὡς ἔγγιστα δραχμῆς. Ἦστε τὸ μὲν κεφάλαιον 1500 δηναρίων ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἰσαριθμὸς σχεδὸν δραχμᾶς, ὃ δὲ ἐνιαύσιος τόκος αὐτῶν πρὸς 150 δραχμᾶς, αἵτινες ἐδαπανῶντο κατ' ἔτος πρὸς εὐωχίαν τῆς Βουλῆς ἄνευ τῆς ἐλαχίστης βλάβης τοῦ κεφαλαίου κατὰ τὴν ῥητὴν ἐντολὴν καὶ αὐστηρὰν ἀπαγόρευσιν τοῦ δωρητοῦ.

¹⁾ Forbiger Geograph. t. 3, p. 1031. «Als die Römer später im Jahre 146. v. chr. Maced. ihrem Reiche einverleibten, wurde es mit Illyrien u. Thessalien zu einer Provinz vereinigt, der Strich östlich vom Nertus aber wieder zu Thracien geschlagen (Strab. 7, 329 mit. 327, 17. 840. Ptolem. 3, 13.» A. Böeckh. Inscr. Graec. n. 1970. Gr. major numerus (302) computatur a Macedonia una cum Graecia in provinciam reducta a. u. c. 608=146—45. ²⁾ Ὁ αὐτὸς αὐτόθι.

³⁾ Θησαυρ. Ἑβραϊκ. Στεφ. ἐν λ. Δηνάριον, genus numismatis Romani, valens tres obolos et semissem: δηνάριον εἶδος ἀργυρίου ὀλοκοτίνου ἴσον ἔχον ἰσχύον. Πλουταρχ. τὸ δεκάχαλκον οὕτως ἐκαλεῖτο δηνάριον = ἔτυμολ. Γουδ. σ. 142, 35. «Τί ἐστὶ δηνάριον; τὸ τὰ δεινὰ ἄρσιν παρεχόμενον.»

⁴⁾ A. Böeckh Staatsbaush. t. 1, p. 18. 22. «So pflegte man Denar und Drachme für einerlei zu nehmen und das eine Wort durch das andere zu übersetzen; was auch für die Folgezeit fordauerte.» 87. Polybios (11, 15) hat die Römische Münze auf griechische zurückgeführt, indem er den Denar der Drachme gleichgeschätzt. Metrologisch. Untersuchungen S. 418.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

Περὶ Δερβιόπου 1).

Ἐπειδὴ τὸ σπουδαιότερον ἐξαγόμενον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἶναι ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς θέσεως ὀλοκλήρου χώρας καὶ ἡ ἀνακάλυψις μιᾶς πόλεως αὐτῆς, περὶ ᾧ καὶ οἱ ἀρχαῖοι οὐδὲν θετικὸν καὶ ὀριστικὸν γινώσκουσι καὶ οἱ νεώτεροι συνεπειὰ τούτου διαφωνοῦντες διατελοῦσι, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀκριβὴς ὀρισμὸς τούτων τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρει τῆ γεωγραφικῇ ἐπιστήμῃ, καταλληλότατον θεωρῶ νὰ προσαρτήσω ἐνταῦθα ὅσα πρὸς ἐξέλεγχιν τῆς τῶν ἀρχαίων ἀγνοίας καὶ διάλυσιν τῆς τῶν νεωτέρων ἀμφιλογίας καὶ διαφωνίας ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα ὑπολαμβάνω.

Ἡ μὲν πλάξ ἔχει μῆκος μὲν δύο περίπου μέτρων, πλάτος δ' ἑνός. Τὸ δὲ χωρίον, ἐν ᾧ αὕτη ἐπὶ ἑπτακαίδεκα περίπου αἰῶνας διατηρηθεῖσα εὐρέθη, καλεῖται Τσεπίχοβον καὶ Τσεπίλοβον κείμενον ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἄκρου ἐπιμήκους καὶ ὑψηλοῦ γηλόφου, ἀνεψυμένου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐριγῶνος ποταμοῦ, καὶ ἀπέχον 4—5 ὥρας πρὸς βορρᾶν τῶν Βιτωλίων καὶ δυσμὰς τοῦ Πριλάπου, ἔνθα λέγεται ὅτι μετηνέχθη ποτὲ ἐκ τοῦ ἀπέναντι κειμένου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης χαμηλοτέρου καὶ μεμονωμένου λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κοινῶς πιστεύεται παρὰ τῶν περιοικούντων χωρικῶν ὅτι ὑπῆρχεν ἀρχαία πόλις, περὶ τῆς ὁποίας μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπὶ μεγάλων πλακῶν τοιχισθειῶν ἐπὶ τῆς παρακειμένης ἐκκλησίας Μπέλα Τσάρκβα ²⁾, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων ὑπάρχει καὶ ἡ δευτέρα

¹⁾ Περὶ τῆς γραφῆς ταύτης οἰοεὶ ἐνδοιάζων ὁ κ. Κουμανούδης λέγει ταῦτα «Τὴν ἐν τῷ ἑστίχῳ γραφὴν Δερβιόπου βεβαίως ὁ πρῶτος ἀντιγραφεὺς, καὶ νομίζει ὅτι ἡ ἐν παλαιῇ βιβλίῳ φερομένη γραφὴ Δευρίπος πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἰσφαλμένη.» Πραγματικῶς ὡς τοιαύτην ἐθεώρησα ἀπ' ἀρχῆς τὴν νέαν γραφὴν καὶ προτίμησα τῆς παρὰ Στράβωνι, Λίβιῳ καὶ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ φερομένης Δευρίπος καὶ Δουρίπος, ἐπειδὴ ἐπι τῆς ἀλανθάστου ἀρχῆς ὅτι οἱ κάτοικοι πάσης χώρας καὶ πόλεως γράφουσι τὸ ὄνομα αὐτῶν ὀρθότερον τῶν πόρρωθεν καὶ ἐξ ἀκοῆς γραφόντων αὐτὰ ἀρχαίων συγγραφέων. Ταῦτὸ συμβαίνει ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καὶ τοῖς νέοις περιηγηταῖς καὶ γεωγράφοις, οἵτινες πολλῶν πόλεων ὀνόματα διαστρέφοντες ἄλλως γράφουσιν ἢ οἱ κάτοικοι αὐτῶν ὅπως π. χ. οἱ Hadschi chalfa Rumel. et Bosp. p. 36. Tafel πολλαχού ἐν Egnat. Fragm. Strab. p. 15. Symbol. Graec. p. 39—40. Ami Boné Itiner. t. 1, 257. Kiepert ἐν τῷ χάρτῳ καὶ ἄλλοι ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Βιτωλία καὶ Μόναστηρ τουρκιστί, συνθέσαντες τὰς δύο μέσας συλλαβὰς τοῦ πρώτου μετὰ τοῦ δευτέρου ὀνόματος εἰς μίαν λέξιν κερτήγαγον τὸν τραγέλαρον Toli-Monastir ἔπερ παρὰ μηδενὸς τῶν κατοίκων λέγεται· παραπλήσια τούτου παραδείγματα καὶ πολλὰ ἄλλα δύναται τις νὰ ἀναφέρῃ.

²⁾ Ὁ κ. Παππαδόπουλος ἀναφέρειν τὸ ὄνομα τοῦτο λέγει «Ἐρηται ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Μπέλα Τσάρκβα ἐπὶ τὰς περίπου ὥρας πρὸς Δ. τῶν Βιτωλίων κείμενον» ἔπερ οὐκ ἀληθές· διότι ἡ Μπέλα Τσάρκβα ἕλιγα βήματα ἀπέχει τοῦ χωρίου Τσεπίχοβου καὶ δὲν κεῖται πρὸς δυσμὰς τῶν Βιτωλίων

ἐπιγραφή τῶν ὑπὸ τοῦ Κ. Παππαδοπούλου ἐκδοθειῶν.

Ἀλλὰ τίς ἡ πόλις αὕτη; Ἐν μὲν τῷ ἑστίχῳ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει τὸ ὄνομα Δερβιόπος, ὅπερ ὁ Κ. Παππαδόπουλος εἰς Στράβωνα, Λίβιον καὶ Στέφανον Βυζαντίον παραπέμπων ἀνευδοιάστως ἐκλαμβάνει ὡς ὄνομα πόλεως κειμένης ἐν Πελαγονίᾳ ¹⁾. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη ὀλοσχερῶς ὀρθὴ θὰ ἦτο, εἰ μὴ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαίνετο ἀντιβαίνουσα εἰς ῥητὰς μαρτυρίας δύο ἀρχαίων συγγραφέων, ᾧ τὴν μαρτυρίαν ἐπικαλεῖται καὶ οἵτινες ὀμοφώνως ἱστοροῦσιν ὅτι ἡ Δευρίπος ἦν χώρα ἀνήκουσα τῇ Παιονίᾳ καὶ οὐχὶ τῇ Πελαγονίᾳ καὶ περιέχουσα πόλεις τινὰς κειμένας ἐπὶ τοῦ Ἐριγῶνος, καὶ οὐχὶ πόλις, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν Λίβιος (39, 53) ἱστορεῖ «Oppidum in Deuriopo condere instituit. Paoniae ea regio est prope Erigonum fluvium» ὅτι Φίλιππος γ' ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐκτίσεν (183 π. Χ.) πόλιν ἐν τῇ Δευριόπῳ χώρα καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ Περσείως ἐκάλεσεν αὐτὴν Περσίδα. Ὁ δὲ Στράβων (7, 388) περιστατικώτερον ἱστορῶν τὰ περὶ Δευριόπου ὀριστικῶς ἀναφέρει καὶ πόλεις τινὰς αὐτῆς ἐν οἷς λέγει «Πρότερον μὲν καὶ πόλεις ἦσαν ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις. Τρίπολις γοῦν ἡ Πελαγονία ἐλέγετο, ἥ καὶ Ἄζωρος ἦν, καὶ ἐπὶ τῷ Ἐριγῶνι πάσαι αἱ τῶν Δευριόπων πόλεις ὄκνητο, ᾧ τὸ Βρυάνιον καὶ Ἀλακκομεναὶ καὶ Στύμβαρα» αἷς προσθετέα καὶ ἡ Λιβίου Περσίδος. Ἐκ τῆς μαρτυρίας τούτων ἀναμφισβήτητον καθίσταται ὅτι ἡ Δευρίπος ἀκριβῶς ἐξεταζομένη ἦν χώρα τῆς Παιονίας καὶ οὐχὶ πόλις τῆς Πελαγονίας, ὅπερ βεβαιουσι καὶ οἱ τούτοις ἐπόμενοι νεώτεροι ²⁾. Τούτου δὲ τεθέντος, δυσκολίαν παρέχουσιν αἱ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἑστίχῳ τῆς ἐπιγραφῆς μετὰ τὴν λέξιν ΔΕΡΒΙΟΠΩ ἐπόμεναί λέξεις ΠΟΛΙΤΑΡΧΩΝ ΣΥΝΑΓΑΓΟΝΤΩΝ ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ, ἐκ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ εἰκάσῃ τις ἐναντίον τῆς τοῦ Στράβωνος καὶ Λιβίου ῥητῆς μαρτυρίας ὅτι ἡ Δερβιόπος ἦν πόλις καὶ οὐχὶ χώρα, ἢ ὅτι χώρα μὲν

εἰς ἀπόστασιν 7 ὥρων, ὅπου εἶναι ἡ κομόπολις Ρέσσα, ἀλλὰ πρὸς ἄκρον τῶν Βιτωλίων καὶ δυσμὰς τοῦ Πριλάπου εἰς ἀπόστασιν 4—5 ὥρων. Ἡ Μπέλα Τσάρκβα, ἥ τὸ ὄνομα Βουλγαρικὸν φαίνεται μοι, δηλοῦν λευκὴν ἐκκλησίαν, εἶναι μικρὸς ναὸς παρὰ τὸν Ἐριγῶνα κείμενος καὶ ἀσπίστῳ κακοκαταμένως, τοῦ ὁποίου οἱ τοῖχοι ἐκτίθησάν ποτε ἐκ πλακῶν ἐνεπιγράφων, καὶ ἀναγλύφων καὶ μεγάλων λίθων ληφθέντων ἐκ τῆς παρακειμένης θέσεως τῆς ὑποτιθεμένης πόλεως.

¹⁾ Παππαδόπουλ. Δερβιόπου Δευρίπος (διαφορ. γρ. Δουρίπος) Στραβ. Στεφ. Βυζ. Λιβ. 93, 53 (ἀντὶ 39, 53). Οἱ Δευρίπος ἢ ἴσως ὀρθότερον Δερβιόπος κατοικοῦν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Πριλάπου ἔνθα ἔκειτο καὶ ἡ πόλις Δερβιόπος· Πανδωρ. φυλλ. 489, σ. 200.

²⁾ Müller Makedon. p. 18. «Deuriopos (ἡ Δευρίπος) hiesse eine Strecke Landes am Erigon, die chon zu Páonien gerechnet wurde.» Forbiger Geograph. t. 3, p. 1039. O. Abel Maced. p. 34. «Bestritten ist nur die von Deuriopos mit den Städten Bryanion, Alakamenä und Stymbara.

ἦν περιέχουσα καὶ τινὰς πόλεις, μία ὅμως τούτων καὶ ἴσως ἡ πρωτεύουσα ἐκαλεῖτο ὀμωνύμως τῇ χώρᾳ Δερβιόπος· διότι ἡ λέξις Πολιτάρχαι ¹⁾ σημαίνουσα τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν μιᾶς πόλεως, ἔχουσιν δικαίωμα νὰ συγκαλῆ τοὺς βουλευτὰς εἰς τὸ βουλευτήριον, ἀπαγορεύει νὰ ἐκδεχθῶμεν τὴν Δερβιόπον ὡς χώραν, ἐκτὸς ἂν ὑποθεθῇ ὅτι, τῶν Δερβιόπων ὀμοσπονδικῶς πῶς κυβερνωμένων, ἐγράφετο ἐν δημοσίῳις μνημείοις τὸ τῆς χώρας ὄνομα καὶ οὐχὶ πόλεως τινος, ὅπερ δι' ἑλλειψιν ἀποδείξεως τινος λίαν ἀμφίβολον φαίνεται μοι.

Ὅθεν πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας καὶ ὑποθέσεως ἐπειδόμενος τῇ ἐπιτοπίῳ εὐραθείῃ ἐπιγραφή μᾶλλον ἢ τῇ ἀσφαεῖ καὶ ἀορίστῳ μαρτυρίᾳ τοῦ Στράβωνος καὶ Λιβίου, νομίζω ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερομένη λέξις Δερβιόπος σημαίνει πόλιν πρωτεύουσαν τῆς ὀμωνύμου χώρας καὶ οὐχὶ ὅλην τὴν χώραν. Ἡ δὲ γνώμη τοῦ πολὺ μεταγενεστέρου Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ²⁾ καίπερ συμφωνοῦσα πρὸς τὴν μαρτυρίαν τῆς ἐπιγραφῆς, οὐδέμιαν ὅμως σημασίαν δύναται νὰ ἔχη καθ' ὅσον στηρίζεται ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ μηδὲν τοιοῦτον ἀναφέροντος Στράβωνος ³⁾, ἐκτὸς ἂν ὑποθεθῇ ὅτι ἄλλο κείμενον αὐτοῦ εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Στέφανος ἢ ὁ ἐπιτομεὺς αὐτοῦ, ὅπερ ἀμφίβολον φαίνεται μοι.

Ἀλλ' ὅτι ὁ Στράβων καὶ Λίβιος ἀκριβῶς δὲν ἐγίνωσκον ταύτην τὴν πορρωτάτω κειμένην χώραν, ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀσφαείας, μετ' ἧς ὀμιλοῦσι περὶ αὐτῆς καὶ τῶν πόλεων αὐτῆς. διότι ὁ μὲν Λίβιος ἀπλῶς λέγει ὅτι ἡ Δευρίπος χώρα κεῖται πλησίον τοῦ Ἐριγῶνος, ὁ δὲ Στράβων ὅτι αἱ πόλεις τῆς Δευριόπου ὄκνητο ἐπὶ τοῦ Ἐριγῶνος, ἐν ᾧ ἀκριβολογοῦντες, ὄφειλον νὰ δρίσωσιν εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ἐριγῶνος ἔκειντο, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Σκάρδου καὶ διατρέχων δρόμον πεντεκαίδεκα περίπου ὥρων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἄξιόν. Οἱ δὲ νεώτεροι ἐκ τῆς ἀοριστίας τούτης τῶν ἀρχαίων ἀναγκαζόμενοι καταφρεύουσιν εἰς εἰκασίας περὶ τῆς θέσεως τῶν Δευριόπων καὶ τῆς χώρας αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐπιμόμως διατεινόνται ὅτι ἡ Δευρίπος ἦν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἐριγῶνος ⁴⁾, οἱ δὲ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ

¹⁾ Θησαυρ. Ἑβραϊκ. Στεφ. ἐν λ. Πολιτάρχης, Magister civium s. praefectus urbis. Πραξ. Ἀποστολ. 17, 6. «Μὴ ἐβρόντες δὲ αὐτοὺς, ἔσταν τὸν Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας.» Muratori nov. thess. inscripti, p. 698, 2. Böeckh inscripti, Graec. n. 1967. Tafel Thess. p. XXX. Tittman, Darstellung der griech. Staatsverfass.

²⁾ Στεφ. Βυζ. ἐν λ. Δευρίπος πόλις Μακεδονίας. Στράβων ἐβδόμη οὕτω καὶ ἡ χώρα.

³⁾ Desdesevis-dn-desert p. 316. «Etienne de Byzance cite Deuriopos comme ville d'après Strabon, mais Strabon ne dit rien de pareil et il faut croire qu'il s'est trompé.»

⁴⁾ O. Abel Maced. p. 34. «Die militärische Bewegungen des Konsuls Sulpicius weisen deutlich auf eine südlichere Lage

μεσημβρινοῦ μέρους αὐτοῦ ¹⁾, οἱ δὲ ἐκατέρωθεν τοῦ μεταξὺ Ἄξιου καὶ Ἐριγῶνος καθήκοντος ὄρους Βάβουνα ²⁾, καὶ ἄλλος ἀλλαχοῦ. Ἀλλὰ πάσας ταύτας τὰς εἰκασίας ἡμαρτημέας ὑπολαμβάνων, ἀδιστακτικῶς πιστεύω ὅτι ὁ ψυχρὸς καὶ ἄψυχος οὗτος λίθος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγκεκαραγμένη ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, εἶναι πολλὸ σοφώτερος καὶ ἀξιοπιστότερος καὶ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων.

Κατὰ τοῦτον τοῖνον τὸν σοφὸν μάρτυρα τὸν εὐρεθέντα ἐν τῷ προμνησθέντι χωρίῳ αἴρεται ἐκ τοῦ μέσου πᾶσα ἀμφιβολία καὶ λύεται ὀριστικῶς τὸ Δερβριοπικὸν ζήτημα, ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ὁποίου ἀναμφισβήτητος καθίσταται καὶ ἡ θέσις τῶν Πελαγόνων καὶ Λυγκηστῶν· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, τοῦ μεγάλου καὶ εὐφορωτάτου λεκανοπεδίου τοῦ Ἐριγῶνος τὸ μὲν βόρρειον μέρος ἦτοι τὴν πεδιάδα τοῦ Πριλάπου καὶ Κριτσόβου (Γραικοχωρίου κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς) ἀρχικῶς κατεῖχεν ἐν τῶν πολλῶν φύλλων τοῦ μεγάλου Παιονικοῦ ἔθνους, ὅπερ ἐνταῦθα ἐκαλεῖτο Δευρίοπος, τὸ δὲ μέσον οἱ Πελαγόνες, καὶ τὸ νότιον οἱ Λυγκησταὶ μέχρι τῆς νῦν Φλωρίνης (Μελιτώνος) πρὸς μεσημβρίαν ἐκτεινόμενοι.

Τὸ δὲ χωρίον, ἐνθα εὐρέθη ἡ πλάξ, κεῖται εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς εἰρημένης πεδιάδος παρὰ τῶν Ἐριγῶνα. Οὕτω δὲ ὀρισθείσης τῆς θέσεως τῶν Δευρίοπων Παιόνων καὶ τῆς χώρας αὐτῶν, ζητεῖται νὰ ἐξακριβωθῇ ἂν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιγραφῆς ἦτοι τὸν ἄ μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ὑπῆρχον ἔτι Παῖονες ἐν τῷ λεκανοπέδιῳ τοῦ Ἐριγῶνος καὶ ἰδίως ἐν τῇ περὶ ἧς πρόκειται θέσει. Λίθιος μὲν καὶ Στράβων ὀλίγον προγενέστεροι τῆς ἐπιγραφῆς μαρτυροῦσι τοῦτο ἐν τοῖς προμνησθεῖσι χωρίοις, συμφώνως τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἐπιγραφή εἶναι Παιονικὴ, ὅπερ βεβαίως λίαν ἄτοπον εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν, καὶ οὕτω νὰ ταυτίσωμεν τοὺς Δω-

ρειεῖς Μακεδόνας μετὰ τῶς Ἀσιζων Παιόνων, οἵτινες καίπερ μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας κατασχόντες, οὐχ ἦττον ὅμως πάντοτε ξένοι ἔμειναν πρὸς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἑλληνισμὸν καὶ ἀβλαβεῖς φύλακες αὐτοῦ κατὰ τῶν ἐξ ἄρκτου ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων ¹⁾.

Ἄν δὲ πιστεύσῃ τις τοῖς Βυζαντινοῖς, ὧν τινες παραμορφοῦσιν ἐνιαχοῦ καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ πράγματα, περιπίπτει εἰς μείζονα ἀτοπήματα. Διότι ὁ Τσέτσος τοὺς παναρχαίους Παίονας, οἵτινες κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἔτι ἐκ τοῦ Ἄξιου ἦλθον ἐπικουροὶ τῶν ὁμογενῶν Τρώων κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὀμήρου ²⁾, ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου μεταβάλλει εἰς Βουλγάρους, οἵτινες μόνις κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐπιδραμόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐγκατεστάθησαν, ἐν οἷς λέγει «Παῖονες δὲ οἱ Βούλγαροι. Μὴ πείθου τοῖς βουδαίοις» (Τσέτσ. χιλ. 10. ἱστορ. 316, 187.).

Καὶ ἂν τὴν ἐπισφλῆ ταύτην γνώμην ἐκλάβωσιν ὡς ἀξιοπιστὸν μαρτυρίαν οἱ νῦν τὴν βόρρειον τὰ τῆς χαρᾶς γενήσονται ταυτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Τσέτσου πρὸς τοὺς παναρχαίους Παίονας, ὑπερβαλλόντως ὁμως δυσφορήσουσιν ἐπὶ τῷ ἀπευκταίῳ χαρακτηρισμῷ αὐτῶν, ὅστις ἀποδοτέος μᾶλλον τῇ ἰδιαζούσῃ εὐτραπελίᾳ τοῦ ποιητοῦ ἢ τῇ κακῇ προθέσει αὐτοῦ. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἐθνογραφίας ἰδίως ἀλλαχοῦ προτιθέμενος ἐν ἐκτάσει νὰ πραγματευθῶ, ἐνταῦθα ἀναγκάζομαι νὰ παραδράμω τὰ κατ' αὐτήν. Καὶ δὴ ἐπανερχόμενος εἰς τὸ περὶ τῆς Δερβριοπικῆς ζήτημα, νομίζω ὅτι τῶν Δερβριοπικῶν Παιόνων πολὺν χρόνον πρὸ τοῦ Στράβωνος καὶ Λιθίου, πιθανώτατα δὲ ἐπὶ Φιλίππου ³⁾ ἔτι καὶ Ἀλεξάνδρου ἀναγκασθέντων νὰ ἀποχωρήσωσιν ἐκ τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Ἐριγῶνος πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς, κατελήφθη ἡ χώρα αὐτῶν ὑπὸ τῶν πρὸς μεσημβρίαν οἰκούντων Πελαγόνων, οἵτινες βραδύτερον καὶ πρὸς νότον ἐπικρατέστε-

der Landschaft hin. Ταῦτα διατείνεται Ἀβελίος στηριζόμενος τῷ Λιθίῳ (31, 39), ὅστις ἱστορεῖ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ τοῦ Ἐριγῶνος μετέβησαν εἰς τὴν Ἐορδαίαν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀληθές· διότι μεταξὺ Ἐριγῶνος καὶ Ἐορδαίας ἔκειτο ἡ Λυγκηστὶς καὶ οὐχὶ ἡ Ἐορδαία· εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα περιπίπτει Λιθίος καὶ κακώτερον (40). «Et in Eordaeam pervenimus; ubi pervastatis passim agris, in Elimeam se recepit, inde impetum in Orestidem fecit.» ἔνθα μετὰ τὴν Ἐορδαίαν θέτει τὴν Ἐλίμειαν καὶ πρὸς νότον ταύτης τὴν Οἰρεσιίδα, ἐν ᾗ μετὰ τῆς Ἐορδαίας συνίχεται ἡ Οἰρεσις καὶ μετὰ ταύτην ἔπεται ἡ Ἐλίμεια.

¹⁾ O. Müller Maked. p. 18. «Und wahrscheinlich östlich von Lynkestis, nördlich von Eordaea gelegen war.» Οὕτω καὶ ἐν τῷ χάρτῳ τοποθετεῖ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἐριγῶνος.

²⁾ Pauly in Real encyclop. t. 2, p. 986. «Einer gebirgigen Landschaft zwischen dem Axios und Erigonus.» Forbiger Geogr. t. 3, p. 1058. Not. 49. «Die in der Gebirgsgegend zwischen dem Axios u. Erigon wohnen.» Desdèvises-du-dèzelet p. 315—316 λίαν συγκεχυμένα καὶ ἀντιφατικὰ ἱστορεῖ τὴν δὲ ἀληθῆ θέσιν τῆς χώρας ἀννόητος Leak t. 3, p. 322, καὶ Καίπερος ὁρθῶς τοποθετεῖ αὐτήν ἐν τῷ χάρτῳ εἰς τὸ βόρρειον μέρος τοῦ Ἐριγῶνος ποταμοῦ.

¹⁾ O. Abel p. 66. «Die Aufgabe der Päoner war es, die äußersten Hüter Hellenischer Bildung und der jungen Makedonischen Macht zu sein, ohne zu wissen welchen Schatz sie hüteten... Kriegerisch genug... Zeigten sie doch da durch ihre Phrygische Natur, dass sie seit ihrer Einwanderung auf die Naben Makedonier einen Angriff machten, sonder immer friedliche Nachbarn blieben und eine Schutzmauer gegen die Stämme des Nordens bildeten.» Born. Makedon. Geschichte. p. 6.

²⁾ Ὀμ. Ἰλ. 2. 848. «Ἀὐτὰρ Πυραΐχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλο-

Τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἄξιου εὐρυ-

Ἰλ. 16. 287. Καὶ βάλε Πυραΐχμην, δὲ Παίονας ἱππο-

Ἦγαγεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἄξιου εὐρυ-

Ἰλ. 17. 350. «Ὅς ῥ' ἐκ Παιονίης ἐριβόλακος εἰλεῦθε· Καὶ δὴ μετ' Ἀστεροπαίων ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.»

³⁾ Διοδώρ. 16, 2—4.

ραι γενόμενοι τῶν Λυγκηστῶν, κατέλαβον καὶ τὴν χώραν αὐτῶν καὶ οὕτω κατὰ τὴν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ γενομένην διαίρεσιν τοῦ κράτους, ἐνωθείσης τῆς Παιονίας μετὰ τῆς Πελαγονίας εἰς μίαν ἐπαρχίαν κληθείσαν Μακεδονίαν δευτέραν ἢ ἐλευθέραν ¹⁾, ἡ Πελαγονία ἐξετάθη εἰς ὅλον τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἐριγῶνος, ὅτε καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς Παιονίας καὶ Λυγκηστίδος ἐντελῶς σχεδὸν ἐξέλιπεν ἐκ τῶν διπτύχων τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας.

Ἐν Ἀθήναις, 27 Δεκεμβρίου 1870

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ Γ. ΔΗΜΙΤΣΑΣ.

ΠΕΡΙ ΧΟΡΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδε φυλλ. 513).

ΑΘΗΝ. Πρῶτον δὴ τοῦτο ἀποδεξώμεθα; ὅθιμεν παιδεῖαν εἶναι πρώτην διὰ Μουσῶν τι καὶ Ἀπόλλωνος, ἢ πῶς;

ΚΑΙΝ. Οὕτως.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀπαιδευτὸς ἀχόρευτος ἡμῖν ἔσται, τὸν δὲ πεπαιδευμένον ἱκανῶς κεχορευκότα θετέον;

ΚΑΙΝ. Καὶ μὴν;

ΑΘΗΝ. Χορεῖα γε μὴν ὄρχησις τε καὶ ὠδὴ τὸ ξένολον ἔστιν;

ΚΑΙΝ. Ἀναγκαῖον.

ΑΘΗΝ. Ὁ καλὸς ἄρα πεπαιδευμένος ἄδειν τε καὶ ὄρχησθαι δυνατός ἂν εἴη καλῶς.

ΚΑΙΝ. Ἐοικεν.

Ἐλθωμεν ἤδη εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ ἴδωμεν τί ὁ ἀθάνατος ἐκεῖνος τῆς ποιήσεως πατὴρ περὶ χοροῦ ἐφρόνει. Τὸν μέγιστον ἀπονέμει τῶν ἐπαίνων καὶ ἐξαίρετικὴν ὄλως τιμὴν εἰς τε τὸν χορὸν καὶ τὴν μουσικὴν. Τέσσαρα πράγματα θεωρεῖ ὡς τὰ ἡδίστα καὶ κάλλιστα ἐν τῷ κόσμῳ ὁ Ὀμηρος, ὕπνον, φιλοσύνη, μολπὴν καὶ ὄρχησιν. Τὴν τελευταίαν δὲ ταύτην ἐξαίρετικῶς καὶ ἀμύμονα ἀποκκλεῖ, λέγων «ὠδὴ γλυκερὰ καὶ ὄρχηθμός ἀμύμων» (δηλ. ἄμεμπτος, ἐκλεκτός, τέλειος). Ἀκούετε Κύριοι ἀχόρευτοι! τὸν χορὸν ἄμεμπτον καὶ τέλειον ὁ Ὀμηρος ἀποκαλεῖ. Διαίρων δὲ κατὰ τὰς ἑαυτοῦ καὶ τὰς τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἰδέας ἅπαντα τὰ τοῦ κόσμου πράγματα εἰς δύο κατηγορίας μόνον, τουτέστιν εἰς πόλεμον καὶ εἰρήνην, ἐπιφέρει· «Ἄλλω μὲν ἔδωκε θεὸς πολεμῆτα ἔργα, ἄλλω δὲ ὄρχηστὸν τε καὶ ἱμερόεσσιν ἀοιδὴν.»

Ἀλλαχοῦ δὲ θέλων νὰ ἐγκωμιάσῃ τὸν Μηριόνην,

πολεμιστὴν Κρήτη, ἀπελθόντα εἰς τὸν κατὰ τῆς Τρωάδος πόλεμον μετὰ τοῦ ἰδομενέως βασιλέως τότε τῆς Κρήτης, ὡς ἐξοχὸν ἀνδρείον καὶ εὐκίνητον πολεμιστὴν, τὸν ἀποκαλεῖ ὄρχηστὴν. Τὸ πλεονέκτημα δὲ τοῦτο τοῦ Μηριόνη οὐ μόνον οἱ Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ οἱ ἔχθροί αὐτῶν Τρῶες ἐγίνωσκον, διότι ὅτε κατὰ τὴν μάχην συνητηθή μετὰ τοῦ Αἰνείου ὅστις ἔβριψε κατ' αὐτοῦ τὸ φοβερὸν σιδηροῦν δόρυ του, ὁ Μηριόνης ἐξησχημένος μεγάλως εἰς τὴν χορευτικὴν, διὰ ταχυτάτης καὶ ἐπιτηδείας κάμψεως τοῦ σώματος τοῦ ἀπέφυγε τὴν βολὴν τοῦ Αἰνείου, τὸ δὲ δόρυ τούτου ἀστοχῆσεν ἔπεσε κατὰ γῆς. Τότε ὁ Αἰνείας προσφωνεῖ αὐτῷ τάδε·

«Μηριόνη, τάχα κέν σε, καὶ ὄρχηστὴν περ ἔοντα ἔγχοις ἐμὸν κατέπεσσε διαμπερές, εἰς ἔβραλον περ.»

Ἡγεμονεύοντος τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος πρώτου τῶν Ῥωμαίων αυτοκράτορων, περὶ τὰ τέλη τῆς τελευταίας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἡ χορευτικὴ τέχνη ἔκαμε τὰς μεγάλας αὐτῆς προόδους, ἕνεκα τῆς ἐνθέρμου ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος τούτου χορηγουμένης προστασίας εἰς τὰς ὡραίας ἐν γένει τέχνας· ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουκιανοῦ, ἦτοι περὶ τὴν β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα φαίνεται ὅτι ἀφίκετο ἡ τέχνη αὕτη εἰς τὸν ὑψιστὸν βαθμὸν τῆς τελειοποιήσεως, διότι ἰδοὺ πῶς περὶ αὐτῆς ἐκφράζεται ὁ Λουκιανός· «καὶ τὸ μὲν κεφάλαιον τῆς ὑποθέσεως (δηλ. τῆς ὄρχησεως) μιμητικὴ ἔστιν ἐπιστήμη καὶ δεικτικὴ καὶ τῶν ἐννοηθέντων ἐξαγορευτικὴ, καὶ τῶν ἀφανῶν σαφηνιστικὴ, καὶ ὅπερ ὁ Θουκυδίδης περὶ Περικλέους ἔφη ἐπαίνων τὸν ἄνδρα, τοῦτο καὶ τοῦ χορευτοῦ ἀκρότατον ἐγκώμιον ἂν εἴη, γινώσκει τε τὰ δέοντα καὶ ἐρμηνεύει αὐτά.»

Ἀπαιθμῶν ὁ ἐξοχος οὗτος συγγραφεὺς τὰ ἀπαιτούμενα εἰς τὸν καλὸν χορευτὴν προσόντα, εἰς μὲν τὰ πνευματικὰ καταλέγει τὴν γνῶσιν μουσικῆς, μετρικῆς, ρυθμικῆς, ἱστορίας, ῥητορικῆς, ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, εἰς δὲ τὰ σωματικὰ, μέτριον, εὐκαμπτον, καλῶς καὶ συμφύτως διαπεπλάσμενον σῶμα, οὔτε λίαν μέγα, οὔτε λίαν μικρὸν, οὔτε λίαν παχὺ, οὔτε ὑπὲρ τὸ δέον ἰσχνόν. Ἐπὶ τοσοῦτον, λέγει ὁ Λουκιανός, τελειότητος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀφίκετο ἡ χορευτικὴ, ὥστε δικαίως οἱ Ἴταλοὶ ἐπωνόμασαν τὸν χορευτὴν παντόμιμον (δηλ. τὰ πάντα μιμούμενον).

Πρὸς ἐπικύρωσιν τούτου ἀναφέρει δύο ἀξιοσημείωτα ἀνέκδοτα, τὰ ἐξῆς·

Δημήτριος ὁ κυνικός φιλόσοφος κατηγορεῖ μεγάλως τοῦ χοροῦ ὡς πράγματος ἀλόγου καὶ ματαίου· ἐξοχὸς τις ὅμως χορευτῆς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Νέρωνος, ἀκούσας τοῦτο παρεκάλεσε τὸν Δημήτριον νὰ λάβῃ τὴν καλοσύνην νὰ ὑπομείνῃ νὰ τὸν ἴδῃ χορεύοντα

¹⁾ Not. Imper. Orient. 1, 3. Ἰεροκλ. Συνέκδ. σελ. 638.

πρότερον, και επειτα ηδύνατο αν ηθελε να εξακολουθη κατηγορων του χορου' υπεσχηθη δε να χορευση ανευ μουσικης και ασμάτων' ουτω και εγένετο, και εχορευσεν ενώπιον του Δημητρίου, παραστήσας δια του χορου του δλοκληρον υπόθεσιν της μυθολογίας τοσουτον επιτυχως, ωστε ο Δημήτριος εννοήσας κάλλιστα την υπόθεσιν της παραστάσεως και καταληφθεὶς υπό ενθουσιασμου ανέκραξε: «Ακούω, άνθρωπε, α ποιεις ούχ δρώ μόνον' αλλά μοι δοκεις ταις χερσιν αὐταις λαλείν!» υπερ βεβαίως ην ο μέγιστος των επαίνων δια τον χορευτήν. Το δεύτερον παραδειγμα είναι αὐλικου τινος εκ των βαρβάρων εθνών, αποσταλέντος δια τινα υπόθεσιν παρά του βασιλέως του προς τον Νέρωνα, ενθα ιδών μίαν των ημερων τον εξοχον εκείνον χορευτήν χορεύοντα, και, αν και μη εννοων την γλώσσαν, εννοήσας όμως ευκρινως απασαν την παρασταθεισαν παρά του χορευτου υπόθεσιν, ειπεν εις τον Νέρωνα κατά την ημέραν της αναχωρήσεώς του, οτε ουτος τον ηρώτησε τί επεθύμει να τῷ χαρίση ως ενθύμημα, «τον χορευτήν επιθυμῶ.»

Πολλά και άλλα τοιαῦτα παραδείγματα της εξόχου κατά την εποχήν εκείνην χορευτικῆς ικανότητος ηδύνατό τις να αναφέρει, συντομίαις όμως χάριν παραληπτέαι. «Τὸ γὰρ τὰ πάντα ἐπεξῶντα μῆκύνειν τὸν λόγον ἀπειρόκαλον.»

Και παρά τοις νεωτέροις ούχ η̄ττον και εν τοις καθ' η̄μας χρόνοις ομολογητέον οτι πολλά ε̄ιδη νέων χαριστάτων ἄμα δε και σεμνοπροσώπων χορών επανοήθησαν παρά των Ευρωπαϊων, επιφανεις δε χορεύτριαι και χορευται κατά την δυτικὴν Ευρώπην πολλοὶ ἀνεδείχθησαν. Τὰ ὀνόματα λ. χ. της περιωνύμου χορευτριάς Φανῆς Ἐσλερ κατά πρῶτον, της Λόλα Μοντῆς και ἄλλων ἐγένοντο εις ἅπαντα τὸν κόσμον γνωστά, καθὼς και πολλῶν ἐτέρων δευτερευόντων κατά την τέχνην ἀνδρῶν τε και γυναικῶν, ἅτινα παρά των ἰδόντων αὐτοὺς να ἀναφέρωνται η̄κούσασ. Ἐπειδὴ δε πάντα τὰ ἔθνη, ὡς βλέπομεν, ὁσημέραι σύρονται αὐτομάτως και ἀκατασχέτως προς τον ευρωπαϊκὸν πολιτισμὸν ὡς υπό μαγνητικῆς ἰσχυρῆς τινος ἑλξεως, και οἱ ευρωπαϊκοὶ χοροὶ εἰσήχθησαν παρ' ἡμῖν πάντες, πεσόντων σχεδὸν ἡ πιπτόντων ὁσημέραι εις τελείαν λήθην των εθνικῶν χορῶν μας.

Ἐν τούτοις ἐν ταις ἐπαρχίαις της Ἑλλάδος ο κατώτερος λαός, και εις τὰ χωρία οἱ χωρικοὶ διατηροῦσι τοὺς εθνικοὺς χοροὺς ἀμφοτέρους, χορεύοντες αὐτοὺς μετὰ πολλοῦ ζήλου και κατά κόρον εις πᾶσαν ἐορτήν, πανηγύρεις, συμπόσια κτλ. και τουτου διότι ἡ πόλις και τὸ βάλς δὲν εἰσήχθησαν εἰσέτι παρ' αὐτοῖς ἢ δὲν δύνανται να εἰσαχθῶσιν ἐνεκα της ἀνωμαλίας του ἐπὶ του ὁποῖου χορεύουσιν ἐδάφους.

Και ο μὲν συρτός χορός, αν και μονότονος ὀλίγον, χαρίεις όμως και χαριστάτα χορευόμενος ἰδίως παρά των γυναικῶν, εἶνε συνηθέστερος εις την Πελοπόννησον, ο δε τσάμικος ἀνδρικότερος και πολεμικώτερος χορεύεται πρό πάντων εις την Στερεάν Ἑλλάδα' ούχ η̄ττον όμως ἀμφοτέροι εἶνε γνωστοὶ και χορεύονται παρ' ἐκατέρων των τὰ δύο ῥηθέντα της Ἑλλάδος μέρη κατοικούντων.

Εἴπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ του λόγου ἡμῶν οτι εκ του εἶδους του χοροῦ δύναται τις να κρίνη περί τε της διανοητικῆς ἀναπτύξεως, της ἠθικῆς μορφώσεως και του εθνικοῦ χαρακτῆρος ἐνός λαοῦ. Τουτου οὐδεμιᾶς χρήζει ἀναπτύξεως και εκ πρώτης ὄψεως τοις πᾶσι γίνεται δῆλον.

Εἰσέλθετε, παρακκλῶ, προς στιγμὴν δια των ὀφθαλμῶν της διανοίας ἐντὸς εὐρείας και λαμπρᾶς αἰθούσης ἐν ἣ δίδεται μεγαλοπρεπῆς ευρωπαϊκὸς χορός, καθ' ἣν στιγμὴν μουσικὴ εκ δύο δωδεκάδων ποικίλων ὀργάνων παιανίζει, κυρίαί δε και κύριοι ἐνδεδυμένοι μετὰ της ἀκροτάτης παρισιανῆς φιλοκαλίας χορεύουσι τοὺς χαριστάτους, σεμνοπρεπεῖς και πολυποικίλους Lanciers, ἐκείθεν δε κατ' εὐθείαν μετὰβητε ἐντὸς οἰκίας χριστιανοῦ, Γραικοῦ, Βουλγάρου ἢ Ἀρμενίου, κατοίκου της ευρωπαϊκῆς Τουρκίας, κατά τὰς παραμονὰς γάμου τινός, οτε νεαί και νεοὶ χορεύουσιν ἐπὶ νύκτας δλοκλήρους τον κόσμιον μὲν πλὴν μονότονον ἐγχώριον χορόν των, και ἐκείθεν πηδήσατε ὡς ο χωλὸς του Βολταίρου διάβολος ἐντὸς της ἀρωματώδους αἰθούσης Ἀσιανοῦ μεγιστᾶνος ἐν ἐσπέρα συμποσίου, καθ' ἣν ὄραν ο οἰκοδεσπότης μετὰ των συνδαιτυμόνων αὐτοῦ, ἐξηπλωμένοι νωχελῶς ἐπὶ παχέων ἀνακλιντρων μετὰ δειπνον πολυποικίλον και ἄφθονον ποτὸν, θεῶνται ἡδυπαθῶς καπνίζοντες τὰς φιαλοκαπνοσύριγγας των, τὰς πρό αὐτῶν ὀρχομένας Ἀθιγγανίδας, αἵτινες μετὰ την κόμην λυτὴν και τὰ κρόταλα εις τὰς χεῖρας χορεύουσι τὸ παροίνιον ἐκεῖνο του χοροῦ εἶδος, και θέλετε πάραυτα σχηματίσει τριπλὴν τινα και ὄλω διαφόρον ἰδέαν περί της διανοητικῆς και ἠθικῆς ἀναπτύξεως του πολιτισμοῦ και ἐν γένει του εθνικοῦ και ἀτομικοῦ χαρακτῆρος των τριῶν αὐτῶν λαῶν.

Συγκεφαλαίων τοίνυν και συμπεραίνων τον λόγον μου λέγω οτι, ο χορός εἶνε ἔμφυτος και συγγενῆς δηλ. συμφυῆς τῷ ἀνθρώπῳ' οτι εἶνε ἀνάγκη αὐτοῦ φυσική τε και ἠθική, και τουτου ἀπόδειξις ἡ παγκόσμιος και ἀπὸ των ἀρχαιοτάτων αὐτῶν χρόνων ἕως σήμερον του χοροῦ ἐξάσκησις' οτι εἶναι τέρψις ἄθῳα, σεμνοπρεπῆς και ὠφέλιμος εις τε την ψυχὴν και τὸ σῶμα, ἅτινα ἀμφοτέρα τελειοποιεῖ και ἀναπτύσσει, και κατά συνέπειαν πάντων τούτων αὐτοῦ των πλεονεκτημάτων και πλείστων ἄλλων συντομίας χάριν παραλειφθέντων, προτείνω την μετὰ πᾶ-

σης της ἐφικτῆς ζωκρότητος ἐπιμελείας και ἐπιμονῆς ἐξάσκησιν του ἐν τε τῷ παρόντι και ἐν τῷ μέλλοντι, ἐν τε ταις ἰδιωτικαῖς οἰκίαις και πρό πάντων ἐν τῷ κοινωφελεί τούτῳ της λέσχης καταστήματι, ἐντὸς της εὐρείας και χωρητικωτάτης ταύτης αἰθούσης' πρόστιμον δε μέγχι και βαρὺν ἀφορισμὸν εις ὄντινα ἠθελε τολμήσει να προτείνη τὸ ἐναντίον.

Η ΝΕΑ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλῆς. 515.)

Τὸ ταξείδιον.

Οἱ Cheyennes και οἱ σύντροφοὶ των, καλῶς ὀπλισμένοι και καλοὺς ἵππους ἀναβαίνοντες, διατρέχουσιν ἀνα δεκαπέντε ἕως τεσσαράκοντα τὴν αὐτὴν μετὰ ἡμᾶς ὁδὸν, και διαρπάζοντες τοὺς σταθμοὺς ἀπειλοῦσι να καύσωσι και να φονεύσωσι τοὺς ἠνιόχους και τοὺς ταχυδρομικοὺς ὑπαλλήλους. Ὁ πρὸς τοὺς Ἐρυθροδέρμους πόλεμος οὐδέποτε γίνεται ἀπροσδοκῆτως' πρέπει να καταπεισθῶσι πολλὰ φυλαὶ και ἔθνη να μετασχωσιν αὐτοῦ, δι' ο ἀπαιτοῦνται συνεχεῖς μεταβάσεις ἀπὸ ἐνός εις ἄλλον τόπον, μεγίστη κατανάλωσις καπνοῦ και ἀτελεῦτητοι λόγοι. Ὅσάκις ο Ἐρυθροδερμος ἐπιθυμῆ πόλεμον, πρέπει πρῶτον μὲν να ἐμπνεύσῃ εις τον ἀρχηγὸν και τὴν φυλὴν του τὸ θάρρος να τον ἐπιχειρισθῶσιν, εἶτα δε ν' ἀναβῆ τον ἵππον του και ἐπισκεπτόμενος τὰς γειτονικὰς φυλάς να κολακεύσῃ και δια λόγων να ἐρεθίσῃ ἕως ἀναδράση τὸ αἷμα των νέων' πρέπει να συνέλθωσι και να συσκεφθῶσιν οἱ σύμμαχοι, να σταθμισθῶσιν αἱ γῶμαι και να διατυπωθῆ ἡ ἀπόφασις. Ἐὰν δε τὰ εἶδη ταῦτα των βουλῶν, εις ἧς διαπρέπονσι κατ' ἐξοχὴν οἱ πρεσβύτεροι, οἱ δειλότεροι παρατείνουσι τὰς συζητήσεις, νεώτεροί τινες ἤρωες γινώσκοντες οτι οἱ λευκοὶ προκαλούμενοι θέλουσι λάθει τὰ δπλα, εἰσβάλλουσιν εις την χώραν του ἐχθροῦ, λεηλατοῦσιν οἰκίας, κλέπτουσιν ἡμιόνους και ἀρπάζουσι γυναίκας. Ἐχουσι δε και τὴν βεβαιότητα οτι ἐὰν πέσωσι δύο ἢ τρεῖς Ἴνδοι, οἱ συμπολιταὶ των παθόντων θέλουσιν ἀσπαιτήσαι ἐκδίκησιν.

Ἐν γένει οἱ λευκοὶ ὄντες ὀλιγάριθμοι και μὴ ἐλπίζοντες εις την συνδρομὴν της κυβερνήσεως αὐτῶν, ἀνέχονται τὰς προσβολὰς ταύτας των Ἰνδῶν, ἐκτὸς μόνον αν ἤρπασαν τὰς γυναίκας ἢ ἐφόνευσαν τινὰς ἐξ αὐτῶν. Ἐὰν όμως τοιοῦτό τι δὲν ἐγείνη, τὰ ὠχρὰ πρόσωπα φρονοῦσι προτιμότερον να θρέψωσι τοὺς Ἐρυθροδέρμους ἢ να πολεμήσωσι πρὸς αὐτοὺς. Ὁ λευκὸς δὲν τολμᾷ να πυροβολήσῃ κατά συμμορίας Κομαγγῶν, και αν εἶναι βέβαιος οτι σκοπὸν ἔχουσι

να τον θανατώσωσι' διότι αν φονεύσῃ Ἰνδὸν θὰ καταδιωχθῆ ὡς δολοφόνος. Οἱ Ἐρυθροδερμοὶ ἄρα ἔχουσι τὸ προνόμιον να ἐκλέγωσι τὴν ὄραν και τον τόπον της ἐφόδου, και τὸ μέγα πλεονέκτημα να πυροβολῶσι πρῶτοι κατά θέλησιν. Οἱ δε λευκοὶ μόνον ἀφοῦ ἴδωσι πεσόντα τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀντιπυροβολοῦσι. Διὸ ὅταν συμμορία Ἰνδῶν εἰσβάλωσι κατά τὰς πεδιάδας εις χωρία ἢ εις μεμονωμένον σταθμὸν, οἱ λευκοὶ ἀναγκάζονται να σφάζωσι τὴν παχειαν δάμαλιν, να ἐκθέσωσι τὸ κρέας, τὸ λίπος, τὰς καπνιστὰς γλώσσας, τοὺς φασήλους και πάντα ἐνὶ λόγῳ τὰ ἐφόδια των, να βάλλωσιν εις τὸ πῦρ πάσας τὰς χύτρας να θρέψωσι τοὺς ἐχθροὺς και να θυσιάσωσι και τὸ τελευταῖον τεμάχιον του ἄρτου, μακαρίζοντες ἑαυτοὺς ἐὰν οἱ ἀχρεοὶ ἐκεῖνοι ζῆνοι ἀναχωρήσωσι χωρὶς να λάβωσι μετ' ἑαυτῶν γυναίκας ἢ κόμας. Ἐνεκα τούτου πολλὰ ὀλίγα γυναῖκες κατοικοῦσιν εις τὰ ἐπικίνδυνα ταῦτα μέρη, και κατ' ἐμὲ οὔτε δώδεκα εὐρίσκονται μετὰξὺ Οὐαμέγο και Δέμπερ.

Αἱ ἀπειλοῦσαι ἡμᾶς μικραὶ συμμορίαὶ των Cheyennes και Arapahoes ἔρχονται εκ του μεγάλου στρατοπέδου των Ἑξ ἔθνῶν, του καταλύσχητος πλησίον του ὄχυρου Ἐλσοῦρθ ὑπὸ τὰς ὀδηγίας της Ῥωμαίας Ῥινός, ἔχουσαι παραγγελίαν να κατασκοπεύσωσι και να ἐρεθίσωσι τοὺς ἐναντίους' προπορεύονται δε ἡμῶν οὐχὶ πολλὰ μακρὰν, ὑβρίζοντες τοὺς λευκοὺς και κλέπτοντες τὰ ἐφόδια των. Ἰπερβάντες τὸ φρούριον Ῥίλεϋ, παρατηροῦμεν κατά πάντα σταθμὸν τὰ ἔχνη της παρουσίας και των ἀρπαγῶν αὐτῶν. Και όμως οἱ Ἐρυθροδερμοὶ δὲν φαίνονται εἰμὴ ὁσάκις ἔχωσι καλοὺς σκοποὺς και θέλωσι να ζητήσωσι τι. Ἐνῶ δε ἀναβαίνομεν τινὰ των χθαμαλωτέρων κορυφῶν του Smoky-Hill, παρατηροῦμεν συνοδίαν Cheyennes ἐφίππων συρόντων ἵππους πρὸς ἀλλαγὴν, διευθυνομένων πρὸς παρακείμενον ὕψωμα. Ἰδόντες δε λάμποντα τὰ δπλα αὐτῶν, ἐνοήσαμεν οτι ἦσαν καλῶς ὀπλισμένοι. Ἐκκστος Ἐρυθροδερμος φέρει πολύκαννον, τινὲς δε και δύο ἢ τρία, εις τὴν ζώνην, σχεδὸν δε πάντες τηλεβόλον, τὸ ὁποῖον οἱ ἵππεῖς θέτουσι πλγίως εις τὰ ἐφίππεια. Ἐπειδὴ δε ἐκεῖνοι τοὺς ὁποῖους βλέπομεν φαίνονται εὐδιάθετοι να κόψωσι τον δρόμον ἡμῶν, ἠρώτησα τον ἀμαξηλάτην πλησίον του ὁποῖου ἐκαθήμην

— Ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ Ἰνδοὶ;

— Μὰ τὴν πίστιν μου, ἀπεκρίθη μετὰ τὸ ἔντονον ὕφος των κατοίκων της δύσεως, ὑποθέτω οτι εἶναι κακοὶ σύντροφοι.

Και μετὰ τινὰ σκέψιν προσέθετο

— Νομίζω οτι δὲν εἶναι εὐκόλον να μαντεύσωμεν τί θέλουν. Ἐὰν εἶχαν σκοπὸν να μᾶς φονεύσωσιν, θὰ ἐπλησίαζαν δια να ζητήσωσιν ἐλεημοσύνην' ἐὰν πάλιν εἶναι ἀπλοὶ κλέπται θὰ ἐκρύπτοντο εις τρέ-

πον ὥστε νὰ μὴ τοὺς ἰδῶμεν. Ἐχῶ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ εὐρίσκωνται εἰς πόλεμον.

Ἐν τοσούτῳ τοὺς βλέπομεν συναθροισμένους, τοὺς μετροῦμεν μάλιστα· εἶναι πέντε ἀναβάται καὶ σύρουσιν ἵππους. Πέντε Ἰνδοὶ δὲν θὰ τολμήσωσι ποτε νὰ προσβάλλωσι τὴν ἄμαξαν περιέχουσαν ἴσως δώδεκα ἄνδρας ὀπλισμένους, καθόσον μάλιστα δὲν δύνανται νὰ ἰδῶσι πόσος ὁ ἐν αὐτῇ ἀριθμὸς τῶν ὀδοιπόρων. Κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἰνδῶν πρέπει πρῶτον νὰ γνωρίσωσι καλῶς τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, διότι ἐπαίρονται μᾶλλον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἢ διὰ τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν. Ἐμπειρότατοι περὶ τὸ ἐπινοεῖν στρατηγήματα, φοβοῦνται τὰς ἐνέδρας καὶ σπανίως τολμῶσι νὰ καταφρονήσωσι τὸν ἐχθρὸν, ὅταν εἴτε σκότος εἴτε ἄλλοις τῶν λόγος ἐμποδίζουσιν αὐτοὺς νὰ προῖδῶσι καὶ νὰ σταθμίσωσι τὰς ἐνδεχομένας περιστάσεις. Τὴν ὥραν δὲ ταύτην ἡ φρόνησις τῶν Ἐρυθροδέρμων ἀποβαίνει εἰς ἡμᾶς ὠφελιμωτάτη· ἀλλ' ὅπως δὴποτε, καταβιάζομεν ἐπιμελῶς τὰ παραπτώματα τῶν παραθύρων, ὅπως ὁ ἐχθρὸς, ὅστις βλέπει δύο μόνον ἀνθρώπους, τὸν ἀμαξηλάτην καὶ ἐμὲ, μὴ μαντεύσῃ πόσα πολυκάννα ἐτοιμάζονται ἐν τὸς τῆς ἀμάξης κατ' αὐτοῦ. Γινώσκει ὅτι ἐν γένει ὁ ὀδοιπόρος δὲν ριψοκινδυνεῖ μεταξὺ τοῦ πνιγροῦ καύσωνος τῶν μερῶν ἐκείνων, ἂν ἡ ἄμαξα δὲν εἶναι καλῶς κατηρτισμένη. Καὶ τοῦτο μὲν δι' ἡμᾶς δὲν ἀληθεύει, διότι τὸ ὄχημα εἶναι μεστὸν οὐχὶ ἀνδρῶν ἀλλὰ σάκκων, οἱ Ἰνδοὶ ὅμως ἀγνοοῦσι ταῦτα. Πέντε Ἐρυθροδέρμοι προσβάλλουσι προθύμως ἕνα μόνον ἢ καὶ δύο ἀνθρώπους, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅμως νὰ μὴ εἶναι οὗτοι κάλλιον ἐκείνων ὀπλισμένοι, καὶ νὰ πυροβολήσωσι πρῶτοι οἱ ἄγριοι. Δὲν ἠπορήσαμεν ἄρα ὅτε εἶδομεν αὐτοὺς μακρυνομένους κατὰ στίχον ἀφοῦ συνεσκέφθησαν.

Ἐλθόντες εἰς τὸν σταθμὸν ἐμάθομεν ὅτι ἡ αὐτὴ συμμορία τῶν Ἰνδῶν συρόντων καὶ ἵππους, τοὺς ὀδοιποροῦντες βεβαίως θὰ ἐκλεψαν, προηγήθη ἡμῶν. Ἐμίλησαν αὐθαδῶς ὡς δεσπότης ἄμα δὲ καὶ ἠπειλήσαν, ἀρπάσαντες καὶ πάντα τὰ ἐφόδια, οἷον κρέας ἐλάφειον ἀπεξηραμμένον, γλώσσας βουβάλων, στέαρ καὶ γλυκύσματα· ἠνάγκασαν τοὺς ὑπηρετάς νὰ ἐψήσωσι δι' αὐτοὺς καφὲν, νὰ φέρωσι δροσερὸν ὕδωρ, νὰ πεταλώσωσι τοὺς ἵππους καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησαν διατάξαντες τὸν σταθμάρχην νὰ καταργήσῃ τὸ ταχυδρομεῖον, νὰ καύσῃ τὸν σταθμὸν καὶ νὰ ἐξαφανίσῃ τὰ πάντα.

Πιόντες ὀλίγον ἄλμυρον ὕδωρ ἀφοῦ συνεκράσαμεν αὐτὸ μετὰ τινῶν σταγόνων βουμίου, τὸ ὅποιον ἠγοράσαμεν εὐτυχῶς ἐν Νεοβοράκῳ, ἀφήκαμεν τὸν σταθμὸν κατόπιν τῶν ἀγρίων ἐκείνων. Διέβημεν σπεύδοντες κοιλάδας, ὄπου, κατὰ τὸν ἀμαξηλάτην, ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐνέδρευε, καὶ παρηλλάξαμεν παλλοῦς

σωροὺς περισκευθισμένων κρανίων λευκῶν, πετόντων κατὰ τὰς τελευταίας συμπλοκάς καὶ μόλις ψυχρανθέντων. Ἡ μακρὰ πρασινὴ γραμμὴ τοῦ Καπνώδους ὄρους φαίνεται ἀριστερὰ, ἡμισυ σχεδὸν μίλιον ἀπὸ τοῦ δρόμου ἡμῶν, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ παρακολουθήσωμεν νυχθημερὸν ἐπὶ τριάκοντα ἐξ ἡτεσσαράκοντα ὥρας περὶ τὸν ποταμὸν Smoky. Ἐλθόντες εἰς Low-Creek ἤυρομεν τοὺς ἐν τῷ σταθμῷ κατατροχομένους ὑπὸ μεγίστου φόβου, ἂν καὶ τὸ φρούριον Ἐλσουρθ ἀπέχει ὀλίγα μόνον μίλια. Συμμορία Ἰνδῶν ἐλθοῦσα κατέφαγε πάντα τὰ ἐφόδια, ἤρπασε πᾶν πρᾶγμα χρήσιμον εἰς αὐτήν, καὶ διεβεβαίωσεν ὅτι θὰ ἐπανήρχετο μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας νὰ καύσῃ τὴν καλύβην καὶ νὰ σφάξῃ τοὺς κατοίκους. Οἱ ἐν τῷ σταθμῷ φρονοῦσιν ὅτι οἱ Ἰνδοὶ θὰ ἐπανέλθωσι πρὸ τῆς ταχθείσης προθεσμίας· συμπτώματά τινά, τὰ ὅποια ἡμεῖς δὲν βλέπομεν, προαναγγέλλουσιν εἰς αὐτοὺς ἐχθροπραξίας. Ὁ σιδηρουργὸς ἐξέλθων τὸ πρῶτ' εἶδε σημεῖα τόσον ἐπίφοβα, ὥστε ἐπανήλθεν ἐντὸς μιᾶς ὥρας· ἐνοικιαστὴς τις κατοικῶν ἐκεῖ πλησίον, μετεκάλεσε τὸν ὑπηρετὴν καὶ τοὺς ἵππους αὐτοῦ ἐργαζομένους εἰς τὴν πεδιάδα· πάντες εἶναι ἔτοιμοι πρὸς πόλεμον, καὶ οἱ πάντες οὗτοι εἶναι πέντε πρὸς πέντε χιλιάδας Ἰνδῶν. Ἐμάθομεν δὲ εὐχαρίστως ὅτι ἑπτὰ στρατιῶται ἐκ τῶν τοῦ φρουρίου περιφέρονται ἐφιπποῖ πρὸ ἡμῶν εἰς ἀναζήτησιν Ἰνδῶν καὶ βουβάλων. Ἐξέυξαν τὰς ἡμιόνας εἰς τὴν ἄμαξαν, κενόνομεν καὶ γεμίζομεν ἐκ νέου τὰ πολυκάννα, ῥοφούμεν ὀλίγον ἀηδὲς ὕδωρ, ἀνάπτομεν τὰ σγάρα ἡμῶν καὶ ἀναβαίνομεν εἰς τὸ ὄχημα. Ἐνῶ δὲ ἀναχωροῦμεν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ, ἵππος ἄνευ ἀναβάτου ὄρμξ εἰς τὴν αὐλὴν ἀσθμαίνων, τὸν ὅποιον ἀνεγνώρισαν ἀνήκοντα εἰς ἕνα τῶν στρωσιωτῶν οἱ τινες διέβησαν ἐκεῖθεν τὴν πρῶτην· φαίνεται ὅτι τὸ ταλαίπωρον ζῶον ἀπῆντησεν ἢ Ἰνδὸν ἢ βουβάλον. Ὁ ἀμαξηλάτης ἀνακαιτίζει τὰς ἡμιόνας, ἀμνηχανῶν ἂν πρέπει νὰ κινδυνεύσῃ· μετὰ μικρὰν ὅμως σκίψιν, συνοδευομένην ὑπὸ διαστροφῆς τῆς σιαγόνος καὶ ἰσχυρᾶς συνοφρυώσεως, κατέφερε διὰ τῆς μάστιγος δεινὴν πληγὴν εἰς τὰ ὑποζύγια, ἃ τινὰ παρευθὺς ὤρμησαν ἀκάθεκτα πρὸς τὴν πεδιάδα.

Ἡμισυ μίλιον μακρὰν τοῦ σταθμοῦ ἀπαντῶμεν ἵππον βαθύ ἔχοντα τραῦμα εἰς τὸ πλευρὸν καὶ ἀγωνιῶντα κατὰ γῆς, ἀνήκοντα δὲ κατὰ τὸν ἀμαξηλάτην εἰς ἕνα τῶν προηγηθέντων στρατιωτῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐσπεύδομεν μετὰ πολλῆς ταχύτητος, δὲν παρετηρήσαμεν ἂν τὸ τραῦμα προήρχετο ἐκ κέρατος βουβάλου ἢ μαχαίρας Ἰνδοῦ. Δὲν εἶχε δὲ οὔτε ἐφιππειον οὔτε ἄλλην σκευήν· τί ἄρα ἐγειναν;

Τὸν δάκτυλον ἔχοντες εἰς τὸν λυκὸν τῶν πολυκάννων, καὶ τὰ βλέμματα περιφέροντες πανταχοῦ ἄγρυπνοι, ἐξακολουθοῦμεν προχωροῦντες. Εἰς Chalk-

Bluff εὐρίσκομεν τοὺς δύο φύλακας τοῦ σταθμοῦ τρέμοντας ὑπὸ φόβου. Ὁ μὲν εἰς Ἰρλανδοῦς στραβόνει τὸ πρόσωπόν του ὁμιλῶν περὶ «τῆς βρωμερᾶς ἀκρίδος» τῆς ὁποίας ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν· ἀλλ' ὁ ἕτερος Ἀμερικανὸς, ὅς τις ὑπηρετήσεν ἐπὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εἶναι κάτωχρος καὶ καταβεβλημένος· ἀμφότεροι δὲ δὲν ἀμφισβῆλαι περὶ τῶν ἐχθρῶν σκοπῶν τῶν Ἰνδῶν. Δίδομεν ὀλίγον ῥακίον εἰς τοὺς καλοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους, τοὺς ἐνθαῤῥύνομεν ὅσον τὸ δυνατόν καὶ ἀναχωροῦμεν ἐκδρομοί. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσω μετὰ μεγίστης λύπης, ὅτι μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν Cheyennes, οἱ τινες εἰσβαλόντες εἰς τὸν σταθμὸν ἐζήτησαν, ὡς ἔθος, τροφήν καὶ καπνόν. Ὁ Ἰρλανδοῦς ἠτοίμασεν εὐθὺς δειπνόν, τὸν ὅποιον κατεβρόχθισαν ἐν ἀκαρεῖ. Ἀλλὰ πῶς παρεδόθησαν ἄνευ προφυλάξεων εἰς τοὺς ἀγρίους; ἀγνοῶ. Ἐμάθομ' ὅτι προσεβλήθησαν ἀπροσδοκίτως, καὶ ὅτι τούτου μὲν τὸ σπῆθος διεπεράσθη ὑπὸ λόγχης, ὁ δὲ Ἀμερικανὸς ἐφρονεῦθη διὰ πυροβόλου. Καὶ ὁ πρῶτος ἐξέψυξεν ἐν τῷ ἄμα, ὁ δὲ ἄλλος ἐπιζήσας ὥρας τινὰς διηγήθη τὰ συμβάντα εἰς τινὰ συμπατριώτην του διαβάντα ἐκεῖθεν μετ' ἄλλων.

Ἡ μὲν ὁδὸς εἶναι ἀνοικτὴ καὶ ὅλως ἀπροστάτευτος, τὰ δὲ δύο φρούρια Ἐλσουρθ καὶ Οὐαλάς, ὧν ἕκαστον ἔχει διπλὴν φρουρὰν ἀλλ' ἀσθενεστάτην, ἀπέχουσι διακόσια εἴκοσι μίλια ἀπ' ἀλλήλων· μόλις δὲ δύνανται νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτὰ, τὸ ὅποιον ἄλλως τε καὶ νομίζουσιν ἀρκετόν. Τὸ Pound-Creek κεῖται ἐν μίλιον μακρὰν τοῦ Οὐαλάς, ἐν ᾧ κατοικοῦσι δύο γυναῖκες, ἡ Κ. Βαρθολομαίου καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς. Τὴν προτεραιάν συμμορία Ἰνδῶν εἰσβαλοῦσα ἐκεῖ καὶ καταβροχθίσασα πάντα τὰ τροφίμα ἠπειλήσεν νὰ ἐμπρήσῃ τὴν οἰκίαν· ἡ δὲ μήτηρ στείλασα ἐζήτησε παρὰ τῆς φρουρᾶς, ἐξ ἑκατὸν ἀνδρῶν καὶ δύο κανονίων συγκειμένων, συνδρομήν. Ἀλλ' ὁ φρουράρχος ἀπεκρίθη ὅτι ἐὰν εἶχεν ἀνάγκην προστασίας ἐπρεπε νὰ καταφύγῃ μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς εἰς τὸ φρούριον, ὅτι ἦτο ἀδύνατον ν' ἀποσπᾶσθαι ἕνα τῶν ἀνδρῶν ὅπως ἀγρυπνῆ εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ὁδοῦ, ἐκτὸς ἐκείνης δι' ἧς διηρχόμεθα, ὡς ἔχων ἐντολήν νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ ταχυδρομεῖον τῆς κυβερνήσεως! Ταῦτα ἀκούσασα ἡ ταλαίπωρος ἔθετό τινα πράγματα ἐντὸς μανδουλίου καὶ μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς ἀνεχώρησαν, ἐνῶ καὶ ἡμεῖς ἀνεχωροῦμεν, ἵνα ὑπάγῃ εἰς τὸ φρούριον.

Εἰς Big-Timber τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν εὐφρανε σωρὸς γλοερῶν δένδρων. Πρὸ μικροῦ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν εἰκοσιοκτὼ Ἐρυθροδέρμοι, διατρίψαντες τρεῖς ἡμέρας ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τοῦ Μικροῦ Σκεπάσματος. Ἐφαγον τὸ στέαρ καὶ ἔπιον τὸν καφὲν μεταχειρισθέντες τοὺς ταλαίπωρους φύλακας ὡς δούλους. Ὁ

τόπος, ἔλεγον, εἶναι ἡμέτερος καὶ ὅ,τι φέρετε ἐνταῦθα εἶναι διὰ τοῦτο ἡμέτερον. Ἐνῶ δὲ ἀνεχώρουσαν, μετρήσαντες τὰ δένδρα καὶ εὐρόντες αὐτὰ τεσσαράκοντα δύο, παρήγγειλαν νὰ μὴ κόψωσιν αὐτὰ εἰπόντες ὅτι ἠρέσκοντο νὰ τὰ βλέπωσιν ὀρθά. Καὶ μετὰ ταῦτα δακτυλοδεικτήσαντες σωρὸν χόρτων συναχθέντα διὰ τὰ ζῶα, «ὅσον διὰ χόρτον, εἶπον, κόψετε, κόψετε πολὺν· θὰ χρησιμεύσῃ εἰς πυρκαϊάν.» Εἰς ταῦτα δὲ προσέθετο ὁ ἀρχηγὸς τὰ ἐξῆς· «Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας καλῶς νὰ μᾶς δεχθῆτε· ἐὰν εἴσθε ἀναχωρημένοι, καλὰ· ἐὰν ὅμως ὄχι. . . Ὀῦγ!» Καὶ τὴν ἀπειλὴν ταύτην συνώδευσεν διὰ τρομερᾶς χειρονομίας σημαίνουσης φλόγας.

Εἰς δὲ Cheyenne Wells εἶδομεν ἄλλην σκηνὴν οἰκιακὴν. Πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦτον καὶ ἀμαξηλάται καὶ ὀδηγοὶ περιέγραψαν εἰς ἡμᾶς τὸν φύλακα τοῦ σταθμοῦ Ἰάκωβον Δούμβαρ, ὡς ἄλλον λυσσαλέον δαίμονα τῆς Κολοράδο, ἕνα τῶν ἠρώων τοῦ Sand-Creek, ὅς τις εἶχε φονεύσει τὴν Λευκὴν Ἀντιλόπην. Ἠλπίζομεν λοιπὸν ὅτι ἠθέλομεν εὐρεῖν ἄνδρα μὴ πτοούμενον τοὺς Ἐρυθροδέρμους· ἀλλ' ὅτε εἰσῆλθομεν εἰς τὴν αὐλὴν ἀπωλέσαμεν τὴν ἐλπίδα.

Ὁ Δούμβαρ ἔχει παρ' ἑαυτοῦ τὴν γυναῖκά του, καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἰνδοὶ γινώσκουσιν ὅτι ἦτο καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Sand-Creek, φοβεῖται μὴ γίνῃ αὕτη πρῶτον θυμὰ τοῦ ἐπικειμένου πολέμου. Μόλις ἐπιθεωρήσας τὸ διαβατήριον τῆς ἀμάξης, ἐπίεσθη ὅτι τὸ φορτίον τῆς ἦτο πολὺ, καὶ ὅτι ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου κατέλιπε τοὺς ὀδοιπόρους οἵτινες εἶχον μάλιστα πληρώσει καὶ ἑκατοντάδας ταλλήρων. Ἀλλ' ἐπειδὴ πρόκειται περὶ τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου γυναικὸς, ἦλθε πρὸς ἡμᾶς μετὰ γυναικὸν κεφαλὴν, καθικετεύων νὰ παραλάβωμεν τὴν γυναῖκά του χάριν ἀσφαλείας. Καὶ αὐτὸς μὲν εἶχε τὴν ἀπόφασιν νὰ μείνῃ καὶ νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν καὶ τὰς ἡμιόνας του μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς· ἡ σύζυγός του ὅμως πρὸς τί ἤθελε χρησιμεύσει, ἢ τις ἐὰν ἐπιπτε πρὸ αὐτῆς ὁ ἀνὴρ τῆς, ἤθελε πάθει παρὰ τῶν ἀγρίων ὅσα καὶ ν' ἀκούσῃ φρίττει ὁ ἀνθρώπος.

Πῶς λοιπὸν ν' ἀρνηθῶμεν; Καὶ ἰδοὺ τακτοποιοῦμεν ἐκ νέου τοὺς σάκκους, ἄμα δὲ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ κατορθώνομεν ν' ἀνοίξωμεν τρύπαν εἰς τὴν ὁποίαν εἰσάγομεν τὸ κεχαριτωμένον καὶ ἀσθενὲς ἡμισυ τοῦ ἡμετέρου ἤρωος. Προσκέφαλον τεθὲν ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικὸς προφυλάττει αὐτὴν ἀπὸ τῶν σκιερημάτων τῆς ἀμάξης. Καὶ ὅμως ὅτε μετὰ τριάκοντα ὥρας ἐβοηθήσαμεν αὐτὴν νὰ καταβῆ, ἠγνοοῦμεν ἂν ἦτο ζῶσα ἢ νεκρά.

Τὴν δὲ νύκτα, ἐπειδὴ ἡμεῖς εὐρωστότεροι τῆς συντρόφου ἡμῶν, ἀνέβημεν εἰς τὴν στέγην τῆς ἀμάξης ὅπως ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον. Ἐκεῖ ἀνεπνεύσαμεν

δροσέρων αέρι, και θερμάνωμεν τους πόδας υπό την θοράν· διότι την μὲν ἡμέραν ὁ καύσων εἶναι τρομερός· μόλις ὁμως ἀρχίσῃ ὁ ἥλιος νὰ κλίνη πρὸς τὴν δύσιν, ὁ ἀήρ γίνεται ζωηρός και δροσίζει τό τε σώμα και τους πνεύμονας. Νομίζομεν ὅτι νέα ζωὴ εἰσδύει εἰς τὰς φλέβας ἡμῶν. Ὁ σφυγμὸς κινεῖται ταχύτερον, τὸ στήθος πλατύνεται και τὰ μέλη ἡμῶν ζωογονοῦνται. Ἡ πένθιμος και ἀγρία ἐρημία τῆς παιδιάδος μεταδίδει μελαγχολίαν εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν· μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀναφαίνονται εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἀστέρες, και ἡ ἡμισέληνος ἀναβαίνουσα εἰς τὸν ὀρίζοντα περιλούει διὰ γλυκεῖος φωτὸς τὸν χόρτον, ὃς τις κυματίζεται ὡς ἄλλος ἀχανὴς ὠκεανός. Τοιαύτη δὲ ἡ ὑψίστη και μεγαλοπρεπὴς καλλονὴ τῆς φύσεως, ὥστε αἰσθανόμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς κυριευθέντας ὑπὸ γενικῆς τινος συμπαθείας· και ἐάν τις ἰνδὸς παρουσιάζετο τὴν ὥραν ἐκείνην ἐνώπιον ἡμῶν, ἠθέλομεν σπύσει νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν ὡς ἀδελφόν, ἐκτὸς μόνον ἀνῆσθάνομεθα τὴν μάχαιραν αὐτοῦ περικυθίζουσαν τὰ ταλαίπωρα ἡμῶν κρανία.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΒΟΗΘΕΙ ΣΑΥΤΟΝ.

Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἀγγλίαν τέρπεται βλέπων πρὸς μεσημβρίαν τοῦ δάσους Blakheath, μεταξὺ ἀνθηρῶν κήπων, κομψοτάτην ἐπαυλιν οὐ πρὸ πολλοῦ οἰκοδομηθεῖσαν, ἐπ' αὐτῆς δὲ και ἐπιγραφὴν λέγουσαν ὅτι ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Σαμουήλ Smiles διὰ τῶν χρημάτων ὅσα ἐκέρδησεν ἐκδοὺς τὸ πόνημα τὸ ἐπικαλούμενον Self-help, ἤτοι Βοήθει σαυτόν. Διότι τοσαύτην δημοτικότητα ἀπέκτησε μόλις δημοσιευθὲν τὸ βιβλίον τοῦτο, ὥστε νέοι και γέροντες, βιομηχανοὶ και ἐργαστηριακοὶ, χωρικοὶ και ἀριστοκράται, πάντες ἐνὶ λόγῳ πάσης τάξεως ἄνθρωποι, ἔσπευσαν ν' ἀποκτήσωσι και ἀναγνώσωσι πολλάκις αὐτό.

Ὁ συγγραφεὺς δοξάζει, ὅπως ἐδόξαζον και οἱ ἐμπειρότεροι τῶν ἡμετέρων προγόνων οἱοὶ Ἀριστοτέλης και Πλάτων, και ὅπως δοξάζουσιν οἱ ἐπιστατικώτερον μελετήσαντες τὰ τῶν κοινωνιῶν, ὅτι οὔτε τὰ συντάγματα, οὔτε οἱ νόμοι, οὔτε τὰ σχολεῖα, οὔτε τὰ πανεπιστήμια, οὔτε τὰ βιβλία ἰσχύουσι νὰ ἀναπτύξωσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰς κοινωνίας, ἄνευ τῆς ἐλευθέρως προσωπικῆς συνδρομῆς ἐκάστου πολίτου· και ὅτι τότε μόνον τὰ πράγματα ἔρχονται εἰς βοήθειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν πρῶτος αὐτὸς βοηθῇ ἑαυτόν· διότι, ποῖον σύνταγμα, ποῖος νόμος ἢ ποῖα ἐξωτερικὴ δύναμις ἔχει τὴν ἰσχὴν νὰ μεταβάλλῃ τὸν ἄκνηρόν, φέρ' εἰπεῖν, εἰς ἐπιμελῆ και φιλόπονον; ἄνθρωποι δὲ ὅσοι ἀνατείνοντες ἀδιακόπως τὰ βλέμ-

ματα πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἀξιοῦσι παρ' αὐτῆς εὐζωίαν και ἀποκατάστασιν, ἐνῶ αὐτὴ ἐξ ἐναντίας ἔχει ἀνάγκη τῆς προσωπικῆς ἐκείνων συνδρομῆς. Ἡ περὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἐθνῶν πρόνοια δὲν ἐμφωλεῖ εἰς τοὺς κυβερνῶντας, ἀλλὰ εἰς τὴν θέλησιν ἐκάστου τῶν κυβερνωμένων· διὰ τοῦτο μεταξὺ πάντων τῶν πολιτικῶν θεσμῶν προτιμότεροι ὁμολογοῦνται οἱ ἐλεύθεροι, ὡς ἐπιτρέποντες ὀλόκληρον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πρωτοβουλίας, τῆς προσωπικῆς ἐνεργείας και τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, τῶν κυριωτάτων τούτων τῆς προόδου στοιχείων.

Τῶν δ' ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν και τῆς φιλολογίας τὴν ἀκμὴν ἀποδίδει ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς εἰς τοὺς προσωπικοὺς τοῦ ἀνθρώπου ἀγῶνας, εἰς τὴν ἐπιμέλειαν και τὴν φιλοπονίαν ἐκάστου. Ναι μὲν δὲν ἀρνείται τὴν ἐμφυτον κλίσιν, ὁπαδὸς ὁμως τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου τοῦ εἰπόντος, «ἐκ μελέτης πλείους ἢ φύσεως ἀγαθοί,» ἀξιοῖ ὅτι ἄνευ συνεχῆς και καρτερικῆς ἐργασίας τὸ προτέρημα τοῦτο μένει ἄγονον, ἐνῶ και μὴ ὑπάρχον δύναται νὰ γεννησῇ ἢ τοιαύτη ἐργασία.

Ἐκαστος, λέγει, φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸν ἴδιον ἀστέρα, οὐ τινος αὐτὸς διευθύνει τὴν κεκρυμμένην ἐπιρροὴν διὰ τῆς ὑπομονῆς. Τὸ ἱερὸν πῦρ ἀναφλέγει τὸν διατηροῦντα αὐτό· και πρὸς ἀπόδειξιν ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν ἐκείνων, οἱ τινες περιέγραψαν τὰς ἐπιπόνους τοῦ βίου αὐτῶν ἀρχὰς, τοὺς διηνεκεῖς μόχθους και τὰς συμφορὰς εἰς ἃς πολλάκις ὑπέπεσον· ἐκ δὲ τῶν πραγμάτων, τῆς τε ἱστορίας και τῶν βιογραφιῶν ἐξάγει τὴν θριαμβικὴν ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι «ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ τύχης δημιουργὸς ἐστί.»

Και ἴσως μὲν τὸ ἀξίωμα τοῦτο δὲν ἀποδείκνυται πάντοτε ἀληθές· ἀναντιρρήτον ὁμως ὅτι ἄνευ καρτερίας και ἀνευδότης θελήσεως, και τὰ λαμπρότατα τῶν φυσικῶν προτερημάτων μαραίνονται. Ἐάν ἡ ἐπιτυχία ἀπόκειται εἰς τοὺς ἰσχυροὺς, ἢ ἠθικὴ ἰσχύς, κατὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, εἶναι και αὐτὴ δύναμις ἀξιοσημείωτη και κραταιομένη διὰ τῆς ἀσκήσεως.

Τὰ ἐν τῷ ἀνά χειρας βιβλίῳ παραγγέλματα εἰσὶν αὐστηρά τε και ἐνθαρρυντικά ἐν ταύτῳ πρὸς δὲ τοὺς νέους τοὺς τόσον εὐκόλως μεμψιμοιροῦντας και δεινολογουμένους κατὰ τῆς ἀδικίας τῆς τύχης ἢ τῶν ἀνθρώπων, ὁ συγγραφεὺς ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς ὑποσηρίζων και διὰ πραγμάτων τὰ προτρεπτικά ταῦτα· «Ἐργάζεσθε, μοχθήτε, καρτερεῖτε, θάρρετε ἐφ' ὑμᾶς αὐτοὺς· και πολλοὶ ἄλλοι διεθήσαν πρὸ ἡμῶν διὰ τῆς αὐτῆς στενῆς και τεθλιμμένης ὁδοῦ, ἀλλ' ἐνίκησαν ἐπὶ τέλους.»

«Πάντ' ἐστὶν ἐξευρεῖν, ἐὰν μὴ τὸν πόνον
»φύγη τις, ὃς πρόσσεσι τοῖς ζητουμένοις.»
Τὰ παραγγέλματα ταῦτα ἐφαρμόζονται κατὰ

μείζονα λόγον εἰς τὴν βιομηχανίαν και τὴν ἐμπορίαν· ὁ συγγραφεὺς μάλιστα φρονεῖ ὅτι ἡ εὐφυΐα εἶναι κοινὴ εἰς πάντα τὰ ἐπαγγέλματα· ἀρκεῖ, κατ' αὐτόν, ὁ ἄνθρωπος νὰ καταβάλλῃ ὄλην τὴν θέλησιν και ὄλην τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ, και ἀδιάφορον τὸ ἐπάγγελμα. «Πλανῶνται, προστίθῃσι, διττῶς οἱ φρονούντες ὅτι οἱ τυχόντες ἐξαιρέτου νοητικῆς ἀναπτύξεως εἰσὶν ἀνεπιτήδαιοι περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν ἐμπορικῶν ἢ βιομηχανικῶν πραγμάτων, και ὅτι οἱ ταῦτα διαχειριζόμενοι καθίστανται ἀνεπιτήδαιοι περὶ τὰ διανοητικά.» Ἀποδεικνύει δὲ τοῦτο διὰ τῶν παραδειγμάτων τοῦ Μίλιτωνος, τοῦ Σεκσπέρ, τοῦ Οὐάλτερ Σκῶτ και πολλῶν ἄλλων, ἃ τινὰ εὕρισκε ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ συγγράμματος. Ἀλλὰ και αὐτὸς ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἐκτελεῖ χρέη γραμματέως παρά τινι ἐταιρίᾳ σιδηροδρόμων, και ἀπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ἠρύσθη τὰς γνώσεις, αἱ τινες ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν σύνταξιν τούτου και ἐτέρου τινὸς ἀξιολόγου πονήματος.

Ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν σελίδα τοῦ «Βοήθει σαυτόν,» διδασκόμεθα τὴν φιλοσοφίαν τῶν μικρῶν πραγμάτων, τὰ πλεονεκτήματα τῆς οἰκονομίας και τὴν ἀξίαν τοῦ χρόνου. Τίς ἀγνοεῖ τὸ τῶν Ἀγγλῶν «Time is money» (ὁ χρόνος εἶναι νόμισμα), τὸ ἐρμηνεύον ἐμφαντικώτατα τὸ «φειδου χρόνου» τῶν ἀρχαίων; Ὁ ἡμέτερος μάλιστα συγγραφεὺς και τῶν νομισμάτων πολυτιμότερον ὁμολογεῖ τὸν χρόνον, θεωρῶν αὐτὸν ἀναπόφευκτον πρὸς τὴν καλλιέργειαν, τὴν τε βελτίωσιν και τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος διὰ τῶν ἐπιτηδεύματων. «Τὰ δ' ἐπιτηδεύματα πλάσσει και κηροχυεῖ τὰν ψυχάν, φυσίωσιν ἐμποιοῦντα διὰ τῆς συνεχῆς ἐνεργείας.»

Τὸν πλοῦτον δὲν καταφρονεῖ ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ και δὲν παραδέχεται ὡς τὸν μόνον σκοπὸν τῆς ζωῆς· προσθεῖαι δὲ και αὐτὸς τὸ τοῦ Swift εἰπόντος, ὅτι «εἰς τὴν κεφαλὴν και οὐχὶ εἰς τὴν καρδίαν πρέπει νὰ ἔχωμεν τὰ χρήματα.» Τότε μόνον ἔχει ἀληθῆ ἀξίαν ὁ πλοῦτος, ὅταν συνδέεται μετὰ εὐγενοῦς τινος ιδέας και μετὰ εὐγενῶν αἰσθημάτων. «Τὸ καθ' ἡμᾶς, λέγει, τὸ σπουδαιότερον πάντων τῶν ζητημάτων ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἶναι ἡ μόρφωσις ἀνδρικοῦ χαρακτήρος, και ἡ υπερτάτη ἀνάπτυξις τοῦ σώματος, τοῦ νοῦς και τῆς συνειδήσεως· οὗτος εἶναι ὁ σκοπός· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα θεωρητέα ὡς μέσα.»

«Ψυχὴν ἔχειν δεῖ πλουσίαν· τὰ δὲ χρήματα
»ταῦτ' ἐστὶν ὄψις, παραπέτασμα τοῦ βίου.»

Ὡς θέλει παρατηρήσει ὁ ἀναγνώστης ὁ συγγραφεὺς ἐνασμενίζει ἐξαιρέτως εἰς τὰς βιογραφίας τῶν ἐφευρετῶν, οὓς θευμάζει ὡς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος. Λέγει δὲ αὐτοὺς εὐεργέτας οὐ μόνον διὰ τὴν

ἐφευρέσειν, ἀλλὰ και διὰ τὸ παράδειγμα. Ναι μὲν ὁ βίος εἶναι σχολεῖον, τὰ προτερήματα ὁμως τῶν ἀνθρώπων ἀναπτύσσει και ἀναδεικνύει ἢ δυστυχία, ἢ πάλῃ, ἢ ἐγκατάλειψις εἰς μόνους τὰς ἰδίας δυνάμεις, ὅτε και ἡ ἐλαχίστη ἀφορμὴ δύναται ν' ἀνάψῃ τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σπινθῆρα. «Ἐν φίλημα τῆς μητρός μου, ἔλεγεν ὁ Οὐέστ, με ἀνέδειξε ζωγράφον.»

Ἀλλὰ και ἕτερον τι περιέχει τὸ βιβλίον, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑποδεικνυόμενον, διδακτικώτατον μάλιστα πρὸς τοὺς ἀπογόνους ἐκείνους τῶν ἐν τῷ ἡμέτερω ἀγῶνι δικραψάντων, οἱ τινες μόνον ἀρετὴν προτείνοντες τὰς πατραγαθίας, αὐτοὶ δὲ παντὸς ἀγαθοῦ προσόντος ἀπεφιλωμένοι,

«. . . καταφεύγουσιν εἰς τὰ μνήματα
»και τὸ γένος ἀριθμοῦσιν τε τοὺς πάππους ὄσοι,»
ἵνα λάθωσι βαθμοὺς, σταυροὺς, ὑπουργεῖα, πρεσβείας και ἄλλας τιμὰς. Οἱ τοιοῦτοι ὁμως και τὴν πατρίδα βλάπτουσιν ὡς ἀνίκνοι περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν δημοσίων καθηκόντων, και ἑαυτοὺς κατασχόνουσιν ὡς ἀνάξια τῶν πατέρων ἐπιτηδεύοντες.

Τὸ πολύτιμον τοῦτο πόνημα τὸ τσοῦτῳ δημοτικὸν καταστάν ἐν Ἀγγλίᾳ, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἀγγλικῆς πρωτοτύπου φιλομαθὴς κυρία, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι θέλομεν και ἡμεῖς ὠφελῆθαι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως. Ἀλλὰ θέλομεν ἀναγνώσει αὐτό; Ἴδου τὸ ζήτημα. Φοβοῦμεθα μὴ ὑπὲρ τὸ δέον πεποιθότες εἰς τὰ δῶρα ἃ τινὰ θαψιλεύεται ἡ προνομιούχος τῆς Ἑλλάδος φύσις πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ γεννωμένους, εἰς τὴν εὐφυΐαν, λέγομεν, τὸ πνεῦμα, τὴν ταχεῖαν ἀντίληψιν, ἀμελῶμεν νὰ καλλιεργήσωμεν αὐτά, και μήπως ὁρμώντες πρὸς στάδιον βίου, ὁμαλώτερον μὲν τὸ φαινόμενον, ἀληθῶς ὁμως δύστηνον και ἐλεεινόν, ἀποφεύγωμεν πᾶν ὅτι καθοδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν ἠθικὴν και ὑλικὴν βελτίωσιν. Ἄλλ' ὁ φόβος οὗτος δὲν ἀπεθάρρυνε τὴν μεταφράσασαν. Ἡμεῖς δὲ συντρέχοντες εἰς τὸν εὐγενῆ αὐτῆς σκοπὸν, ἐσπεύσαμεν μὲν νὰ προσφέρωμεν ὅτι ἔχομεν, τὰς στήλας τῆς Παρθύτης, δὲν ἀγνοοῦμεν ὁμως ὅτι ἡ ὠφέλεια ἔσται μετρία, διὰ τε τὴν ἐξ ἀνάγκης διακοπὴν και τὴν βραδύτητα τῆς ἐκδόσεως. Εὐκατῶν δὲ εἴτις ἐλάχιστα θυσιάζων ὑπὲρ τοῦ κοινου καλοῦ, δημοσιεύσει τὸ πολύτιμον τοῦτο σύγγραμμα ἰδιαίτερος, ὡς ἔπραξαν οἱ φιλογενεῖς Μ. Σπάρταλης και Αὐγερινὸς ὑπὲρ τοῦ Ἑγκολπίου τοῦ ἐργατικῆς λαοῦ.

ΒΟΗΘΕΙ ΣΑΥΤΟΝ.

Κεφ. Α'.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ.

«Τῷ πονοῦντι και θεὸς συλλαμβάνει.»
[Ἐβραϊκ. ἱππ.]

Τὸ σοφὸν τοῦτο ἀξίωμα ἐρμηνεύει ἐν συντομίᾳ τὸ

εξαγόμενον τῆς ἀνθρωπίνης πείρας. Τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοβοηθείας εἶναι πηγὴ πάσης ἀληθοῦς προσωπικῆς προόδου, ὅταν δὲ ἐνυπάρχη εἰς πολλοὺς γίνε-ται αἰτίον ἐθνικῆς ἰσχύος καὶ ἐθνικοῦ μεγαλείου. Ἡ μὲν ἐξωτερικὴ βοήθεια πολλάκις ἐξασθενεῖ, ἡ δὲ ἐσωτερικὴ πάντοτε ἐνισχύει. Ὅτι δὴποτε πράττε-ται ὑπὲρ προσώπων ἢ τάξεων, ἀμβλύνει τὸ πρὸς τὴν ἐργασίαν κέντρον, καὶ ψυχραίνει τὸ αἶσθημα τῆς ἀνάγκης νὰ ἐργασθῆ ἕκαστος ὑπὲρ ἑαυτοῦ· διὸ ὅπου ἡ κηδεμονία τῆς ἐξουσίας εἶναι ὑπερβολικὴ, ἐκεῖ ἡ δραστηριότης τῶν ἀνθρώπων χαλαροῦται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέρχεται ἀδυναμία.

Καὶ οἱ ἄριστοι τῶν νόμων οὐδεμίαν ἰσχυρὰν συνδρομὴν προσφέρουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐκτὸς μόνον ἂν ἐπιτρέψωσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς οἰκοθεν ἀναπτύξεως ἑκάστου καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς ἰδίας αὐτοῦ καταστάσεως. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἀνεκάθεν ῥέπουσι πρὸς τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ εὐτυχία καὶ ἡ εὐζωία αὐτῶν ἐξαρτῶνται μᾶλλον ἐκ τῶν νόμων ἢ ἐκ τῆς προσωπικῆς αὐτῶν διαγωγῆς· καὶ ἰδοὺ διατί ἡ ἀξία τῆς νομοθεσίας θεωρηθείσης ὡς τοῦ κυριωτάτου ὀργάνου τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, ἐξυμνήθη ὑπὲρ τὸ δέον. Διότι βεβιαίως γινόμενός τις τὸ πολλοστυμῶριον τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας διὰ τῆς ὑπὲρ ἐνὸς ἢ δύο βουλευτῶν ἀπαξ διδομένης ψήφου ἐν διαστήματι τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν, ἐξασκεῖ, ὅσον εὐσυνειδήτως καὶ ἂν ἀναπληροῖ τὸ καθήκον τοῦτο, ἐλαχίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου. Πλὴν τούτου καθ' ἑκάστην σαφέστερον ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἔργον τῆς κυβερνήσεως μᾶλλον ἀναχαιτίζει ἢ ἀναπτύσσει τὴν ἐνέργειαν, διότι σκοπὸν κύριον ἔχει τὴν προστασίαν τῆς ζωῆς, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰδιοκτησίας. Ναι μὲν οἱ νόμοι φρονίμως ἐφαρμοζόμενοι ἐξασφαλίζουν, ἀντὶ μικρᾶς προσωπικῆς θυσίας, τὴν ἀπόλαυσιν τῶν διὰ τῆς ἐργασίας ἀποκτηθέντων ὑλικῶν ἢ ἠθικῶν ἀγαθῶν, οὐδεὶς ὁμῶς νόμος, ἔστω καὶ αὐστηρὸς, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλῃ τὸν νωθρὸν εἰς ἐργατικὸν, τὸν πολυδάπανον εἰς οἰκονόμον, τὸν φιλοπότην εἰς ἐγκρατῆ. Τοιαῦτα ἐπανορθώσεις γίνονται μόνον διὰ προσωπικῆς ἐνεργείας, οἰκονομίας καὶ αὐταπαρνησίας· γίνονται διὰ καλλιτέρων ἠθῶν καὶ οὐχὶ διὰ μεγαλειτέρων πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Ἡ κυβερνήσις ἐνὸς ἔθνους εἶναι ἀντανάκλασις τοῦ χαρακτῆρος τῶν συγκροτούντων αὐτό. Ἐὰν μὲν προπορεύεται τοῦ λαοῦ, καταβιάζεται ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν οὗτος εὐρίσκειται· ἐὰν δὲ ὀπισθοδρομῆ, ἀναβιάζεται προϊόντος τοῦ χρόνου μέχρις αὐτοῦ.

Ἡ φύσις ἀπαιτεῖ ὅπως οἱ νόμοι καὶ ἡ κυβερνήσις ἔθνους τινὸς ἀρμόζωνται πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, καθὼς καὶ τὸ ὕδωρ εὐρίσκει τὴν ἰδίαν ἰσοσταθμίαν. Οἱ

μὲν εὐγενεῖς λαοὶ κυβερνῶνται πάντοτε εὐγενῶς, οὐδὲ ἀμαθεῖς καὶ διεσθαρμένοι ἀγενῶς. Ἡ δὲ πείρα ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀξία καὶ ἡ ἰσχύς κράτους τινὸς ἐξαρτῶνται μᾶλλον ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῶν πολιτῶν ἢ ἐκ τοῦ εἶδους τῶν νόμων· διότι τὸ μὲν ἔθνος σύγκαιται ἐξ ὁμάδων ἀνθρώπων, ὁ δὲ πολιτισμὸς ἄλλην ἀξίαν δὲν ἔχει εἰμὴ τὴν τῆς προσωπικῆς καταστάσεως ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν κοινωνίαν.

Ἡ ἐθνικὴ πρόοδος προέρχεται ἐκ τῆς προσωπικῆς ἑκάστου ἐργασίας, ἐνεργείας καὶ τιμιότητος, καθὼς καὶ ἡ ἐθνικὴ παρακμὴ πηγάζεται ἐκ τῆς νωθρότητος, τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς πονηρίας ἑκάστου. Ὅ,τι συνειθίζομεν νὰ περιγράφωμεν ὡς μεγάλας κοινωνικὰς πληγὰς, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ κακοῦθης τοῦ ἀνθρώπου βίος· διὸ ἐὰν μόνον διὰ τοῦ νόμου προσπαθῶμεν νὰ ἐκρίζωσωμεν τὰς κακίας, θέλουσιν ἀναφανῆ ἐκ νέου καὶ ἀκμάσῃ ὑπ' ἄλλην μορφήν, ἐκτὸς ἂν ἐπέλθῃ ῥιζικὴ μεταβολὴ εἰς τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ὁ τρόπος οὗτος τοῦ σκέπτεσθαι ἔχη ὀρθῶς, ἔπεται ὅτι ἡ ὑπερτάτη φιλοπατρία καὶ ἡ ὑπερτάτη φιλάνθρωπία συνίστανται οὐχὶ τόσον εἰς τὴν μεταβρύθμισιν τῆς νομοθεσίας, ὅσον εἰς τὴν βοήθειαν καὶ τὴν προτροπὴν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα ἀνυψωθῶσι καὶ βελτιωθῶσι διὰ τῆς ἀνεξαρτήτου θελήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας προσωπικῆς ἐνεργείας. Ἡ ἐξωτερικὴ διοίκησις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σχετικῶς ἀσυντελής, διότι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ διοικήσεως. Ὁ χειρότερος δοῦλος δὲν εἶναι ὁ ὑποτασσόμενος εἰς δεσπότην, ἀλλ' ὁ ὑποκείμενος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀμάθειαν, τὸν ἴδιον ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν ἰδίαν πονηρίαν. Τὰ ἔθνη τὰ συγκροτούμενα ὑπὸ τοιούτων ἀνελευθέρων καὶ κακῶς ἀνατεθραμμένων πολιτῶν δὲν ἀπελευθεροῦνται μόνον διὰ τῆς ἀλλαγῆς δεσποτῶν καὶ νόμων· ἐνόσω δὲ ἐπικρατεῖ ἡ ὀλθερία πλάνη, ὅτι ἡ ἐλευθερία ἀποκτᾶται διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς κυβερνήσεως, εἶναι ἀναντιρρήτον ὅτι αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ (ἰδιάφορον δὲ ἀντὶ πόσων θυσιῶν ἐξηγοράσθησαν), θέλουσιν ἀποβῆ ἀνωφελεῖς καὶ ἐφήμεροι, καὶ ὅτι θέλουσιν ἐξαφανισθῆ ὅπως καὶ τὰ ἀλληλοδιαδόχως ἀναφαινόμενα εἰς τοὺς μαγικούς τῶν παιδῶν φανούς. Τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας ἀνάγκη πᾶσα νὰ σφρίζωνται ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ χαρακτῆρος, ὅς τις εἶναι ἡ μόνη βεβαία ἐγγύησις τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς ἐθνικῆς προόδου. Ὁ Ἰωάννης Στουάρτος Mil πρῆτηρεῖ ὅτι· «καὶ αὐτὸς ὁ δεσποτισμὸς δὲν πράγει τὰ χεῖριστα αὐτοῦ ἀποτελέσματα ἐνόσω ὑπάρχει προσωπικὴ πρωτοβουλία· πᾶσαν δὲ δύναμιν καταβάλλουσιν τὴν προσωπικὴν αὐτῆν ἐνέργειαν καλῶ δεσποτισμὸν, οἰονδῆποτε ἕτερον ὄνομα καὶ ἂν φέροι.»

Καθ' ἑκάστην ἀνχνεοῦνται παλαιὰ σοφίσματα ὡς

πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου πρόοδον. Καὶ τινὲς μὲν ποθοῦσι τοὺς Καίσαρας, τινὲς δὲ τὰς ἐθνικότητας καὶ ἔτεροι τὰς ἀποφάσεις τοῦ Κοινοβουλίου. «Πρέπει, λέγουσιν τινες, νὰ περιμένωμεν τοὺς Καίσαρας καὶ ὅταν ἐρχῶνται, μακάριος ὁ ἀναγνωρίζων καὶ ἀκοινοῦν αὐτοὺς λαός» (*). Τοῦ δόγματος τούτου ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἐν συντόμῳ ἡ ἐξῆς· πάντα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, οὐδὲν δὲ δι' αὐτοῦ, — δόγμα ὅπερ λαμβανόμενον ὡς ὀδηγός, ἐξολοθρεύει τὴν ἐλευθερίαν συνειδησιν, καὶ ταχέως προετοιμάζει τὴν ὁδὸν πρὸς πᾶν εἶδος δεσποτισμοῦ.

Ὁ Καισαρισμὸς εἶναι ἡ χειρίστη μορφή τῆς ἀνθρωπίνης λατρείας, ἡ ἀπλὴ λατρεία τῆς ἰσχύος, τοσοῦτον ἐξουτελιστικὴ περὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, ὅσον ἡ ἀπλὴ λατρεία τοῦ πλούτου. Ἰγίστερον πολὺ δόγμα ὅπερ ἔπρεπε νὰ ἐγχαράχθῃ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἐθνῶν, εἶναι τὸ τῆς προσωπικῆς ἐνεργείας, διότι ἅμα ἐνοσηθὲν ἐφαρμοσθῆ καλῶς ἀπόλλυται καὶ ὁ Καισαρισμός. Αἱ δύο ἀρχαὶ εὐρίσκονται εἰς ἄμεσον ἀντιγωνισμόν, ἐφαρμόζεται δὲ εἰς αὐτὰς τὸ ὑπὸ τοῦ Βίκτωρος Οὐγὼ ρηθὲν διὰ τὸν κάλαμον καὶ τὸ ξίφος ὅτι· «Τοῦτο καταβληθήσεται ὑπ' ἐκείνου.»

Καὶ ἕτεροι δὲ ἐπικρατοῦσι προλήψεις, ἡ τῶν ἐθνικοτήτων καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Κοινοβουλίου. Καταλλήλως δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὰ ὑπὸ τοῦ Γουλλιέλμου Δάργαν, ἐνὸς τῶν ἀκραιφνεστέρων πατριωτῶν τῆς Ἰρλανδίας, λεχθέντα κατὰ τὴν λήξιν τῆς πρώτης βιομηχανικῆς ἐκθέσεως τοῦ Δουβλίνου. «Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἔλεγε, ποτὲ δὲν ἤκουσα τὴν λέξιν ἀνεξαρτησίαν χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῶ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς συμπολίτας μου. Πολλὰ ἤκουσα περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, ἢν προέκειτο νὰ λάβωμεν ἐκ τούτου, ἐκείνου ἢ τοῦ ἑτέρου, καὶ περὶ τῶν μεγάλων προσδοκιῶν ἃς ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν ἐκ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπιμιξίας ἀλλοθηνῶν προσώπων. Ἐν ᾧ δὲ ἐκτιμῶ ὅπως πᾶς ἄλλος τὰς μεγάλας ὀφελείας ἃς θέλομεν ἀποκτῆσαι ἐκ τῆς κοινωνίας ταύτης, εἶχον πάντοτε τὴν βαθεῖαν πεποίθησιν ὅτι ἡ βιομηχανικὴ ἡμῶν ἀνεξαρτησία δὲν κρέμαται εἰμὴ ἐξ ἡμῶν. Πέπισμαί ἐστι οὐδέποτε δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν καλλητέραν εὐκαιρίαν καὶ νὰ ἔχωμεν μεγαλειτέρας ἐλπίδας εἰμὴ εἰς τὸν παρόντα καιρὸν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐργαζώμεθα καλῶς καὶ νὰ μεταχειριζώμεθα μετ' ἀκριβείας καὶ προσοχῆς τὰς δυνάμεις ἡμῶν. Ἐγένετο μὲν τὸ πρῶτον βῆμα, ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ εἶναι τὸ σπουδαιότερον μέσον τῆς ἐπιτυχίας· διὸ ἐὰν ἐπιμένωμεν μετὰ ζήλου ἔχω τὴν σταθερὰν πεποίθησιν ὅτι θέλομεν ἀπολαύσει ταχέως ἴσον πλοῦτον, ἴσην εὐτυχίαν καὶ ἴσην ἐλευθερίαν πρὸς οἰονδῆποτε ἔθνος.»

Τὰ ἔθνη πάντα προώδευσαν διὰ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἐργασίας πολλῶν γενεῶν. Ἰσομοντικὸι καὶ

(*) Νεολ. Γ'. Βίος τοῦ Καίσαρος.

ἐπίμονοι ἐργάται πάσης τάξεως καὶ πάσης καταστάσεως, γεωργοὶ καὶ μεταλλουργοὶ, ἐφευρεταὶ καὶ σκαφεῖς, ἐργοστασιάρχαι, μηχανικοὶ καὶ τεχνίται, ποιηταί, φιλόσοφοι καὶ πολιτικοὶ, ἅπαντες πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συνετέλεσαν· ἑκάστη γενεὰ οἰκοδομοῦσα ἐπὶ τῆς ἐργασίας τῆς παρελθούσης ἀνυψοῖ αὐτήν. Ἡ ἐπαλληλία αὐτῆς εὐγενῶν ἐργατῶν, τῶν τεχνιτῶν τοῦ πολιτισμοῦ, ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ χάους τὴν τάξιν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ· ἡ δὲ ζωσα φυλὴ γίνεται οὕτω κατὰ φυσικὸν λόγον κληρονόμος τοῦ πλουσίου κτήματος τοῦ ἀποκτηθέντος ὑπὸ τῶν προγενεστέρων διὰ τῆς ἀγχινοίας καὶ τῆς ἐργασίας, καὶ ἀνατεθέντος εἰς ἡμᾶς ἵνα καλλιεργήσαντες μεταδώσωμεν αὐτὸ οὐ μόνον ἀβλαβές, ἀλλὰ καὶ βελτιωμένον εἰς τοὺς διαδόχους.

Τὸ πνεῦμα τῆς πρωτοβουλίας ἐκδηλούμενον διὰ τῆς ἐνεργητικότητος ἑκάστου, ὑπῆρξεν αἰετοτε εὐδιάκριτον σημεῖον τοῦ ἀγγλικῆς χαρακτῆρος, καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν τῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Καὶ πάντοτε μὲν διεκρίθη ὑπερέχουσα τοῦ πλήθους σειρά ἀνδρῶν, οἵτινες εἴλκυσαν εἰς ἑκείνους τὸ σέβας τοῦ κοινοῦ· ἀλλ' ἡ πρόοδος ἡμῶν ὀφείλεται καὶ εἰς μέγαν ἀριθμὸν κατωτέρας τάξεως καὶ ἥττον ἐπιφανῶν ἀνθρώπων. Μόνον τὸ ὄνομα τῶν στρατηγῶν μνημονεύεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν μεγάλων ἐστρατειῶν, καὶ ὁμῶς ἡ γενναϊότης καὶ ὁ ἥρωισμὸς τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν μεγάλως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς νίκης. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπινος βίος ὑπάρχει τρόπον τινὰ «μάχη στρατιωτῶν», διότι πολλοὶ τῶν ἐν ταῖς τάξεσι διεκρίθησαν ἐν παντὶ χρόνῳ μεταξὺ τῶν ἐπιμονωτέρων ἐργατῶν. Πολλοὶ βίον ἐμειναν ἀνιστόρητοι καὶ τοὶ ἐπέδρασαν ἐπίσης ἰσχυρῶς εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον, ὅσον καὶ οἱ εὐτυχέστεροι ἡγήτορες, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναφέρονται εἰς τὰς βιογραφίας. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀπλούστερος ἄνθρωπος ὅταν παρέχῃ εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ παράδειγμα φιλοπονίας, ἐγκρατείας καὶ τιμίας προαιρέσεως, ἐπιδρᾷ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς πατρίδος· ὁ βίος καὶ ὁ χαρακτῆρ αὐτοῦ ἀκουσίως μεταδίδονται εἰς τὸν βίον ἑτέρων, καὶ πολλὰ λαπλασιάζονται τὰ καλὰ παραδείγματα πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

Ἡ καθημερινὴ πείρα ἀποδεικνύει ὅτι ὁ βίος, αἱ πράξεις, τὸ παράδειγμα ἐπιδρῶντα ἐπὶ τὴν κοινωνίαν ἀποτελοῦσι τὴν ἀρίστην πρακτικὴν ἀνατροφὴν, πολὺ ἀνωτέραν καὶ πολὺ προτιμωτέραν τῆς ἐν τοῖς σχολείοις, τοῖς πανεπιστημίοις καὶ τοῖς γυμνασίοις διδασκαλίας· διότι ταῦτα ἀπλουστάτας μόνον ἀρχὰς διανοητικῆς καλλιεργείας διδάσκουσι. Διὸ πολὺ ὑπερέχει ἡ ζωσα ἀνατροφή, ἡ καθ' ἑκάστην γινόμενη κατ' οἶκον καὶ καθ' ὁδὸν μεταξὺ τῶν τεχνιτῶν καὶ εἰς τὸ

εργαστήριον, πλησίον τῆς ὑφαντικῆς μηχανῆς καὶ παρὰ τὸ ἄροτρον, παρὰ τῷ ἐμπόρῳ καὶ παρὰ τῷ ἐργαστήριον, καὶ πανταχοῦ οὐκ ἀσχετῶς ἀσχολοῦνται οἱ ἄνθρωποι. Αὕτη εἶναι ἡ τελεία παιδείσις ἣτις πρέπει νὰ δοθῇ εἰς πᾶν μέλος τῆς κοινωνίας, καὶ ἦν ὠνόμαζεν ὁ Σίλλερ «ἀνατροφήν τοῦ ἀνθρώπινου γένους.» Περιέχονται δ' ἐν αὐτῇ ἡ ἐνέργεια, ἡ διαγωγή, τὸ αὐτοδίδακτον καὶ πᾶν ὃ, τι φέρει ἀληθῶς τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν τακτικὴν διάταξιν τῶν ἰδίων δυνάμεων, καὶ προετοιμάζει πρὸς τὴν προσήκουσαν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων καὶ τῶν ἀσχιολιῶν τοῦ βίου, πρὸς διδασκαλίαν δηλαδὴ ἢ ἀδύνατον νὰ εὐρωμεν ἐν τοῖς βιβλίοις ἢ ἀπολύσωμεν καὶ δι' αὐτῶν τῶν σπουδαιότητων φιλολογικῶν μελετῶν. Ὁ Βάκων παρατηρεῖ μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ βαθυνοίας, ὅτι «Αἱ σπουδαὶ δὲν διδάσκουσι τὸν τρόπον τῆς χρήσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἕτεραί τις σοφία ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ὑπεράνω αὐτῶν οὐσης, ἢ ἀποκτῆ τις διὰ μόνης τῆς παρατηρήσεως.» Ἡ σκέψις αὕτη ἐφαρμόζεται ἐπίσης ἀληθῶς εἰς τὸν πραγματικὸν βίον ὡς καὶ εἰς τὴν διανοητικὴν μόρφωσιν. Διότι ἡ πείρα καθ' ἑκάστην ἐνισχύει τὸ λεγόμενον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τελειοποιεῖται μᾶλλον διὰ τῆς ἐργασίας ἢ διὰ τῆς φιλολογίας, ὅτι ἡ ζωὴ μᾶλλον ἢ ἡ φιλολογία, ἡ ἐνέργεια μᾶλλον ἢ ἡ σπουδὴ καὶ ὁ χαρακτήρ μᾶλλον ἢ ἡ βιογραφία, αἰωνίως τείνουσι πρὸς τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Αἱ βιογραφίαι ὅμως τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ μάλιστα αἱ τῶν ἀγαθῶν, εἶναι διδασκτικώταται καὶ ὠφελιμώταται, ὡς βοηθοί, ὁδηγοί καὶ παραδείγματα πρὸς τοὺς ἄλλους. Τινὲς τῶν καλλιτέρων ἰσοδυναμοῦσι σχεδὸν πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον, διότι διδάσκουσιν ἐνάρετον βίον, ὑψηλὰς σκέψεις καὶ λαμπρὰς πράξεις πρὸς ὠφέλειαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν πραττόντων αὐτάς. Τὰ πολυτίμα παραδείγματα περὶ τῆς δυνάμεως τῆς προσωπικῆς ἐνεργείας, τῆς ἐπιμονῆς πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, τῆς θαρραλέας ἐργασίας, καὶ σταθερᾶς τιμιότητος ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἀληθῶς εὐγενῆ καὶ ἀνδρικὸν χαρακτήρα, ἀποδεικνύουσιν ἀναντιρρήτως πᾶν ὃ, τι δύναται ἕκαστος νὰ πράττῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ εὐγλώττως παριστάνουσι τὴν ἰσχὺν τῆς εἰς ἑαυτὸν πίστεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ, διότι δι' αὐτῶν δύναται καὶ ὁ ἐλάχιστος ν' ἀποκτήσῃ περιουσίαν καὶ τιμῆν.

Διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, φιλόλογοι καὶ τεχνίται, ἀπόστολοι μεγάλων ἰδεῶν καὶ κάτοχοι γενναίων αἰσθημάτων, δὲν ἀνήκουσιν εἰς ἐξαιρετικὴν τινα ἐν τῷ κόσμῳ τάξιν ἢ θέσιν. Προῆλθον καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν σχολείων, τῶν ἐργαστηρίων, τῶν χωρίων, τῶν καλυβῶν ἢ τῶν μεγαλοπρεπῶν οἰκιῶν. Τινὲς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἀποστόλων προῆλθον ἐκ τοῦ πλήθους, καὶ οἱ πτωχότεροι πολλὰκις ἔλαβον ἀνωτάτας θέσεις, καὶ αἱ μᾶλλον ἀνωτέρω, κατὰ τὸ φινι-

μενον, δυσκολίαι, κατ' οὐδὲν ἐκώλυσαν τὴν πρόοδον αὐτῶν. Καὶ αὐταὶ αἱ δυσκολίαι, κατὰ διαφόρους περιστάσεις, ἐφάνησαν οἱ κάλλιστοι αὐτῶν βοηθοί, διότι παρώτρυνον τὰς δυνάμεις πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν καρτερίαν, καὶ ἐγέννησαν προτερήματα, ἅτινα ἄλλως ἢθελον μένει κεκοιμημένα καὶ ἀγνωστα. Ἰπάρχουσι τόσα παραδείγματα κωλυμάτων οὕτω καταβληθέντων καὶ θριάμβων οὕτω ἀποκτηθέντων, ὥστε πληροῦται τὸ ῥηθὲν ὅτι «Τὸ πᾶν κατορθοῦται διὰ τῆς θελήσεως.» Δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν, παραδείγματος χάριν, τὴν ἀξιοπαρατήρητον περιστασίαν τοῦ ἱερεμίου Ταίλορ, ὃς τις ἐκ κούρεως ἐγένετο ὁ ποιητικώτατος τῶν ἱερέων, τοῦ Σιρ Ριχάρδου Ἀρκράϊτ, τοῦ ἐφευρετοῦ τῆς κλωστικῆς μηχανῆς (spinning-jenny) καὶ ἱδρυτοῦ τῆς βραμπακουργίας, τοῦ λόρδου Τέντερδεν, ὃς τις ἐγένετο εἰς τῶν περιηρητοτέρων λόρδων μεγάλων δικαστῶν, καὶ τοῦ Τύρνερ, τοῦ ἀνωτάτου μεταξὺ τῶν ζωγράφων τῆς φύσεως.

Οὐδεὶς γνωρίζει ἀκριβῶς τί ἦτο ὁ Σαϊκσπῆρος· ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι κατήγετο ἐξ εὐτελοῦς τάξεως. Ὁ πατήρ του ἦτο κρεωπώλης καὶ συγχερῶν λαχωνοπώλης, ὁ δὲ Σαϊκσπῆρος φαίνεται ὅτι ἦτο ἐν τῇ νεαρῇ ἡλικίᾳ ἐριουργός· τινὲς δὲ διαβεβαιοῦσιν ὅτι ἦτο κλητὴρ σχολείου, καὶ μετὰ ταῦτα γραμματεὺς συμβολαιογράφου. Ἀληθῶς δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο «ἐπιτομὴ οὐχὶ μιᾶς, ἀλλ' ἀπασῶν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.» Διότι ἡ ἀκριβεία τῶν ναυτικῶν ἐκφράσεων του εἶναι τοιούτη, ὥστε ναυτικός τις συγγραφεὺς διαβεβαιοῖ ὅτι ἐξ ἄπαντος ἐγίνωσκε τὴν τέχνην, ἐν ᾧ κληρικός τις συμπεραίνει ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ὅτι διέτρεξε τὸ κληρικὸν στάδιον, καὶ ἕτερός τις καταγινόμενος περὶ τὰ τῶν ἱππικῶν δι' ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Σαϊκσπῆρος ἦτο ἱππέμπορος, ἐχρημάτισεν ἀναμφιβόλως ὑποκριτής, καὶ ἐπὶ ζωῆς του «πολλὰ πρόσωπα παρέστησε,» συλλέγων ταυτοχρόνως τὰς θυμωστάς ἐκείνας γνώσεις ἐν τῷ ἐκτεταμένῳ σταδίῳ τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως. Ὅπως δὴ ποτε, ἐπιμελῶς ἐσπούδασε καὶ δραστηρίως ἐργάσθη, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶτι καὶ νῦν ἐπιδρῶσιν ἰσχυρῶς εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀγγλικοῦ χαρακτήρος.

Ἡ κοινὴ τάξις τῶν ἡμερομίσθων ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸν μηχανικὸν Βρίνδλεϋ, τὸν περιηγητὴν Κουκ καὶ τὸν ποιητὴν Βύρνς. Οἱ κτίσται καὶ οἱ κερμαῖες δύνανται δικαίως νὰ καυχῶνται διὰ τὸν Βενιαμὴν Ἰόνσον, ὃς τις ἐργάσθη εἰς διάφορα κτίρια κρητῶν τὸ μυστήριον καὶ τὸ βιβλίον διὰ τοὺς μηχανικούς Ἐδουαρδ καὶ Τέλφορδ, τὸν γεωλόγον Οὐγον Μίλλερ, καὶ τὸν Ἄλλαν Κύννινχάμ, συγγραφεὴ καὶ γλύπτην. Μεταξὺ δὲ τῶν ξυλοουργῶν εὐρίσκομεν γνωστὰ ὀνόματα τοῦ Ἰνίγο Ἰονες ἀρχιτέκτονος, τοῦ Ἀρρίσον, χρονομετροποιοῦ, τοῦ Ἰωάννου Χούντερ φυσιολόγου, τῶν ζωγράφων Ρόμνεϋ καὶ Ὀπιε, τοῦ εἰδικοῦ περὶ τὰς

ἀνατολικὰς γλώσσας Λέε καὶ τοῦ γλύπτου Ἰωάννου Γίβσον.

Ἐκ τῆς τῶν ὑφαντῶν τάξεως ἐξῆλθον ὁ μαθηματικός Σίμσον, ὁ γλύπτης Βάκων, οἱ δύο Μίλνερς, ὁ Ἄδαμ Οὐάλκερ, ὁ Ἰωάννης Φώστερ, ὁ ὀρνιθολόγος Οὐίλσον, ὁ ἱεραπόστολος καὶ περιηγητὴς Δόκτωρ Λίβιγγστον καὶ ὁ ποιητὴς Τάνναχιλλ. Οἱ ὑποδηματοποιοὶ ἔδωκαν ἡμῖν τὸν μεγάλον Ναύαρχον Σιρ Κλαουδέσλεϋ Σόβελ, τὸν χημικὸν Στούρτζον, τοὺς συγγραφεῖς Σκμουήλ Δρέϋ καὶ Γίφφορδ, τὸν ποιητὴν Βλούμφιλδ καὶ τὸν ἱεραπόστολον Γουλλιέλμον Καρρέϋ· ὁ δὲ Μόρρίσον, ἕτερος διακεκριμένος ἱεραπόστολος, κατεσκεύαζε καλαπόδια. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑποδηματοποιός τις ἐν Βάνφ, ὀνομαζόμενος Θωμᾶς Ἐδουαρδς, ἀπεδείχθη σπουδαῖος φυσιοδίφης· οὗτος διατηρούμενος διὰ τῆς τέχνης, ἀφιέρωσε τὰς ὥρας τῆς σχολῆς εἰς τὴν μελέτην τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης καὶ ἀπάντων τῶν κλάδων αὐτῆς. Αἱ δὲ ἐρευναι αὐτοῦ, περὶ τῶν μικροτέρων μαλακοστράκων ἀντημείφθησαν διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ἀγνώστου εἶδους, ὃπερ ὠνομάσθη παρὰ τῶν φυσιοδίφων. «Ἐδουάρδιον.»

Οὐδ' οἱ ῥάπται ἔμειναν ἄσημοι. Ὁ ἱστοριογράφος Ἰωάννης Στῶ ἐχρημάτισε ποτε ῥάπτης. Ὁ Ἰάκσον, νεανίας ὢν, ἐβράβηεν ἐνδύματα, ὁ δὲ γενναῖος Σιρ Ἰωάννης Χαύζουδ, ὅστις τοσοῦτον διεκρίθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Πουατιῆ καὶ ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱπποπότου παρὰ τοῦ Ἐουάρδου III διὰ τὴν ἀνδρείαν του, ὑπῆρξε βοηθὸς ῥάπτου ἐν Λονδίῳ. Ὁ Ναύαρχος Χόβσον, ὅστις ἐθάρωσε τὸν ἰσθμὸν ἐν Βίγῳ κατὰ τὸ 1702 ἔτος, τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα ἐξήσκει. Εἰργάζετο ὡς μαθητὴς παρὰ ῥάπτῃ ἐν τῇ νήσῳ Οὐάιτ, ὅτε ἐφθασεν ἡ εἰδησις ὅτι μοῖρα πολεμικῶν πλοίων ἠτοιμάζετο ν' ἀποπλεύσῃ. Ἐξορμήσας τοῦ ἐργαστηρίου ἔτρεξε μετὰ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ πρὸς τὴν παραλίαν ἵνα ἴδῃ τὸ θέαμα. Ὁ νεανίας κατελήθη αἰφνιδίως ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ναυτικῆς ζωῆς, καὶ πηδήσας ἐντὸς λέμβου, κατώρθωσε νὰ πλησιάσῃ τὴν ναυαρχίδα καὶ νὰ γείνη δεκτὸς ὡς ἐθελοντής. Πολλὰ μετὰ ταῦτα ἔτη ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πατρικὸν χωρίον πλήρης τιμῶν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκίσκῳ, ὅπου ἄλλοτε εἰργάζετο ὡς ῥάπτης, ἐγευματίσε διὰ στέατος καὶ ὠν. Ἀλλ' ὁ ἐξοχώτερος μεταξὺ τῶν ῥαπτῶν εἶναι ἀναντιρρήτως ὁ Ἄνδρέας Ἰόνσον, ὁ νῦν Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἀνὴρ ἐκτάκτου ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ διανοητικῆς δυνάμεως. Ὁμιλῶν περὶ ἑαυτοῦ ἐν τῷ εἰς Οὐάσιγκτων ἐκφωνηθέντι μεγάλῳ λόγῳ, λέγει ὅτι διέτρεξεν ὅλους τοὺς κλάδους τοῦ πολιτικοῦ σταδίου, ἀρχίσας ἀπὸ ἀστυνομικοῦ κλητῆρος. Ἐν ᾧ δὲ ἔλεγε τοῦτο ἐκραξέ τις ἐκ τοῦ πλήθους «ἤρχισες ἀπὸ τῆς θέσεως ῥάπτου!» Καὶ ὁ Ἰόνσον χωρὶς διόλου νὰ ὀργισθῇ διὰ τὴν ὕβριν, μετεχειρίσθη ἐξ ἐναντίας αὐτὴν πρὸς ἴδιον ὄφε-

λος εἰπὼν τάδε· «Κύριός τις λέγει ὅτι ἐχρημάτισα ῥάπτης· τοῦτο οὐδόλως με δυσχερεστεῖ· διότι ὅτε ἡμῖν ῥάπτης εἶχον καλὴν φήμην καὶ τὰ ἐνδύματα ἦσαν εὐμορφα· ἐτήρουν πάντοτε τὸν λόγον μου πρὸς τοὺς πελάτας καὶ πάντοτε ἐιργάζομην ἐπιμελῶς.»

Ὁ Καρδινάλιος Οὐίλσέϋ, ὁ Δε Φοῆς, ὁ Ἀκенсаΐδ καὶ ὁ Κίρκ Οὐάιτ ἦσαν υἱοὶ κρεωπωλῶν, ὁ Βύνιαν λευκοποιοὺς καὶ ὁ Ἰωσήφ Λαγκάστερ κανιστροποιός. Μεταξὺ τῶν ἀρίστων ὀνομάτων ἅτινα συνδέονται μετὰ τῆς ἐφευρέσεως τῆς ἀτμομηχανῆς εὐρίσκονται τὰ τοῦ Νεῦκωμεν, τοῦ Οὐέττ καὶ Στέφενσον· ὁ πρῶτος ὑπῆρξε σιδηρουργός, ὁ δεύτερος κατεσκεύαζε μαθηματικὰ ἐργαλεῖα, καὶ ὁ τρίτος ἀπλοῦς θερμομαστής. Ὁ Ἐρσελ διετέλεσεν αὐλητὴς εἰς στρατιωτικὴν μουσικὴν. Ὁ Μιχαὴλ Φαράδεϋ, υἱὸς σιδηρουργοῦ, ἐχρημάτισε βοηθὸς βιβλιοδέτου καὶ ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· νῦν δὲ εἶναι ὁ ἐξοχώτερος μεταξὺ τῶν φιλοσόφων, ὑπερέχων καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, τοῦ Σιρ Δαίβις, κατὰ τὴν σαφήνειαν τῆς ἐρμηνείας τῶν δυσκολωτέρων ζητημάτων τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης.

Μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οἵτινες συνετέλεσαν τὰ πλεῖστα εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀρίστης τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀστρονομίας, διέπρεψαν ὁ Κόπέρνικος υἱὸς Πολωνοῦ ἀρτοποιοῦ, ὁ Κέπλερ υἱὸς Γερμανοῦ ξενοδόχου καὶ χρηματίσας ὑπηρέτης ἐν τῷ ξενοδοχεῖῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ὁ δ' Ἄλεμπερτ, ἐκθετον τέκνον εὐρεθὲν κατὰ χριματηρὴν τινα νύκτα ὑπὸ ὑλοπόλλιδος ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου ἐν Παρισίοις, ὁ Νεῦτων καὶ ὁ Λαπλάς, ὁ μὲν υἱὸς γεωργοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ δὲ πτωχοῦ χωρικοῦ τῆς Γαλλίας. Οἱ διακεκριμένοι οὗτοι ἄνδρες κατώρθωσαν ἐναντίον τῶν δυσχερειῶν τοῦ βίου, νὰ ἀποκτήσωσι φήμην ἀλόγητον καὶ αἰώνιαν διὰ τῆς μεγαλοφυΐας ἢν ὀλόκληρον ὁ πλοῦτος τοῦ κόσμου ἀδυνατεῖ νὰ παράσχη. Καὶ ὁ πλοῦτος ἦθελον ἴσως φανῆ μεγαλείτερον πρόσκομμα δι' αὐτοὺς ἢ τὰ πενιχρὰ αὐτῶν μέσα. Ὁ πατήρ τοῦ Λαγρὰνζ, τοῦ ἀστρονόμου καὶ μαθηματικοῦ ἦτο ταμίης τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ἐν Τουρίνῳ· ἀλλὰ, πτωχεύσας ἕνεκα διαφόρων ἐπιχειρήσεων, ἀρῆκε τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ εἰς ἀπορίαν. Ὁ δὲ Λαγρὰνζ συνεθίξε μετὰ ταῦτα νὰ ἀποδίδῃ χάριν εἰς τὴν ἀπορίαν ἐκείνην διὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐτυχίαν ἧς ἀπέκτησεν. «Ἐὰν ἦμην πλούσιος, ἔλεγε, πιθανῶς δὲν ἦθελον γείνη μαθηματικός.»

Ἐξαιρέτως διεκρίθησαν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν οἱ υἱοὶ τῶν ἱερέων καὶ ἐν γένει τῶν κληρικῶν· μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκομεν τὰ ὀνόματα τοῦ Δροϊκ καὶ τοῦ Νέλσονος, γνωσῶν διὰ τὸν κατὰ θάλασσαν ἥρωισμόν. Υἱοὶ εἰσαγγελέων ἦσαν ὁ Σκότε καὶ ὁ Οὐωρδσουόρθ. Ὁ Λαϊάρδης, ὁ ἀνακαλύψας τὰ μνημεῖα τῆς Νινευῆς, ἦτο γραμματίδιον δικηγόρου, καὶ ὁ Σιρ Γουλ-

λιόμος Άμστρον, ο εφευρέτης της υδραυλικής μηχανής και του επωνύμου κανονίου, έσπούδασε νομικά και έχρημάτισε δικηγόρος επί τινα καιρόν. Ο Δαίδος έλεγε περί αυτού· «Ό,τι είμαι, αυτόμάτως έγινε» λέγω δε τούτο χωρίς να καυχώμαι και εν αγνότητι ψυχής. Ο Ριχάρδος Όβεν, το δαιμόνιον πνεύμα της φυσικής Ιστορίας, ήρχισε το στάδιον αυτού ως νωτίλος και ήτο σχετικώς προβεβηκώς την ηλικίαν ότε αφιερώθη εις τας επιστημονικάς ερεύναι, εξ ών έδοξάσθη. Απέκτησεν εν μέρει τας εκτεταμένας αυτού γνώσεις εν φ' έγραψε τον κατάλογον του υπό Ιωάννου Χούντερ συνταχθέντος εξαισίου μουσείου, εις όν ειργάσθη όλην την δεκαετίαν εν τφ χειρουργικφ σχολείω.

Η ξένη βιογραφία, ουχ ήττον της άγγλικής, γέμει ονομάτων ανδρών, ούτινες έδόξασαν την πενίαν διά των έργων και της ευφυείας. Ετίμησαν την τέχνην ο Κλαύδιος υιός Ζαχαροπλάστου, ο Γέσφρ, υιός άρτοποιώλου, ο Λεοπόλδος Ρόβερτ υιός ώρολογοποιού ο Χαύδεν υιός άμαξοποιού. Ο πατήρ του Γρηγορίου ΙΙΙ ήτο ζυλουργός, του Σέκστου V ποιμήν και του Άδριανού VI πτωχός πορθημέυς. Παίς ών, ο Άδριανός μη δυνάμενος να προμηθευθί τφ αναγκαίον προς μελέτην φώς, συνείθιζε να προτοιμάζη τά μαθήματα αυτού πλησίον των κατά τας όδοϋς και περί τας εκκλησίας εύρισκομένων φανών, αποδεικνύων ουτω βαθμόν ύπομοής και επιμελείας προμηνύοντα την μέλλουσαν μεγαλοψυχίαν του ανδρός. Εκ ταπεινού επίσης γένους ήσαν ο δρυκολόγος Χωϋ, υιός ύφαντού, ο μηχανικός Χωτφρέιλ, υιός άρτοποιώλου, ο μαθηματικός Ιωσήφ Φουριέρος, υιός ράπτου, και ο φυσιοδίφης Γέσνερ, υιός σκυτοτόμου. Ούτος ήρχισε το στάδιον μεταξϋ δεινών περιστάσεων, προερχομένων εκ πενίας, εξ άσθενείας και εξ οικιακών δυστυχημάτων· άλλ' όμως ουδεμία εξ αυτών απεθάρρυνεν αυτήν. Ο βίος αυτού υπήρξε βεβηλίως τρανωτάτη απόδειξις της αληθείας των λεγομένων, ότι και οί πολυάσχολοι όταν επιθυμώσι να εργασθώσιν εύρίσκουσι καιρόν. Τον αυτόν χαρακτήρα έδειξε και έτερος ανήρ Πέτρος Ριμύς εκ Πικαρδίας. Οί γονεΐς αυτού ήσαν πτωχάι και ο Πέτρος έφύλαττε τά πρόβατα, άλλ' επειδή δεν εύχαριστείτο, έδραπέτευσεν εις Παρισίους, και μετά πολλά παθήματα κατώρθωσε να εισέλθη ως ύπηρέτης εις τφ σχολείον της Ναβάρρας. Η θέσις, αν και ταπεινή, έφεραν αυτόν εις την όδον της παιδείας και ταχέως έγινε εν εις των πλέον διακεκριμένων ανδρών της εποχής εκείνης.

Ελ. Μ.

(Ακολουθεί.)

Η ΧΑΡΑ ΠΡΟΞΕΝΕΙ ΤΡΟΜΟΝ.

(Τίλος. 18η φυλλ. 515.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ.

ΠΕΤΡΟΣ, ΔΕΥΚΗ, ΟΚΤΑΒΙΟΣ.

ΔΕΥΚΗ. (ιδούσα ερχόμενον τον 'Οκτάβιον, κατ' ιδίαν) Ά! δεν είν' αυτή.

ΠΕΤΡΟΣ. (κατ' ιδίαν.) Και πάλιν αναβολή.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Κυρία Δευκή . . .

ΔΕΥΚΗ. (κατ' ιδίαν.) Τί φόβος!

ΠΕΤΡΟΣ. (κατ' ιδίαν.) Τρέμω.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Σας ένοχλώ . . . Συμπάθειον! αναχωρώ . . .

ΔΕΥΚΗ. Όχι, όχι, εξ έναντίας, μέινετε . . . Ένομίσμεν ότι ήτον ή μαμμά μου' και να σας ιδώμεν . . .

ΠΕΤΡΟΣ. Μας έφάνη παράδοξον.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. (έκστατικός) Τί τρέχει;

ΔΕΥΚΗ. Εμάθθαμεν νέον τφ όποιον θά . . .

ΠΕΤΡΟΣ. (προς την Δευκήν ιδίως.) Μην αρχίσετε τας περιφράσεις σας και με αυτόν . . . Μήπως είναι γυναίκα και αυτός να λειποθυμήση;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. (κατ' ιδίαν) Τί έχουν λοιπόν; φρίνεται ότι συνεννοούνται.

ΔΕΥΚΗ. (προς τον Πέτρον ιδίως) Θά λυπηθί, διότι δεν τον πολυευχαριστεί ή έπιστροφή του φίλου του . . .

ΠΕΤΡΟΣ. (προς ταύτην ιδίως.) Ά! τον συγχωρώ. (καθ' εαυτόν) Ποσάκις είπα διά τί να μην είναι αυτός;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Λοιπόν τί νέον;

ΔΕΥΚΗ. Ευτύχημα, μέγα ευτύχημα δι' ήμας.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Ευτύχημα και ποιόν;

ΔΕΥΚΗ. Και διά σας όμοιως . . . Τόσον τον ήγαπάτε! . . . Έσυμμερισθητε την λύπην μας . . . Σήμερον πρέπει να συμμερισθίτε και την χαράν μας.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Την χαράν σας! . . . Μήπως ο Άδριανός; . . .

ΔΕΥΚΗ. Δεν απέθανεν.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Ά! . . . φίλτατέ μου Άδριανέ! . . .

ΔΕΥΚΗ. (ιδίως προς τον Πέτρον) Βλέπεις; χαίρεται.

ΠΕΤΡΟΣ. Και με όλην του την καρδίαν.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. (προς την Δευκήν) Τί θαύμα! και ή μαμμά σου;

ΔΕΥΚΗ. Δεν ύπάρχει πλέον φόβος, διότι τώρα όλοι τφ έμαθαν.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Όλοι; . . . Και ή Ματθίλδη;

ΔΕΥΚΗ. Είδε τον Άδριανόν, και δεν τρέχει πλέον κίνδυνον.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. (μετά πικρίας) Ά! . . . Ένθυμηθηκα! . . .

ΔΕΥΚΗ. (ιδίως προς τον Πέτρον) Ιδού αναγεννάται ή ζηλοτυπία και θά μάς χαλάση τά πράγματα.

ΠΕΤΡΟΣ. (όμοιως) Ησυχάσετε . . . τά αδύνατα τά διορθώνουν.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. (τεταραγμένος) Δευκή, σ' έμπιστεύομαι, είσαι εύγενής νέα . . . μην είπης εις κανένα ότι αναχωρώ απ' εδώ· εγνωρίζα την έπιστροφήν του Άδριανού . . . Έχω λόγους τούς όποιους δεν είμπορώ να φανερώσω.

ΔΕΥΚΗ. Δεν σ' έρωτώ τφ μυστικόν σου διότι τφ ήξεύρω.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Τφ μυστικόν μου! . . .

ΔΕΥΚΗ. Είναι τόσον επικίνδυνον να βλέπη τις τον άλλον ν' αγαπή.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Δευκή!

ΠΕΤΡΟΣ. (προς τφ βάθος) Άκούω την μαμμά σου . . .

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Έχε ύγειαν.

ΔΕΥΚΗ. Μή με αφήσης . . . Θά είπω την ειδήσιν εις την μαμμάν μου και έχω ανάγκην βοήθειας . . . Βοήθησέ με.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Καλήτερον . . .

ΔΕΥΚΗ. Σε παρακαλώ . . .

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΔΩΗ.

ΔΕΥΚΗ, ΠΕΤΡΟΣ, ΚΥΡ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ, ΟΚΤΑΒΙΟΣ.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (παρατηρούσα την Δευκήν και τον 'Οκτάβιον άκινήτους. Έρχεται προς δεξιά και λέγει κατ' ιδίαν) Διά τί να με είπη ψεύματα ή Δευκή! . . . αυτή ή τόσον φιλαλήθης; . . . Είναι αδύνατον! Δεν θέλω να έλπίσω . . . φοβούμαι. (με γαλοφώνως) Πέτρε, άρες μας μόνους. (Ο Πέτρος εξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΝΝΑΤΗ.

ΔΕΥΚΗ, ΟΚΤΑΒΙΟΣ (άλίγον προς τφ βάθος),

ΚΥΡΙΑ ΔΕΖΩΒΙΕΡ.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ (προς την Δευκήν.) Θ' αντισήσεις ίσως δι' έμέ, Δευκή, ένεκα της μακρας μου άπουσίας . . . Σε είχα είπει ότι ύπήγαινα εις της Ματθίλδης· αλλά καταβήνουσα έσυλλογίσθην να ύπάγω να εύρω την Άναστασίαν, ή όποία, ως με είπες, ήτον τόσον χαρούμενη, εγώ όμως την πύρα ύπέρ ποτε λυπημένην.

ΔΕΥΚΗ. Την Άναστασίαν!

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Δεν έλαθε καμμίαν ειδήσιν του υίου της . . . Θά ήτον μέγα ευτύχημα, τφ όποιον δεν έρχεται εις κανένα! . . . Να κλαίης τον υίόν σου και να τον ίδης αφνης έμπροσθέν σου ζωντανόν! . . . Ν' άκούσης την φωνήν του την όποιαν ένόμιζες στυ-

σμένην διά παντός . . . Να τον έναγκαλισθής σφιγκτά, σφιγκτά! . . . διά να μη σε φύγη πλέον . . . (έξημέρη). Ω! τοιαύτην χαράν τίς είναι δυνατόν ν' απολαύση;

ΔΕΥΚΗ. (ιδίως προς τον 'Οκτάβιον) Ιδέ την πώς εξήφθη.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (κατ' ιδίαν) Εξάπτομαι πολύ, δεν έχου να με είπουν τίποτε (κάθηται εκ δεξιών).

ΔΕΥΚΗ. (ιδίως προς τον 'Οκτάβιον) Έννοείς λοιπόν πόση φρόνησις απαιτείται;

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ποιος, κόρη μου, σε είπεν εκείνο τφ παραμύθι;

ΔΕΥΚΗ. Ο Πέτρος, μαμμά μου. Με είπεν ότι ένας χωρικός τφ έβεβαίωσε σήμερα τφ πρωτ.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Και ο χωρικός αυτός έδιδε λεπτομερείας; ώνόμασε την Άναστασίαν;

ΔΕΥΚΗ. Δεν ήξεύρω αν την ώνόμασε . . . (η Κ. Δεζωβιέρ άνασπρόνεται)

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ, Ά! Ά!

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. (ιδίως προς την Δευκήν) Προσοχή!

ΔΕΥΚΗ. Ηξεύρω μόνον ότι από την διήγησιν ο Πέτρος υπέθεσεν ότι επρόκειτο περί της Άναστασίας.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Επιστρέφω απόψε εις Άβρ, κυρία, και αν αγαπάτε, σας πληροφορώ άμέσως.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (έντ όρω) Αναχωρείς, Οκτάβι; (κατ' ιδίαν) πόσον είναι λυπημένος! . . . (μεγαλοφώνως) Δεν υπεσχήθης εις τον Κ. Περσιβάλ να συνοδέψη; την κόρην του;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Ναι, κυρία, πλην . . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Επέτοχες; . . . συγκατανεύεις; . . .

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Όχι, κυρία, επιμένει να μην αναχωρήση.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Και σϋ αναχωρείς;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. Επιτρέψατέ μοι να σας αποχαιρέτιω . . . Υγιζίνετε όλοι.

ΔΕΥΚΗ. (κατ' ιδίαν) Αναχωρεί . . . Θά ήτον μεγάλη ή ευτυχία μου. (κάθηται εις τφ προς τφ βάθος ανάκλιτρον εξ άριστερών και κλαίει.)

ΣΚΗΝΗ ΕΙΚΟΣΤΗ.

ΚΥΡΙΑ ΔΕΖΩΒΙΕΡ, ΔΕΥΚΗ.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (καθ' εαυτήν χαίρουσα) Πώς έντρέπεται έμπροσθέν μου! . . . Φαίνεται ως να ήθελε να με ζητήση συγχώρησιν. Μόνη ή έπιστροφή του άντεραστου του είναι ίκανή να τον μεταβάλη κατ' αυτόν τον τρόπον. Ναι, αυτό θά είναι. Εκείνος με κρύπτει την λύπην του, και αυτοί με κρύπτουν την χαράν των! Πλην θά τά μάθω όλα! . . . Ημπορώ ν' άκούσω άκινδύτως την ευτυχίαν μου, αλλά δεν ήμπορώ πλέον να τρέφω μωράν έλπίδα . . . την χαράν των θέλω . . . (ιδούσα την Δευκήν σπογ-

γίζουσαν τὰ δάκρυά της.) Πῶς κλαίει . . ἡ ταλαίπωρος! Ἦπατήθην. (πίπτει ἐπὶ ἀνακλιτרון ἐκ δεξιῶν)

ΔΕΥΚΗ. (σπεύδουσα πρὸς τὴν μητέρα) Μαμμά μου, τί ἔχεις; Ἄ! τί ψυχρά χέρια! Τί θέλεις; . . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (παραφρομένη) Διὰ τί κλαίεις, Λευκή;

ΔΕΥΚΗ. (ἐντρομος) Ἄφου . . ἀνεχώρησεν ὁ ἀδελφός μου, δὲν ἤμπορῶ πλέον ν' ἀποχαιρετίσω κανένα χωρὶς νὰ κλαύσω.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (βλέπουσα τὸ πένθιμον αὐτῆς ἐνδυμα) Πόσον εἶμαι τρελή! Ἐρωτῶ διὰ τί κλαίεις; . . Ἀλλὰ ποῖον ἀπεχαιρετίσεις;

ΔΕΥΚΗ. (μετὰ συστολῆς) Τὸν Ὀκτάβιον.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (κατ' ἰδίαν.) Ἐχει δίκαιον . . εἶχα λησμονήσει ὅτι τὸν ἀγαπᾷ! . . Ἦ ταλαίπωρος! . . . ἐκεῖνος ἀναχωρεῖ . . αὐτὴ κλαίει . . (μετὰ χαρᾶς.)

Ἀλλὰ δι' αὐτὸ, δι' αὐτὸ μόνον θὰ κλαίῃ! . . (μεγαλοφώνως) Λευκή! ὄχι. (κατ' ἰδίαν.) Τὴν ἐτρόμαξα καὶ δὲν θὰ εἶπῃ τίποτε . . Θέλω μόνη . . (ἐγείρεται.)

Θέλω τὴν τρομερὰν ἐκείνην ἔκθεσιν, ναί, νὰ τὴν ἀναγνώσω ἐκ νέου. (πλησιάζει πρὸς τὴν ἐξ ἀριστερῶν τράπεζαν καὶ παρατηρεῖ ἐντὸς τοῦ οὐρτου. — Μεγαλοφώνως.)

Ποῦ εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ δωματίου τούτου; . . τὸ εἶχα βάλει ἐδῶ. Σὺ τὸ ἐπῆρες;

ΔΕΥΚΗ. Ποῖον, μαμμά;

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Τὸ κλειδίον τοῦ δωματίου τούτου, . . τοῦ ἀδελφοῦ σου.

ΔΕΥΚΗ. Τὸ κλειδίον . . τὸ ἔχεις πάντοτε εἰς τὸ γραφεῖόν σου . . Δὲν τὸ ἔχω ἐγώ!

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Τί ἔχεις λοιπόν; φαίνεσαι ὡς νὰ θέλῃς νὰ δικαιολογηθῆς.

ΔΕΥΚΗ. Νὰ δικαιολογηθῶ!

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (κατ' ἰδίαν) Αὐτὴ τὸ ἐπῆρε! . . Διατί ὁμως; Ἐκαμα κακὰ εἰπούσα εἰς τὸν Πέτρον νὰ ἀναχωρήσῃ. Πλὴν καὶ ὁ Πέτρος θὰ ψευσθῆ. Θὰ ἐννοήσω. (μεγαλοφώνως) Τὸ θέλω τὸ κλειδίον. Λευκή, ὕπαγε νὰ τὸ ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Πέτρον. (κατ' ἰδίαν) Ὄχι, θὰ τὸν προειδοποιήσῃ. (κράζει) Πέτρε! Πέτρε!

ΔΕΥΚΗ. Ἰπάγω νὰ τὸν φωνάξω.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Περιττὸν, μὲ ἤκουσε. (κατ' ἰδίαν) ἤθελε νὰ τὸν προειδοποιήσῃ (πρὸς τὴν Λευκὴν μεγαλοφώνως.) Προσπάθησε, κόρη μου, νὰ ἐμποδίσῃς ὀλίγον τὸν Ὀκτάβιον ἔχω κατὶ νὰ τὸν παραγγείλω. . . . Ναί, φρόντισε νὰ μὴν ἀναχωρήσῃ παρὰ αὐριον ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ μείνῃ σήμερον.

ΔΕΥΚΗ. Πολλὰ καλὰ, μαμμά μου.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἰπάγε, κόρη μου, ὕπαγε. (κατ' ἰδίαν) Ἄν ὀλίγον ἤμπορέσω νὰ κρατηθῶ, θὰ τὰ μάθω ὅλα.

ΔΕΥΚΗ. (ἰδίαν πρὸς τὸν εἰσερχόμενον Πέτρον.) Δὲν εἶπα τίποτε ἀκόμη καὶ πρόσεχα. (ἐξέρχεται.)

ΔΕΥΚΗ. (ἰδίαν πρὸς τὸν εἰσερχόμενον Πέτρον.) Δὲν εἶπα τίποτε ἀκόμη καὶ πρόσεχα. (ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΡΩΤΗ.

ΠΕΤΡΟΣ, Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Κλείσε τὴν θύραν, Πέτρε. Ἐλαβές λοιπὸν εἶδῃσιν τοῦ υἱοῦ μου;

ΠΕΤΡΟΣ. (ἀπορῶν.) Ποῖος σὰς τὸ εἶπε τοῦτο τὸ πρᾶγμα, κυρία;

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἦ Λευκή.

ΠΕΤΡΟΣ. Ἦ Κ. Λευκὴ ἔκαμε κακὰ νὰ σὰς εἶπῃ παρόμοιον πρᾶγμα. . . Ἴσως εἶναι ψεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ σὰς κάμῃ νὰ λυπηθῆτε μετὰ ταῦτα.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Πῶς;

ΠΕΤΡΟΣ. Ναί, κάτι θὰ τρέχῃ. . . (ἡ Κ. Δεζωβιέρ κλονεῖται καὶ ὁ Πέτρος καθίζει αὐτὴν εἰς τὸ πρὸς δεξιὰ ἀνάκλιτρον.)

Ἐὰν ἦσθε ἤσυχος, καὶ ἐὰν ἤμπορῆτε νὰ μὴ παραχθῆτε, σὰς τὰ λέγω ὅλα.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Καὶ δὲν βλέπετε πόσον εἶμαι ἀτάραχος!

ΠΕΤΡΟΣ. Δὲν φαίνεται τόσο πολὺ. Ἄμα σὰς εἶπῶ τὴν πρώτην λέξιν θὰ λειποθυμήσετε.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Σὲ παρακαλῶ θερμῶς, θερμότητα. . . Ναί μὲν ἡ εὐτυχία αὐτὴ εἶναι ἀδύνατος, πλὴν ἀφοῦ πρὸ μιᾶς ὥρας ἡ Λευκὴ μὲ ἔδωκε τοιαύτην ἐλπίδα, τὴν παρεδέχθην καὶ τὴν ἐνόησα. . . σὺ. . .

ΠΕΤΡΟΣ (ἀποκριθόμενος ἀφέλειαν.) Λοιπὸν ἤμπορῶ νὰ σὰς εἰπῶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ναί, καλὴ μου Πέτρε, παλαιά μου φίλε. . . ὅλην τὴν ἀλήθειαν. . . Λοιπὸν;

ΠΕΤΡΟΣ. Ἴδου τί ἔτρεξεν ἓνας ταξειδιώτης ἔφθασε σήμερον τὸ πρῶτ' εἰς Ἄβρ, καὶ διηγήθη, κατὰ τύχην, ὅτι περιοδεύων ἀπήντησεν ἕνα νέον . . μὲ τὸν ὁποῖον συνεταξείδευσε. . . καὶ ὅτι ὁ νέος αὐτὸς ὠνομάζετο Ἀδριανὸς Δεζωβιέρ. . . Τότε τῷ εἶπαν ὅτι ἐμάθαμεν τὸν θάνατόν του, ὅτι ἐχάθη εἰς. . . δὲν ἤξεύρω ποῦ. . . αὐτὸς ὁμως ἀπεκρίθη, «ὄχι» διότι ὕστερον ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν συνεταξείδευσαμεν καὶ οἱ δύο, καὶ πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν τὸν ἀφῆκα ὀλοζώντανον καὶ ὑγιέστατον.»

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (σκιρτῶσα ὑπὸ χαρᾶς.) Ποῦ τὸν ἀφῆκε;

ΠΕΤΡΟΣ. Ποῦ;

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ναί, ποῦ;

ΠΕΤΡΟΣ. Εἰς. . . (Κατ' ἰδίαν, ποῦ νὰ εἰπῶ;)

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ἐξω φρενῶν.) Ποῦ λοιπὸν, Πέτρε, ποῦ τὸν ἀφῆκε;

ΠΕΤΡΟΣ. (ἐντρομος.) εἰς τὴν Περσίαν.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ὠργισμένη ἐγείρεται καὶ πορεύεται πρὸς ἀριστερά.) Δὲν ἤξεύρεις τί λέγεις. . . εἰς τὴν Περσίαν. . . καὶ πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν. . . ἀδύνατον!

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ὠργισμένη καὶ μεταβαίνουσα πρὸς ἀριστερά.) Δὲν ἤξεύρεις τί λέγεις, Πέτρε. . . πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν. . . εἶναι ἀδύνατον.

ΠΕΤΡΟΣ. Ναί, ἀλλὰ καὶ εἰς σφάλλετε. . . Μὲ μαλλόνετε, κυρία. . . Μαντεύετε περισσότερο τοῦ δέοντος, καὶ μὲ ζαλίζετε.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Πέτρε! . . Θεέ μου. . . τί ἰδέα! ὦ ἀθλία μου καρδιά! ἂν ἦτον ἀληθινόν. . . τὸν περιμένουν;

ΠΕΤΡΟΣ. Ὄχι, κυρία, ὄχι εἰς τὴν τιμὴν μου δὲν τὸν περιμένουν.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Λοιπὸν μὲ ἔγραψεν;

ΠΕΤΡΟΣ. Ὄχι δὲν σὰς ἔγραψε.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἐγραψεν εἰς σέ;

ΠΕΤΡΟΣ. Ὄχι, κυρία, ὄχι αὐτός. . . Μὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ σὰς ἐμπιστευθῶ τὸ γράμμα.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Καὶ διὰ τί;

ΠΕΤΡΟΣ. Διότι δὲν τὸ ἔλαβα.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ἐξημέρη) Μὲ φονεύεις, Πέτρε. . . ἀπὸ εὐσπλαγχτίαν μὲ βρσανίζεις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. . . Ταλαίπωρε! ἔχεις δίκαιον ἢ χαρὰ μὲ θανατώνεις.

(Πίπτει καταβεβλημένη εἰς τὸ ἀνάκλιτρον.)

ΠΕΤΡΟΣ. Κυρία. . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἄφες με. . . ἄφες με.

ΠΕΤΡΟΣ (κατ' ἰδίαν.) Τί νὰ κάμω; νὰ τοὺς φωνάξω; (ὀπάγει εἰς τὸ παράθυρον.)

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ἐγχειρομένη) Ἀλλ' ἂν τοὺς ἠπάτησαν. . . ἂν χάσω τὴν ἐλπίδα! Ὄχι, ἡ Λευκὴ δὲν θὰ μὲ τὴν ἐδίδεν. . . ἡ εἰδήσεις εἶναι βεβαία. ὦ! ναί, πιστεύω τὴν χαρὰν μου. . . ἡ μεγάλη αὐτὴ χαρὰ, ἡ ὁποία μ' ἐνθουσιάζει, εἶναι προκίσημα, εἶναι ἀπόδειξις! . . Ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐπέτρεπε τόσην χαρὰν εἰς μητέρα, τῆς ὁποίας τὸ τέκνον θὰ ἦτον μέσα εἰς τὸν τάφον. . . Ἀφοῦ τὴν δοκιμάζω θὰ εἶπῃ ὅτι ὁ υἱός μου ζῇ. . . Ναί ζῇ, τὸ ἤξεύρω, τὸ αἰσθάνομαι.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ὀργισθεῖσα καὶ μεταβαίνουσα πρὸς ἀριστερά.) Δὲν ἤξεύρεις τί λέγεις, Πέτρε. . . πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν. . . εἰς τὴν Περσίαν. . . εἶναι ἀδύνατον.

ΠΕΤΡΟΣ. Ναί, ἀλλὰ καὶ εἰς σφάλλετε. . . Μὲ μαλλόνετε, κυρία. . . Μαντεύετε περισσότερο τοῦ δέοντος, καὶ μὲ ζαλίζετε.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Πέτρε! . . Θεέ μου. . . τί ἰδέα! ὦ ἀθλία μου καρδιά! ἂν ἦτον ἀληθινόν. . . τὸν περιμένουν;

ΠΕΤΡΟΣ. Ὄχι, κυρία, ὄχι εἰς τὴν τιμὴν μου δὲν τὸν περιμένουν.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Λοιπὸν μὲ ἔγραψεν;

ΠΕΤΡΟΣ. Ὄχι δὲν σὰς ἔγραψε.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἐγραψεν εἰς σέ;

ΠΕΤΡΟΣ. Ὄχι, κυρία, ὄχι αὐτός. . . Μὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ σὰς ἐμπιστευθῶ τὸ γράμμα.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Καὶ διὰ τί;

ΠΕΤΡΟΣ. Διότι δὲν τὸ ἔλαβα.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ἐξημέρη) Μὲ φονεύεις, Πέτρε. . . ἀπὸ εὐσπλαγχτίαν μὲ βρσανίζεις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. . . Ταλαίπωρε! ἔχεις δίκαιον ἢ χαρὰ μὲ θανατώνεις.

(Πίπτει καταβεβλημένη εἰς τὸ ἀνάκλιτρον.)

ΠΕΤΡΟΣ. Κυρία. . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἄφες με. . . ἄφες με.

ΠΕΤΡΟΣ (κατ' ἰδίαν.) Τί νὰ κάμω; νὰ τοὺς φωνάξω; (ὀπάγει εἰς τὸ παράθυρον.)

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ἐγχειρομένη) Ἀλλ' ἂν τοὺς ἠπάτησαν. . . ἂν χάσω τὴν ἐλπίδα! Ὄχι, ἡ Λευκὴ δὲν θὰ μὲ τὴν ἐδίδεν. . . ἡ εἰδήσεις εἶναι βεβαία. ὦ! ναί, πιστεύω τὴν χαρὰν μου. . . ἡ μεγάλη αὐτὴ χαρὰ, ἡ ὁποία μ' ἐνθουσιάζει, εἶναι προκίσημα, εἶναι ἀπόδειξις! . . Ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐπέτρεπε τόσην χαρὰν εἰς μητέρα, τῆς ὁποίας τὸ τέκνον θὰ ἦτον μέσα εἰς τὸν τάφον. . . Ἀφοῦ τὴν δοκιμάζω θὰ εἶπῃ ὅτι ὁ υἱός μου ζῇ. . . Ναί ζῇ, τὸ ἤξεύρω, τὸ αἰσθάνομαι.

ΣΚΗΝΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ, ΜΑΤΘΙΑΔΗ, ΠΕΤΡΟΣ.

(Ἡ Ματθίλδη εἰσέρχεται μεθ' ὀργῆς ἀλλὰ ἀνακόπτεται.)

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (Κατ' ἰδίαν.) Ἦ Ματθίλδη! αὐτὴ θὰ προδοθῆ. . . ἤλλαξε τὸ κτένισμα τῆς κεφαλῆς, καὶ ἔκαμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἤρεσκεν εἰς τὸν Ἀδριανόν. Τὸν περιμένει. (Ἰπάγει πρὸς τὴν Ματθίλδην καὶ λέγει.) Ματθίλδη!

ΜΑΤΘΙΑΔΗ (μὴ τολμῶσα νὰ τὴν ἰδῇ) Ἦ γλυκεῖα ἐλπίς σὰς ταραττεῖ. . . ἤσυχάσετε. Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν τολμῶ νὰ πιστεύσω τί λέγουν. . . ἴσως εἶναι. . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Διὰ τί στρέφεις τὰ βλέμματα;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Σὰς βλέπω καὶ λυποῦμαι. . . καὶ τόσο ζωντὰ συγκίνησις. . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Εἶμαι ἰσχυροτέρα ἀφ' ὅσον νομίζεις, Ματθίλδη, ἰδοὺ εἶμαι ἐτοίμη νὰ μάθω τὴν εὐτυχίαν μου. — Περιμένεις τὸν Ἀδριανόν;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Τὸν περιμένω! . . Ὄχι ἀκόμη. Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ἐντόνωτος) Ἦ εὐτυχία εἶναι ζωγραφισμένη εἰς τὸ πρόσωπόν σου. . . Τὰ μάτια σου σπινθηροβολοῦν. Ὁ Ἀδριανὸς βεβαίως θὰ σὲ εἶδεν. . . εἶναι ἐδῶ!

ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Ἦσυχάσετε. . . ὄχι. . . ὄχι. Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ψεύδεσαι. ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Ὀρκίζομαι. . . Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ψεύδεσαι. . . τὸν εἶδες. ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Πόθεν τὸ συμπεραίνετε. . . Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἦξεύρεις πόσον ἐγγινε εὐμορφή! ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Ἐστῶ, τὸν εἶδα' εἰς ὁμοῦ θὰ τὸν ἰδῆτε αὐριον.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Δὲν σὲ ἀκούω πλέον. (Ὁ Ὀκτάβιος καὶ ἡ Λευκὴ γαίονται πρὸς τὸ βάθος, καὶ ἔρχονται νὰ τὴν καθουσχάσωσι) Δὲν ἀκούω πλέον τίποτε. . . Ἀδριανέ, υἱέ μου. . . ἤξεύρω ὅτι εἶσαι ἐδῶ. . . Ἐλα πλησίον ἔλα, Ἀδριανέ μου.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (σειῶν τὴν θύραν τοῦ δωματίου ἀλλὰ μὴ γαινόμενος) Μαμμά μου.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Νά. . . ἡ φωνὴ του! . . . (πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν περὶ αὐτὴν. Ὁ Ἀδριανὸς ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ βλέπων τὴν μητέρα του ἀνακόπτεται.)

ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Σὰς βλέπω καὶ λυποῦμαι. . . καὶ τόσο ζωντὰ συγκίνησις. . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Εἶμαι ἰσχυροτέρα ἀφ' ὅσον νομίζεις, Ματθίλδη, ἰδοὺ εἶμαι ἐτοίμη νὰ μάθω τὴν εὐτυχίαν μου. — Περιμένεις τὸν Ἀδριανόν;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Τὸν περιμένω! . . Ὄχι ἀκόμη.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ἐντόνωτος) Ἦ εὐτυχία εἶναι ζωγραφισμένη εἰς τὸ πρόσωπόν σου. . . Τὰ μάτια σου σπινθηροβολοῦν. Ὁ Ἀδριανὸς βεβαίως θὰ σὲ εἶδεν. . . εἶναι ἐδῶ!

ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Ἦσυχάσετε. . . ὄχι. . . ὄχι. Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ψεύδεσαι. ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Ὀρκίζομαι. . . Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ψεύδεσαι. . . τὸν εἶδες. ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Πόθεν τὸ συμπεραίνετε. . . Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἦξεύρεις πόσον ἐγγινε εὐμορφή! ΜΑΤΘΙΑΔΗ. Ἐστῶ, τὸν εἶδα' εἰς ὁμοῦ θὰ τὸν ἰδῆτε αὐριον.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Δὲν σὲ ἀκούω πλέον. (Ὁ Ὀκτάβιος καὶ ἡ Λευκὴ γαίονται πρὸς τὸ βάθος, καὶ ἔρχονται νὰ τὴν καθουσχάσωσι) Δὲν ἀκούω πλέον τίποτε. . . Ἀδριανέ, υἱέ μου. . . ἤξεύρω ὅτι εἶσαι ἐδῶ. . . Ἐλα πλησίον ἔλα, Ἀδριανέ μου.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (σειῶν τὴν θύραν τοῦ δωματίου ἀλλὰ μὴ γαινόμενος) Μαμμά μου.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Νά. . . ἡ φωνὴ του! . . . (πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν περὶ αὐτὴν. Ὁ Ἀδριανὸς ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ βλέπων τὴν μητέρα του ἀνακόπτεται.)

ΣΚΗΝΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ, ΟΚΤΑΒΙΟΣ, ΚΥΡΙΑ ΔΕΖΩΒΙΕΡ, ΔΕΥΚΗ, ΜΑΤΘΙΑΔΗ, ΠΕΤΡΟΣ.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Δὲν τολμῶ.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ. (ὀπάγουσα πρὸς τὸν Ἀδριανόν.) Θάψρος!

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Θεέ μου! (Ὁ Ἀδριανὸς ὀρμᾷ πρὸς τὴν μητέρα του, ἥτις ἀποβάλλει αὐτὸν διὰ χειρονομίας φιλοπαθεστάτης καὶ αὐτὸς μὲν κλίνει γόνυ, ἐκεῖνη δὲ ἀτενίζουσα αὐτὸν καὶ παραφρομένη ὑπὸ χαρᾶς, ἐραγκαλλίζεται τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὸν καταφιλεῖ περιπαθέστατα) Σὺ λοιπὸν εἶσαι, σὺ εἶσαι! . . . (κλίνει καὶ αὐτὴ γόνυ) Θεέ μου, Θεέ μου! χάρισέ με τον!

ΔΕΥΚΗ. Μαμμά μου!

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (ἐραγκαλλίζομένη καὶ αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν ἐνταυτῷ.) Ἴδου καὶ τὰ δύο μου τέκνα! . . τὰ ἔχω πάλιν καὶ τὰ δύο! . . (Τὴν ἀγεῖρουσι, αὐτὴ δὲ τείνουσα τὴν δεξιὰν πρὸς τὴν Ματθίλδην λέγει) Κόρη μου!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (τείλων τὴν δεξιὰν πρὸς τὸν Ὀκτάβιον.) Φίλε, καὶ ἀδελφέ μου!

ΟΚΤΑΒΙΟΣ. (πρὸς τὸν Πέτρον) Τί χαρά! καὶ ἐγὼ ὅς τις ἐνόμιζα ὅτι δὲν θὰ εἶμαι εὐτυχής!

ΛΑΡΙΑΝΟΣ. Ματθίλθη, Οκτάβιε! τί ὤραία θὰ ζήσωμεν καὶ οἱ πέντε! (ἰδὼν τὸν Πέτρον) Καὶ εἴ, καλέ μου Πέτρε!

ΠΕΤΡΟΣ. (ἰδὼν πρὸς τὴν ἄκραν, ἀριστερά) Εὐχαριστῶ, τέκνον μου! δὲν ἔχετε ἀνάγκη νὰ μὲ δώσετε μέρος εἰς τὴν εὐτυχίαν σας· τὸ πέρνω μόνος· ἡ χαρὰ ὅμως αὐτὴ εἶναι μεγίστη. . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ἐγὼ ἀντέχω.

ΠΕΤΡΟΣ. Νὰ εὐχαριστήσετε ἡμᾶς. . . Ἐγὼ ὅμως προστοιμάζων τοὺς ἄλλους ἐζησθήνησα. . . Ἄ! (πίπτει εἰς ἔδραν.)

ΛΕΥΚΗ. (δραμοῦσα πρὸς αὐτὸν) Ἐλειποθύμησε.

ΠΕΤΡΟΣ. Ὄχι, ὄχι.

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Μὴ ταράττεσθε, τέκνα μου. . . Ἄν ἀποθνήσκαι κανεὶς ἀπὸ χαρὰν, ὡς εἶδατε.

ΛΑΚΩΝΙΚΑ.

Α'. Δημώδη ἄσματα.

Ξαρθὴ κορὴ τραγοῦδαγε
 σ' τὸ μαρμαρὸ διοφύρι (1).
 Ἐπο τὰ μοίργολόγια τὰ πολλὰ
 Καὶ ἀπὸ τὸ χαβᾶ (2) τους
 Τὸ διοφύρι ῥάγησε
 Κε' ὁ ποταμὸς ἐστάθη,
 Καὶ τὸ θερρὸ τοῦ ποταμοῦ
 ἐστάθη κ' ἀφικράσθη.
 Ξαναμορφώθη καὶ τῆς λίει
 μορφόρεται καὶ λίει·
 Ἄλλαξαι, κόρη, τὸν χαβᾶ
 Καὶ πὲς κ' ἄλλο τραγοῦδι.
 Ἐκείνη τὰποκριθκε
 γυρίζει καὶ τοῦ λίει·
 Καὶ πὼς ν' ἀλλάξω τὸ χαβᾶ
 νὰ πῶ ἄλλο τραγοῦδι;
 Ὅπου εἶχα ν' ἄνδρα ἄρρωστον
 Καὶ πάντα βαρναρῶστα,
 Μοῦ ζήτηξε λαγοῦ τυρί
 Κε' ἀπ' ἄγρλο γίδι γάλα.
 Ὡστε ν' ἀναίθω σ' τὸ βουρνὸ
 νὰ καταιβῶ σ' τὸ κάμπο
 Νὰ φτιάσω τσάρκο (3) τοῦ λαγοῦ
 Καὶ στρούγγα (4) τ' ἄγρλο γίδι,
 Ἀρρώστησε, ξαρρῶστησε
 Κε' ἄλλη γυναῖκα πῆρε.

¹⁾ Μαρμαρίνη γέφυρα. ²⁾ Τουρκ. ἕχος.

³⁾ Κουλοτερὴς μάνδρα ἀρνίων.

⁴⁾ Μάνδρα προβάτων καὶ αἰγῶν, ἐν Πελοπον. τὴν δὲ τῶν βοῶν ἐνομάζουσιν ὄβορον.

Β'. Παροιμίαι.

Ἄν δὲν φᾶς ἀπὸ στοιχειῶ, δὲν στοιχειόσεις.
 Ἡ παροιμία αὕτη λέγεται καὶ ἄλλῶς·

Ἄν δὲν φᾶς ἀπὸ στοιχειῶ ποτὲ δὲν μεγαλόσεις.
 ἦτοι, ἂν δὲν εὕρης ἢ ἂν δὲν ἀρπάξης χρήματα ἀπὸ πλούσιον, οὔτε μέγαν πλοῦτον ἀποκτᾶς οὔτε μέγας γίνεσαι.

Κάθε λαγκαδάκι μὲ τ' ἄερί του,
 ἦτοι ἕκαστος ἄνθρωπος ἔχει καὶ τὰ φυσικά του προτερήματα.

Πότε ἐγίγης κολοκῦθι, ποτὲ ἐμάκρυν' ὁ λαίμος [σου;

Ἐν Ἡπειρῷ ἡ παροιμία αὕτη λέγεται ὡς ἐφεξῆς·
 Ἀκόμη τὸ κολοκῦθι δὲν ἔγινε, κ' ἐστράβωσ' ὁ [λαίμος του.

Ἐχουσι δὲ καὶ αἱ δύο τὴν αὐτὴν ἔννοιαν λεγόμεναι ἐπὶ νεοπλούτων καὶ διὰ τοῦτο ὑπερφάνων.

Ὅριος μοιάχος πολεμᾶ, ποτὲ του δὲν ξεπύτει,
 ἦτοι ὅποιος μόνος κάμνει τὸ ἔργον του, ποτὲ δὲν ἐξευτελιζέται διὰ τοῦτο.

ΑΘΑΝ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Φυλλάδιον 513.

Σελίς 211. στήλη α'. στίχ. ἀριστοκρατικῶν διαλέκτων, γρ. ἀριστοκρατικῶν διαλέκτων.

Φυλλάδιον 514.

Σελ.	στήλ.	στίχ.	ἀντὶ ὁ νόμος	γράφε νόμος
217.	α'.	19	ἀντὶ ὁ νόμος	γράφε νόμος
"	β'.	22	ἀπὸ	ἀπὸ τῆς
218.	α'.	1	πτηνῶν	κτινῶν
"	"	7	μελετοῦμεν	μελετώμεν
219.	β'.	4	ἀναλογῆ	ἀναλογεῖ
220.	α'.	40	πρῶτα	πρῶτα,
"	"	41	ἀκαλλῆ,	ἀκαλλῆ
223.	α'.	21	διεῖδόν τινες	διεῖδον τινές
"	β'.	24	ἐθίμων	ἐθίμων,
224.	α'.	30	ἐντελοῦς	ἐτελῶς
225.	α'.	2	φαίνεται	ἔφαισι
"	"	33	φρονουσί τινες	φρονουσι τινές
226.	α'.	6	τάς	τάς πρώτας
"	"	9	κοινωνιῶν	κοινωνιῶν,
227.	β'.	30	μόνον	μόνην
229.	α'.	21	γνήσιος,	γνήσιος
"	β'.	5	Σύριος,	Σύριος
231.	"	51	Βάκκων	Βάκων
233.	"	26	ἀνάγονται	καὶ ἀτάγονται
"	"	49	οἰκοιοποιήθη	ὠκοιοποιήθη,
235.	α'.	29	ἀληθεύουσιν	ἀληθεύουσιν
236.	"	25	ὕπομίνωμεν	ὕπομείνωμεν
"	β'.	16	τελειότητα	τελειότητα
237.	"	11	χαλικῶδη	χαλικῶδη
238.	"	4	παραλείπω,	παραλίπω.
240.	α'.	41	Τριπολίμου	Τριπολιέμου.

